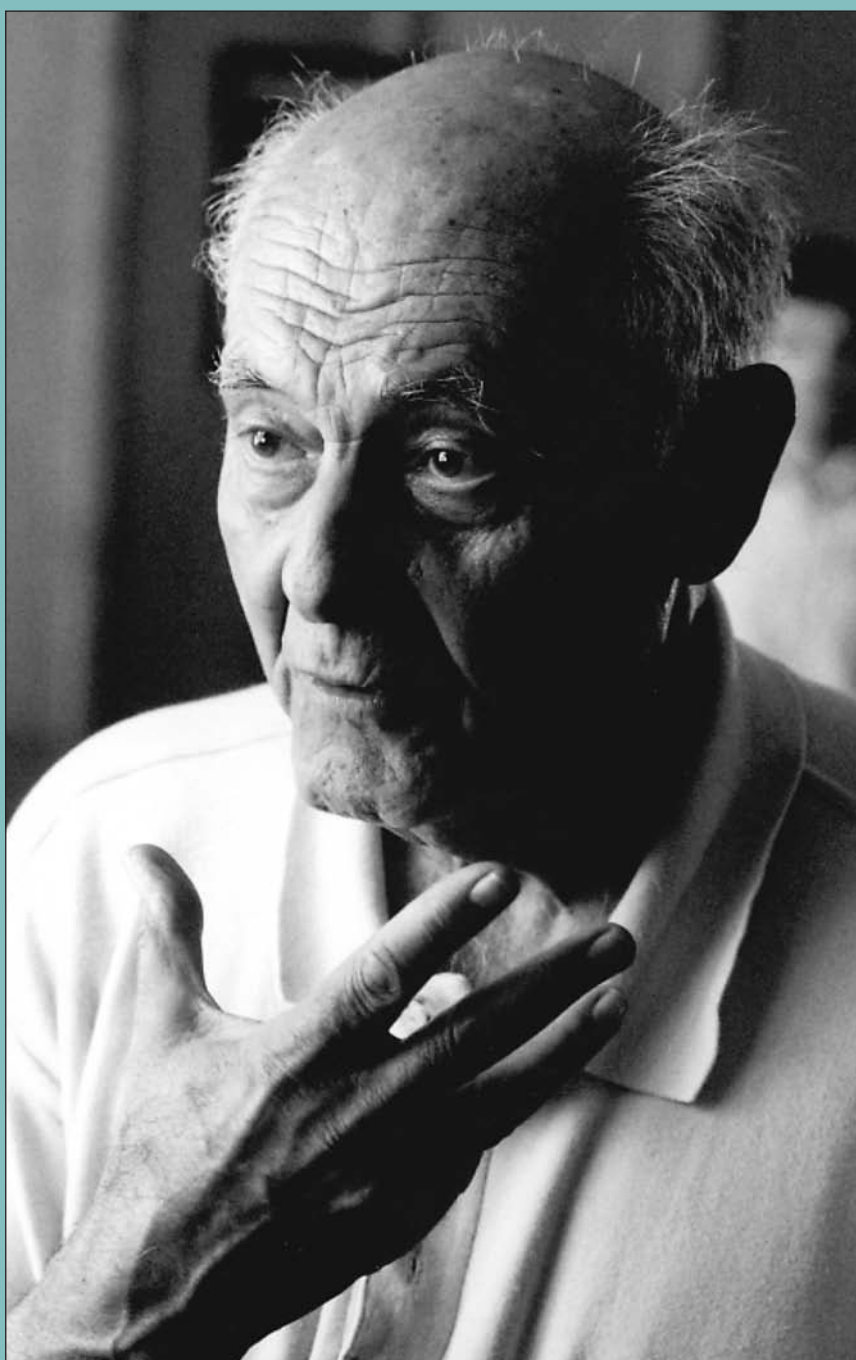

ZENEKAR

IV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

1997. SZEPTEMBER

- Viharos évadkezdet az ÁHZ-nál
- Tátray Vilmos 85 éves
- Vidéki zenekarok fesztiválja Budapesten
- Solti Györgyről
- Zenekari oktatás
- Hangszerműhely
- Programok

TARTALOM

VIHAROS ÉVADKEZDET AZ ÁHZ-NÁL	3
KARMESTER ÉS ZENEKAR – TÁRSASJÁTÉK MŰZSIKOSOKNAK	5
VERSENYHELYZET A ZENEKAROK ÉS ZENE- SZERZŐK PIACÁN	7
TEMPI PASSATI Tátrai vilmos 85 éves	9
VISSZA A KOMOLYZENÉT A VIGADÓBA!	14
SOLTI GYÖRGY HALÁLÁRA	16
KÖZÉPDÖNTŐ KÜSZÖBÉN	19
ZENEKARI OKTATÁS Diákok a diákzenekarban	20
A zenekari művészek képzése	22
HANGSZERMŰHELY A magyar hegedűkészítés története	27
Mestervonók diákoknak és világsztároknak	28
CD FIGYELŐ	30
INTRODUKCIÓ ÉS CODA	32
PROGRAMOK	33
LEVÉLVÁLTÁS	35
TALLÓZÓ	37

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia pályázatot hirdet

Kortárs magyar zene (1945–1995)

címmel e művészeti ág történetének átfogó igényű feldolgozására.

Pályázni lehet továbbá bármely jelentős kortárs magyar zeneszerzőnk művészi pályafutásával és munkásságával foglalkozó monográfiával is.

A pályaművek terjedelme: legfeljebb 20 szerzői ív.
(800.000 n, kb. 420-440 szabvány gépelt oldal.)

A pályázaton a szerző nevének feltüntetésével vagy jelígyesen egyaránt részt lehet venni.

A kéziratok beküldési határideje: 1998. december 1.

Cím: Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia,
1051 Budapest, Roosevelt tér 9.
1245 Bp. Pf. 1000

díj: 1.000.000 Ft

díj: 750.000 Ft

díj: 500.000 Ft

A pályaműveket a szakma elismert képviselőiből alakuló zsűri bírálja el.
A díjnyertes és kiadásra érdemes munkák megjelentetéséről
(külön szerzői honorárium ellenében) a Széchenyi Irodalmi és Művészeti
akadémia gondoskodik.

Budapest, 1997. március 20-án.

Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Elnöksége

Befejeződött a Szigeti József nemzetközi hegedűverseny

Két magyar fiatal a győztesek között

Befejeződött Budapest egyik legrangosabb zenei rendezvénysorozata, a fiatal művészeknek meghirdetett *Szigeti József nemzetközi hegedűverseny*. A díjakat gálakonzerten adták át. A zsűri rendhagyó döntést hozott: ezúttal kizárólag megosztott díjakat adott ki az első, második és harmadik helyre is.

Az első díjat *Elisabeth Weber* (Németország) és *Sarah Bütloch* (Franciaország) kapta, a másodikat *Linus Roth* (Németország) és *Kelemen Barnabás* (Magyarország), a harmadikat *András Tamásnak* (Magyarország) és *Kuzumi Karinának* (Japán) ítélték oda.

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK
SZÖVETSÉGÉNEK,
valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
és TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös
lapja.

A szerkesztőség címe:

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1068 Budapest, Városligeti fasor 38.

Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

*

Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**
Tördelés-szerkesztés: *Publicitás Print Kft.*

*

Nyomtatás: *Publicitás Print Kft.*

1021 Budapest, Tárogató út 26.

Telefon/fax: 274-26-01

Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője

*

ISSN: 1218-2702

Lemondások, felmondások, felkérések...

Viharos évadkezdet az ÁHZ-nál

– rövid interjú Kovács Gézával, a zenekar ügyvezető igazgatójával Varga Gilbert távozásáról, Kocsis Zoltán és Hamar Zsolt felkéréséről –

– Ott hagytuk abba legutóbb, hogy az Állami Hangversenyzenekar készen áll az önállósulásra, csak engedélyre vár, és már el is kezdi új életét. Ennek az új életnek kulcsfigurája lett volna Varga Gilbert, az együttes művészeti vezetője és karmestere, ha...

– Ha legalább szeptember 1-jén el lehetett volna kezdeni az új évadot abban az új formában, ahogyan arról már évek óta szó van. Három éve ugyanis annak, hogy a zenekar Varga Gilberttel turnézott Svájcban, és az együttes vezetősége felfedezni vélte benne azt a karmestert, aki képes úgy karban tartani a zenekart, hogy az – funkcióját teljesítve – világszínvonalon működjék. Ez nagyon nagy dolog volt, hiszen ilyen típusú karmester kevés van. Gondolom, sokak első kérdése erre az, hogy mi van Kobayashi mesterrel? Ő alkatánál fogva nem az a dirigens, aki zenekart épít és műhelymunkával tisztogat. Ő az, aki rendkívüli atmoszférateremtő képességével páratlan koncerteket képes produkálni, elsősorban nagyromantikus művekből. Arról nem is szólva, hogy egyéb elfoglaltságai nem is teszik lehetővé, hogy állandóan a zenekarral legyen. A folyamatos jelenlétre, együttlélegzésre pedig nagy szükség van.

Eppen erre a felkérésünkre mondott igent – nagyon nehezen! – jó egy esztendője Varga Gilbert. Egyik első mondata az volt, hogy „akkor Budapestre kell költözöm, hiszen nemcsak a saját hangversenyemet kell megfelelő színvonalon előkészítenem és vezényelnem, hanem együtt kell élnem a zenekarral, el kell járnom az érdekében – mindezt nem lehet egy másik országból megtenni”.

Közben azonban múlt az idő, sorra módosultak a határidők a Nemzeti Filharmónia és az Állami Hangversenyzenekar átalakítását illetően – ennek okai nagyon messze vezetnek, nem is szeretnék most ezekkel foglalkozni. Tény, hogy a legutolsó határidő – 1997. szeptember 1. – úgy múlt el, hogy a zenekar még mindig nem az a független, nemzeti alapintézményként működő együttes, amire oly régen várunk, és természetesen nem sikerült aláírni Varga Gilbert szerződését sem. Állandó kapcsolatban voltunk, de a hosszú hetek során én lassan kifogytam az érvekből, benne pedig egyre gyűltek a szakmai és emberi aggályok. Riasztó volt számára, hogy egy ilyen, minden európai országban simán elintézh-

tő ügyet Magyarországon évek alatt sem sikerül megoldani. Neki pedig két kisgyerekekkel kellett volna tulajdonképpen idegen országba költöznie, hogy a munkát elvállalhassa. Ilyenkor hiába magyarok valakinek a gyökerei; Varga Gilbert Londonban született, Svájcban nevelkedett, jelenleg Németországban él, és joggal gondolhatta, hogy ilyen működési feltételek birtokában lévő országban még azokat a szükséges – kemény és súlyos – lépéseket sem biztos, hogy meg tudná lépni, amelyek elengedhetetlenek a kitűzött cél megvalósításához. Nemleges döntését nagy fájdalommal vetjük mindannyian tudomásul, de azonnal tovább is kellett lépni.

– Valaki sürgette a továbblépést, vagy a zenekar számára is szükséges volt?

– Elengedhetetlen volt éppen a zenekari munka szempontjából. Annak idején Ferencsik János halála után volt egy hároméves interregnum, amikor nem volt művészeti vezetője az Állami Hangversenyzenekarnak; azok a kollégák, akik akkor is itt dolgoztak, rémálomként emlékeznek erre az időszakra. Egy zenekar művészeti vezető nélkül nem sokkal több, mint egy autó motor vagy kerék nélkül.

Leültünk tehát a művészeti bizottsággal, közalkalmazotti tanáccsal, és számbavettük az összes lehetőséget. Rengeteg ötlet, név, megoldási lehetőség hangzott el, míg el nem jutottunk az egyik legegyszerűbb és leginkább kézenfekvő megoldáshoz: minden formális együttműködés nélkül is hét hangversenyünk van ebben az évadban Kocsis Zoltánnal – ezeken ő vagy karmesterként, vagy zongoristaként működik közre. Ennyi hangversenye egy együttessel egy művészeti vezetőnek, zeneigazgatónak is lenni szokott – miért ne lenne lehetséges, hogy ő, mint világhírű magyar muzsikus, a szekerét idekötöi hozzánk?

– Nem volt ennek akadálya Kocsis Zoltán Fesztiválzenekarbeli elkötelezettsége?

– Ez a kérdés bennünk is fölmerült. Hamar kiderült, hogy nem; a sajtó nyilvánossága előtt zajlott le Kocsis Zoltán és a Fesztiválzenekar vezetőinek válási-szakadási folyamata. Ennek eredményeként Kocsis Zoltán megszűnt művészeti vezetőnek lenni a Fesztiválzenekarnál. Most ő ott egy határozott időre szóló szerződéssel, mint első állandó vendégművész szerepel. Az igazán nagy kérdés azonban az volt, hogy ő vállal-

ja-e. Félnapos gondolkodási idő után igent mondott azzal a feltétellel, hogy maga mellé Hamar Zsolt karmestert szeretné hozni. A zenekar művészeti bizottsága ezt is örömmel fogadta, hiszen Hamar Zsolt a fiatal karmester-generáció egyik kimagasló tehetsége, sorra nyeri meg a nemzetközi versenyeket, és az Állami Hangversenyzenekar többször és szívesen dolgozott már együtt vele.

– Mennyire torlódta össze a tennivalók az elmaradt, illetve az új szerződések miatt?

– Sok feladatunk van, mivel Varga Gilbert nemcsak a zeneigazgatói posztot nem vállalta, hanem a vele korábban megállapodott nyolc koncert dirigálásától is elállt. Most meg kell néznünk, mi lesz ezekkel a hangversenyekkel, milyen karmester, műsor-, esetleg szölistaváltozások lesznek szükségesek. A nagy baj az, hogy mindez – az aktuális szezonra vonatkozóan – szeptember elején történik. Nem hiszem, hogy létezik a világon még egy állandó zenekar, amelyik ne tudná szeptemberben, hogy az aktuális szezonban milyen koncertjei lesznek milyen műsorokkal, illetve ne lennének meg a bérletei. Nekünk ma, szeptember 15-én még nincsenek meg. Nemrég vált még csak az is bizonyossá, hogy a Nemzeti Filharmónia által lekötött időpontokból mely hangversenyeket rendezzi a Budapesti Filharmóniai Közhasznú Társaság, és melyek maradnak meg nekünk.

– Mik azok a kellemetlen feladatok, amelyeket Varga Gilbertnek kellett volna végrehajtania, és amelyekre nem vállalkozott a jelenlegi magyarországi körülmények között? Ki fogja most ezeket végrehajtani? Kocsis Zoltán vagy Hamar Zsolt?

– Nem titok, hogy a Magyar Állami Hangversenyzenekarban – minden szakmai erénye mellett – akadnak problémák. Az egyik egyszerű, közgazdasági probléma: létszáma több, mint amennyi ésszerű. Pillanatnyilag 117 főállású tagja van, ami nem sok a Berli-ni vagy a New York-i Filharmónikusok esetében, de egyetlen magyar zenekar mögött sincsenek akkora anyagi erők, mint azoknál. A létszámot tehát csökkenteni kell annyira, hogy az még ne gátolja a magas színvonalú művészi munkát, de nem is pazarló. Ez nemcsak gazdasági, hanem súlyos emberi és művészeti szempontokból megoldandó probléma. Mindez nem meglepő, a zenekar vezetősége már egy éve

hosszasan tárgyalt erről, és valamiféle eredményre is jutott. Várva vártuk azonban azt a zeneigazgatót, azt a művészeti vezetőt, aki saját ízlését, saját felelősségét adja a kényszerűségből született döntéshez. Szerettük volna elkerülni, hogy a zenekarból választott vezetőség kényszerüljön ilyen karcúsításra, sőt öncsonkításra – szabályszerűbb és könnyebb egy minden felelősséggel és jogosultsággal bíró vezetővel.

– *Ez a vezető lesz most Kocsis Zoltán?*

– Igen, és ismerve az ő igényességét elsősorban saját magával, majd a vele dolgozó muzsikusokkal szemben, valószínűleg őt is az általunk kitűzött cél fogja vezérelni. Minden bizonnyal csak a legmagasabb minőség lépheti át a zenekar küszöbét, minden másnak kint kell maradnia. Bízunk abban, hogy ez az együttműködés eredményes lesz. Kocsis Zoltánról régóta tudni, hogy jóval több egy kítűnő zongoristánál; évek óta komponált, majd vezényelni kezdett – saját bőrünkön is megtapasztaltuk, hogy karmesterként is nagyszerűt produkál. Ebben az évadban a legnagyobb kihívás közös munkánkban tavasszal lesz, amikor ő vezényli Schönberg Gurre Lieder-ét. Van tapasztalata zenekar-építésben, hiszen annak idején segített létrehozni a Fesztiválzenekart is. Ennyi év után feltehetően sok tényező játszott szerepet a már nyilvánosan is vállalt konfliktusok kialakulásában – számunkra azonban inkább az a fontos, hogy személyében céltudatos, igényes muzsikus áll a leendő nemzeti zenekar élére.

– *Várható névváltozás is a zenekar stá tuszváltása során?*

– Nemzeti Filharmonikus Zenekarként jelenik valószínűleg meg a jövőben. Az „állami” már itthon is, de főleg külföldön, az angolszász országokban sok mindent asszociál, csak éppen művészeti együtttest nem. Szakmai barátaink mér régóta névváltoztatást javasoltak; funkciók szerint nemzeti zenekar leszünk, sőt már most is azok vagyunk, a „filharmonikus” jelző pedig a legmagasabb nívót szokta jelölni.

– *Ez az évad tehát művészeti, műsorpolitikai szempontból tehát még messze nem Kocsis Zoltán irányításával alakult.*

– Nem, és ezért hosszasan tanácskoztunk vele és Hamar Zsolttal. Megnéztük, melyek a mozdíthatatlan programok, melyeken lehet változtatni. Most is folyamatosan kapcsolatban vagyunk az egyébként külföldön turnézó Kocsis Zoltánnal. Amikor hazaérkezik, véglegesítjük ezt az ideit, egyelőre keverékprogramot. Különösen azokat a hangversenyeket érintik ezek a változások, amelyeket az eredeti terv szerint Varga Gilbert vezényelt volna. Több koncertet le is kell mondanunk. Még az sem teljesen világos, hogy a budapesti és vidéki filharmóniai kht.-irodák mikor, miket kérnek tőlünk. Ez tehát minden ízében átmeneti évad lesz.

– *Megütötte a filemet, hogy a Varga Gilbert által lemondott programok szólístá változásokat is eredményezhetnek. Miért?*

– Részben ő hozott volna magával né-

hány szólistát is; másfelől speciális műsороkat tűzött saját estjeire, amelyeket a helyette beálló karmester nem biztos, hogy repertoáron tart. Decemberben szólalt volna meg Britten kürtre és tenorhangra írt szerenádja, Varga Gilbert egyik kedvenc darabja. Elképzelhető azonban, hogy ebben az időpontban Fischer Ádám vezényel majd, aki esetleg inkább Haydnt, Mozartot vagy Mahlert akar játszani.

– *A beszélgetés elején felmerült Kobayashi neve, akinek valami elképesztő méretű és érzelmi hőfokú rajongótábora van Magyarországon. Ebből tisztos törzsközönség alakult, amelynek hűsége, odaadása az utóbbi években csak a Vásáry által vezényelt Rádiózenekari Beethovenkoncertekhez mérhető. Jut még számára hely a zenekar élén?*

– Reményeink szerint mindenképpen; azt szeretnénk, ha ugyanannyi hangversenye lenn Magyarországon, mint eddig. Ő az a karmester, akinek elég csak a fényképét kitenni ide a Vörösmarty téri jegyiroda ablakába, és három napon belül minden jegy elkel. Szeretnénk, ha ő továbbra is időt tudna szakítani a zenekar számára, amelynek – saját bevallása szerint – mindent köszönhet.

– *Őn szerint sok irigye lehet mostanában a Magyar Állami Hangversenyzenekar ügyvezető igazgatójának?*

– Nem tudom, de mindenkit lebeszélék arról, hogy most engem-minket irigyeljen.

Toth Anna

Minden ami a fűjáshoz kell!

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

• a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját kínáljuk: nálunk ezeket nem csak megrendelheti,

kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka. **Így magától értetődő a garancia...**

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14., Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158, E-mail: fontrade.music@axelero.hu

Karmester és zenekar – társasjáték muzsikuskoknak

– beszélgetés Hamar Zsolttal, a Magyar Állami Hangversenyzenekar új vezető karmesterével –

Nevét 1995 óta ismerik országszerte és sokan már külföldön is. Ekkor indult a Magyar Televízió VIII. Nemzetközi Karmesterversenyén, amelyen a II. díjon kívül elnyerte a közönség és a legjobb Bartók-előadó különdíját is. 1996-ban a III. Cadaqués-i Nemzetközi Versenyen II. díjat és a zenekar díját nyerte. Ebben az évben öt delegálta a Magyar Rádió az Európai Rádiók Uniója tagországai részére Lisszabonban hirdetett Pedro de Freitas Branco Nemzetközi Karmesterversenyre, amelyet megnyert. A riportra fontos tárgyalásról érkezett; aznap vált véglegessé és publikussá, hogy őt kérték fel a Magyar Állami Hangversenyzenekar vezető karmesteri posztjára.

A fiatalember 1968. október 25-én született, zeneszerzés és karmester-tanulmányokat folytatott. Zeneszerzőként is számos díj tulajdonosa. Zeneszerzést előbb Fekete Győr Istvánnál, majd Petrovics Emilnél, vezényelni Lukács Ervinnél és Gál Tamásnál tanult; asszisztensként dolgozott Vásáry Tamás, Uri Mayer és Ligeti András mellett, mesterkurzuson vett részt Jurij Szimonovnál. 1992. óta dolgozik különböző zenekarokkal.

– *Mennyire volt egyértelmű, esetleg otthoni inspiráció, hogy zenei pályára, esetleg éppen karmesternek készül?*

– Édesanyám öccse maga is karmester, tőle nagyon nagyon sokat tanultam. Az ő irányításával tettem meg az első lépéseket 5-6 éves koromban, ő volt az, aki később egyetlen év alatt megismertette velem az összhangzattan tudományát. Én azonban nem karmesternek készültem, hanem a komponálással kacérokodtam. Zeneszerzés szakra felvételiztem a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába, majd a Zeneakadémiára is.

– *Gyakran járnak zeneszerző szakos hallgatók karmesterképzőre és fordítva is. Hódolni akart ennek a divatnak, vagy más indíték vezérelte aztán a karmesterek közé?*

– Valójában egy alkotói válság segített – ha szabad ezt így fogalmaznom. Azt gondoltam akkor, az a baj, hogy nagyon teoretikussá vált, amit csinállok, kevés a kapcsola-

latom az élő zenével. Reményeim szerint az aktívabb muzsikálás segíthet. Hatéves koromtól zongoráztam, sosem hagytam abba, de ekkor még intenzívebben kezdtem foglalkozni a hangszerral. Elkezdtem ütözni, harsonázni, sőt énekelni is tanultam. Már próbálkoztam a vezényléssel is; először kórus elé álltam – ahogy ennek lenni kellett. Ez a tevékenység kelt aztán önálló életre, és ma hivatalosan is a foglalkozásom karmester. Ha időm van, azért komponálgatok.

– *Mi történik akkor, amikor egy többszörös versenygyőztes, közönségdíjas ifjú karmester körül elüli a „hűhó”, a kollégák túl vannak azon az eufórián, amit egy tehetséges ifjú muzsikusi tud bennük váltani, és a hétköznapi munka során oda kell állni a zenekar elé, ahol többnyire idősebb zenészek ülnek, közülük sokan szeretnek nagyon tapasztalat birtokában kell irányítani a munkát, olyan instrukciókat adni, amelyek megalapozzák a munkához elengedhetetlen karmesteri tekintélyt? Hogyan lehet áthidalni a hiányzó éveket és tapasztalatokat?*

– Abból kell kiindulni, hogy az idősebb zenekari zenészek nemcsak hiszik, hogy többet tudnak, de valóban többet is tudnak. Nekem az a dolgom, hogy az ő sokrétű tudásukat adott helyen és adott pillanatban egységbe gyűjtsem, irányt adjak neki, és jól szólaljon meg, amit játszani akarunk.

Van az emberben természetesen féle-

lem, kell is lennie, de ez csak addig jó, ameddig doppingol. Ha bénít, az baj. Óhatatlan, hogy időnként hibázik az ember – hazudnék, ha azt állítanám, hogy az elmúlt két évben, amióta „igazi” karmesterként élem az életemet, mindig jó instrukciókat adtam volna. Ha azonban az utasítások mögött jószándék, nem pedig hatalmaskodás érezhető, ha az ember kritizálható és nem ragaszkodik feltétlenül a kijelentéséhez (különösen, ha azokról bebizonyosodott, hogy nem jók), akkor nem történhet nagyobb baj. Ez ugyanis egyfajta társasjáték. Kell egy fajta irányítói hajlam, de nem hiszek a régi, diktátortípusú karmesterek jövőjében. Diktátornak én azt nevezem, aki nem látja be, ha hibázik. Én igyekszem belátni, ha hibázom.

– *És mi van, ha más hibázik? Teszem azt az első csellista? Botrány?*

– Szó sincs róla, mivel ha én hibázom, bárki más is hibázhat. Koncerten azonban nem lehet hibázni, sem nekem, sem másnak. De nem is ebből fakadnak a konfliktusok, hanem inkább az érdektelenségből, az unottságból, a teljes kívülállóságból.

– *Hogyan lehet felülkerekedni ezeken a dolgokon? Ez csak a karmesteren múlhat, hiszen az ilyen érzéseknek hosszas előzményük van.*

– Az, hogy érdektelenek, feltehetően nem az én hibám. Annyit tehetek, hogy megpróbálom doppingolni a muzsikuso-

kat. Kerülhet az ember extrém helyzetbe: egy azóta már tönkrement együttessel próbáltam „halála” előtt két hónappal. Nem tudtam, hogy milyen állapotban tengetik utolsó heteiket; keményen akartam dolgozni, erős tempót diktáltam. Egyszer csak egy idősebb csellista kiszólt: Te haver, havi húszért úgy, hogy mához egy hónapra nincs állásom? Ebben a szituációban nem tudok doppingolni – lehetek kedves, igyekezhetek jó atmoszférát teremteni a próbán, hogy azt a pár hetet ők kellemesen tölthessék el. Ez azonban elég ritka; nekem is inkább jó státuszú együttesekkel van dolgom, ahol bizony keménynek kell lenni.

– *Mi van, ha olyan híres, jól szituált együttes elé áll, amelyik jobbnál jobb, híresebbnél híresebb karmesterekhez szokott, és helyt kell állnia a maga 28 évével, nem hagyhatja, hogy megegyék?*

– Ilyet is átéltem már, legutóbb épp néhány hete. A Zempléni Művészeti Napokon összeült a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Budapesti Vonósokkal, kiegészítve néhány kiváló fúvóssal. Nem éreztem, hogy probléma lett volna. Ha azt érzik az emberek, hogy dolgozni akarok, hogy jót akarok, hogy az én tevékenységem együttműködésről, nem pedig szembenállásról szól, nincsenek gondok.

– *Van-e olyan jellegű időbeosztása, ami azt körvonalazza, hogy életének mely szakaszában milyen jellegű művekkel kíván majd foglalkozni? Mi az, amihez már most is elég érettnak érzi magát és mi az, amit tíz, húsz, harminc év múlva, vagy még később tart aktuálisnak?*

– Semmiféle ilyen időbeosztásom nincs, elsősorban azért, mert eddig nem én döntöttem arról, hogy mit vezényelek, hanem meglévő feladatokra hívtak és szerződtem. Szerencsémre, mert sokat sokféle dolgot vezényeltem ez alatt az idő alatt. Az mindegyképpen cél, hogy ezeket újra és újra elővegyem, egyre jobban vezényeljem.

– *Ha most döntési lehetőségbe kerülne egy jó zenekar élén, mi az, amit eddig a szíven melegengetett és most elővenne?*

– Éppen a portugál karmesterverseny díjkiosztó gálaestjén Ravel Daphnis és Chloé című szvitjét vezényeltem, a teljes művet. Nagyon a szívemhez nőtt, de ez olyan hatalmas apparátus, hogy újbóli előadásban a közeljövőben nem is reménykedhetem. De észrevettem, hogy egyre erősebb a kötődésem a nálunk kevésbé ismert francia zenéhez.

– *Ez a bizonyos portugál karmesterverseny egyébként milyen jellegű?*

– Meghívásos verseny, amit kétévenként rendez a Portugál Rádió; különböző európai rádiókat hívnak meg, amelyek kiválasztják a delegáltjukat (esetleg többet is). Magyarországról én mentem egyedül.

– *Volt igazi ellenfele?*

– Volt, a cseh küldött, egy prágai fiú.

– *Mivel járt az első díj?*

– Elsősorban koncertmeghívásokkal. Eddig kettő konkretizálódott. Egyik vissza Portugáliába, a másik Prágába, de szó van eyebekekről.

– *Ezeket a versenyeket azért rendezik és oda azért jelentkeznek a muzikusok, hogy a megmérettetés mellett esetleg impresszáriókkal is találkozassanak. Hogy ítéli meg: ilyen versenyek, ilyen kiugrási lehetőségek nélkül milyen érvényesülési formák vannak itthon és külföldön?*

– Hosszú időn át az volt erre a kérdésre az általános válasz, hogy kétféle karmesterkarrier van: egyik, amikor valaki versenyen indul és nyer, aztán özönlenek a meghívások. A másik, aki színháznál, sok éven át végigjárja a hierarchiát, ott tanulja meg igazán a szakmát, végül kész karmesterként áll elő. Szerintem az a fajta sztárkultusz, ami kialakult a karmesterek társadalmában, nem ad időt erre a színpalack mögötti mesterségtanulásra. Az említett hierarchiát ugyanis először vidéken, aztán Budapesten

kell végigjárni, és a legjobb esetben 37-38 éves az illető, amikor a végére ér.

– *Fiatalodik itt is az átlagéletkor?*

– Van egyfajta gyorsulás, ami nem biztos, hogy jó. Inkább azt gondolom, hogy valamennyire egybemosódott a két típus. Elvárják az ifjú karmesterektől, hogy versenyen induljanak, ott eredményt érjenek el, közben menjen el színházakhoz.

– *Őn is dolgozott színháznál?*

– Igen, Debrecenben. Igaz, engem már karmesterként hívtak oda, de egy ilyen munka során bizony le kell ülni a zongora mellé korrepetitorkodni is. Jó is ez, hiszen akárhány versenyen is indul valaki, ha egy igazi feladattal, „élesben” találkozik, belebukhat, ha közben nem sajátította el az alapvető szakmai fogásokat.

– *Hogyan viszonyul a színházhoz, pontosabban a zenés színházhoz?*

– Nagyon izgalmas és talán sokkal igazságosabb, mint a hangverseny-dobogó, mert a karmester sokkal kevésbé van reflektorfényben.

– *Ezt komolyan mondja? Legendák keringenek korunk legnagyobb operakarmestereiről, akik bizony császárok a színházban is.*

– Minden bizonnyal, egészen addig, amíg nem dolgoznak együtt mondjuk egy Domingóval – ilyenkor nem biztos, hogy a karmester az úr. A színházban azonban óhatatlanul fel kell készülni az előre ki nem számítható eseményekre. Ott sokkal inkább érződik az egymásra utaltság. Ki tudja húzni az énekest a bajból a karmester és fordítva; ha indiszponált napja van a karmesternek, de jó az énekes, születethet jó előadás – több lábon áll egy ilyen produkció.

– *Debrecenben miket vezényelt?*

– Don Giovannit; szó van Carmenről, Anyeginről, A varázsfuvóláról. Itt az Operában vezényeltem a Hunyadi, tervben van a varázsfuvola, Traviata.

– *Boldog az új feladattal?*

– Még el sem hiszem, hogy igaz.

Tóth Anna

Versenyhelyzet a zenekarok és zeneszerzők piacán

– beszélgetés Laczkó Tóth Gergellyel, a MATÁV Szimfonikus Zenekar új ügyvezető igazgatójával –

– Ön zeneszerzés szakot végzett a Zeneakadémián. A közhiedelem szerint a zeneszerzők igen elvont emberek – hogy került egyáltalán kapcsolatba egy ilyen gyakorlatiasságot kívánó munkával?

– Valóban kialakult egy kényelmes előítélet, amely szerint a zeneszerzők és a zenetudósok elvontak lennének. Nem vagyok zenetudós, de a zeneszerzőkre vonatkoztatva azonban ezt vissza kell, hogy utasítsam. A zenetudósok között szerintem inkább előfordul ez a típus, de még ott sem szabad általánosítani. Az elvontság ugyanis a hétköznapi kapcsolatokban, azok zártabb vagy nyitottabb jellegében jelentkezik. Annak idején a főiskolán én nyitott embereknek ismertem meg a zeneszerzős növendékeket – talán nem véletlen, hogy osztálytársaim közül senki sem dolgozik de facto zeneszerzőként. Van közöttük karmester, színházi zenei vezető, gembaművész – „csak” zeneszerző nincs.

– Ahhoz azonban, hogy valaki egy zenekar ügyvezető igazgatója legyen, kevés a nyitottság. Milyen egyéb előtanulmányokat, élettapasztalatot követelt meg a pályázat, amit egy 28 éves fiatalember megnyerhetett?

– 1993-ban diplomáztam, de már előtte is részt vettem különböző rendezvények (többek között a Tavasz Fesztivál kisebb programjainak) szervezésében. Akkor is már érdekelt a marketing, amit még másképp (reklám- és propagandatevékenységnek) hívtak. Majd kaptam egy lehetőséget Bozay Attilától, és a Nemzeti Filharmónia külügyi osztályán dolgoztam, mint impresszárió. Másfél év eltelte után azonban látnom kellett, hogy az általam elképzelt dolgok ott, az adott körülmények között nem kivitelezhetőek, mert – állami cég lévén – mindenre nagyon nehezen reagáltak.

Ekkor olvastam a HVG-ben egy hirdetést: egy jólmenő cég keresett marketing-

asszisztenseket. Megpróbáltam, de nem sok reményt fűztem a dologhoz, hiszen – ahogy azt előre sejtettem – matematikusokkal és közgazdászokkal kerültem egy felvételi csoportba. Végül én kerültem be, mert kiderült, hogy sokkal inkább a kreativitás, mint egy adott tudásanyag érdekelte a céget. Sajátos módon ugyanígy került hasonló munkakörbe egyik hegedűs kollégám. Ezt a helyet nagyon szerettem, bár a munka és a kereset aránya nem állt összhangban. Végül azért jöttem el, mert édesapám halála miatt szükség volt arra, hogy több pénzt keressek. Utána egy világhírű óramárkákkal foglalkozó vállalat, majd egy fizető kereskedelmi televízió marketing- és értékesítési vezetőjeként dolgoztam. Éppen akkor, amikor piacmegosztás miatt megszűnt ez a TV-adó, megjelent – ismét a HVG-ben – ez a pályázat.

– Tudomása szerint sokan jelentkeztek?

– Tudomásom szerint igen, és nagyon örülök, hogy fiatal korom ellenére engem választottak. Eredeti elképzeléseim szerint ugyanis éppen ilyen pozícióban szerettem volna visszakérülni a zenei pályára; nem reméltem, hogy ez a helyzet ilyen gyorsan kialakul.

– Melyek voltak azok az elképzelések, amelyeket még a Filharmóniánál szeretett volna megvalósítani, de nem sikerült, és talán itt majd sikerülni fog?

– Alapvető gondom nem is konkrétan a Filharmóniával, hanem az akkori állami cégekkel, azok menedzsmentjével volt. Ez úgy nézett ki, hogy adva volt egy konkrét összeg, azt gyorsan elköltötték, azután pedig semmire sem maradt pénz. Éppen ezen kellett a leggyorsabban változtatni: előre kell gondolkodni, megtervezni a bevételeket, nem pedig ülni és keseregni azon, hogy nincs pénz. Azok, akik át tudnak térni erre a gazdálkodási módszerre, részesei lehetnek a zenei életnek, akik nem, azok ott maradnak, ahol most vannak – ez pedig nagyon bizonytalan pozíció.

– Ez a bizonyos módszer váltás nem kényszeríti arra a régi, nagyhírű együtteseket, hogy elforduljanak állandó, ám egzisztenciálisan már biztonságot nyújtani nem tudó közönségüktől?

– Ki kell szolgálni ezt a közönséget; másfelől viszont meg kell találni azt a kö-

zönségreteget, amely vevő az adott együttes adott profiljára. Így nem áll elő az a paradox helyzet, hogy minden zenekar ugyanarra közönség-körre veti rá magát, és emiatt egy kényszerű kiszorításba kezd.

Ez egyfajta piac; még akkor is így kell neveznem, ha a művészek tiltakoznak a kifejezés ellen, mondván, hogy itt emberekéről van szó. A piacon is emberek vannak, ők vásárolnak szappant, sapkát, autót – és hangversenyeket. Át kell tehát alakítani az adott szervezetben a döntést hozók gondolkodásmódját, a muzsikusokkal pedig el kell tudni ezt fogadtatni. Ennek leghatékonyabb módja, ha észreveszik, hogy mindez az ő érdekükben történik. Nemcsak arról kell tudniuk, hogy mennyivel jobban élnek nyugat-európai vagy tengeren túli kollégáik, hanem azt is, hogy miért.

– Annak idején, amikor Ligeti karnagy úr nyerte meg a zenekar karmesteri pályázatát, és az együttest fenntartó kuratórium elnökével beszéltem, az volt az érzésem, hogy a MATÁV mindenképpen fiatalítani akar – elsősorban ami a zenekar vezetésének gondolkodásmódját illeti. Érzése szerint ez a szándék is megnyilvánulhatott az Ön kinevezésében? Várható, hogy jól fognak együttműködni?

– Igen, miután néhány dolgot azonnal tisztáztunk. Számomra egyértelmű volt, hogy egy mecénásnak vannak elvárásai. Nekem ismernem kellett ezeket, hogy eldöntsem: tudom, akarom-e teljesíteni azokat? A kuratórium számomra is rokonszenves elvárást fogalmazott meg, amikor egy jó zenekar létrehozásáról beszélt. Nem valamihez képest, hanem abszolút mércével mérve is jó zenekart akar, amihez boldogan járulok hozzá a magam eszközeivel.

– Elvárás, hogy az együttes a magyar élvonalba kerüljön?

– Ez nem úgy fogalmazódott meg, hogy a MATÁV Szimfonikus Zenekarnak adott időn belül adott pozíciót kell elfoglalni mondjuk a három jelenleg legismertebb zenekar által fémjelzett magyarországi hierarchiában. Az elvárás inkább arra vonatkozik, hogy létrejöjjön az a bizonyos, általunk megcélzott és el is talált közönségreteg.

– Ez talán nem is olyan nehéz, hiszen a zenekarnak jó törzsközönsége alakult ki

az elmúlt 90 esztendő alatt. Az a feladat, hogy bővítsék?

– Talán nem létszám-bővítésről van elsősorban szó, hiszen a MATÁV maga mintegy 15.000 embert foglalkoztat. Nagyon szerényen számítva is van két-három ezer ember, akit érdekel, hogy mit csinál ez a zenekar. Őket természetesen el kell érni, meg kell tartani. Van azonban még tartalékunk a műsorpolitikában és a koncerthelyszínekben – a mi Zeneházunkban van ugyanis olyan terem, ahol ragyogó ifjúsági hangversenyeket lehet rendezni. A bővítést egyébként is az ifjúság irányában tervezzük elsősorban. Ez az a korosztály, amelyik még meghódítható (és meghódítandó) a komolyzene számára. Itt még nem dőltek el az erőviszonyok abból a szempontból, hogy ki melyik zenekar „táborához” csatlakozott. Ennek a még mozgósítható rétegnek a megkeresése és lekötése jelenti a következő hónapok legfontosabb feladatát.

– *Próbálkozni fognak különböző típusú, stílusú programokkal, és amelyik a legnagyobb sikert aratja, azt kívánják folytatni később is?*

– Nem hiszem, hogy itt helye, értelme van próbálkozásnak. Gondos előkészítő munkára és szakértő tanácsadókra van szükség egy határozott üzletpolitikához, amit aztán következetesen végig kell vinni, megfelelő reklám- és marketing-szakértők segítségével. Nekünk szerencsénk van, mert olyan támogató áll mögöttünk, amelyik partner tud lenni ebben a munkában.

– *Nemcsak a hangversenyek, hanem a hangfelvételek esetében is megfelelő műsorpolitikát kell kialakítani. A CD-felvételek elengedhetetlen kellékei egy hivatásos művész vagy együttes piacon maradásának, és nagyon kevesek engedhetik meg maguknak a világon, hogy csak saját előadói habitusuk szerint határozzák meg a felvételek programját. Olyan műsort kell tehát választani, amely még nem öntötte el a lemezpiacot, amelyre még akkor is kíváncsiak a vásárlók, ha nem világsztárok tolmácsolásában hallgathatják meg. Van-e ilyen tárgyú elképzeléseik a zenekarral kapcsolatban?*

– Ez valóban fontos szempont, és mi már a hangversenyeink tervezésekor is figyelembe vettük a piac ilyen irányú igényeit. Ligeti András karnagy úr a már általa tervezett új szezonban megpróbált valamilyen egyensúlyt teremteni a populáris és az alig hallható kompozíciók megfelelő arányú műsorra tűzésében.

– *Ezek szerint már Önöknek is eszébe jutott, hogy a közönség kissé ráunt a Beethovennel kezdődő és a nagyromantika néhány szerzőjét érintő koncertrepertoárra.*

– Igen, hiszen a színesebb programmal is inkább a közönség kedvében tudunk járni. Szeretnénk folytatni a szeptember 10-én „debütált” ötletünket: ekkor volt az ősbemutatója az általunk rendelt új Lendvay Kamilló műnek. Szerencsés lenne ebből – kortárs magyar művek íratásából és bemutatásából – tradíciót teremteni.

– *Erre valóban szükség van, hiszen kevés szomorúbb látvány van, mint amikor zeneszerzők loholnak kottával a hónuk alatt, és megpróbálják elérni, hogy valaki eljátssza darabjaikat.*

– Lehet, hogy ez szomorú látvány, de az is lehangoló, mikor egy-egy hasonló megrendelés azért nem jöhet létre, mert a zeneszerzőnek irreális követelése van. Hatalmas összegekről hallani egy-egy olyan kompozíció támogatása kapcsán, amely végül nem is lett népszerű, nem is reprezentálja korunk nemzeti muzsikáját.

Kell majd itt is egy piac, ami világhosszra teszi, hogy ha adott zeneszerzőtől bizonyos típusú művet rendelnek, azért mennyit kell fizetni – és a piaci helyzete alapján már előre lehetnek sejtéseim, hogy megtérül-e a befektetésem, vagy nem érdemes kockáztatnom.

– *Nem jelent veszélyt az alkotói folyamatokra, a valóban minőségi új zene születésére, ha csak rendelésre komponálnak a zeneszerzők?*

– A zenetörténet tanúsága szerint nem. Nagyon leegyszerűsítve a dolgot: a megrendelt művek biztosíthatják a megélhetést, és ez nem zárja ki, hogy a saját indítatású darabokat is piacra lehessen dobni. Ez mindig így volt, elég akár Mozart, Beethovenre gondolni. Arról nem is szólván, hogy a legszigorúbb megrendelési feltételekhez kötvé is lehet nagyon jól írni – jó példa erre maga Haydn.

Azt pedig ma is mindenkinek joga van eldönteni, hogy milyen zeneszerző szeretne lenni: olyan, aki közel akar állni a közönség szívéhez és a saját korában akar jó zeneszerző lenni, vagy olyan, aki saját törvényei szerint komponál és majd csak száz év múlva akar elismertséget szerezni.

– *A beszélgetés során kiderült, hogy az Ön munkája erős szálakkal kapcsolódik a fenntartókhöz és Ligeti karnagy úrhoz egyaránt. Mi az mégis, ami teljesen a saját vállán nyugszik?*

– Én vagyok az egyszemélyi felelős az alapítvány működéséért – többek között Ligeti karnagy úr nyugodt munkájáért is. A zenekarral kapcsolatos szakmai dolgok hozzá tartoznak, azokba nem is szeretnék beleszólni. A Zeneházat olyan állapotban kell tartanom kollégáimmal, hogy bármikor bármelyik funkciójában használható legyen; ehhez társul még az a feladat,

hogy a Zeneházat más célokra is értékesíteni tudjuk, amikor a zenekarnak nincs rá szüksége.

– *Milyen jellegű célokra kölcsönzik az épületet?*

– Más cégek hangversenyeire, kiállításkokra, hangfelvételekre.

– *Van-e anyagi elvárás a fenntartók részéről? Ők biztosítanak egy adott összeget és a zenekarnak is szereznie kell egy adott összeget?*

– Eddig is így volt; éves terv alapján kellett vállalkozási bevételt produkálni. A jövőben is egyre inkább erre törekszem.

– *A zenekar maga mennyire keresőképes – például turnék, felkérések révén?*

– Volt ilyen lehetősége a zenekarnak – csaknem harminc évig vettek részt a tagok ősszel és tavasszal egy-egy operaturnén. Ennek most vége; nagyon sok muzsikust utazott ugyanis el (kétszer három hónapra), és ez a szakmai munka színvonalát rontotta. Ligeti karnagy úr tehát ezt leállította. Lesznek turnéink ezután is – a következő másfél év ilyen jellegű szervezései még nem az én munkámat érintették. De új utakat is keresünk, és ezeknek egy-két éven belül meg kell, hogy legyen a látszata.

– *Ezek az új utak azért nemcsak szakmai eszközök révén járhatók be!*

– Igen, ez jó értelemben vett politika, lobbyzás feltétele is, amit akkor lehet elkezdeni, amikor felfigyelnek egy zenekarra. Vagyis a mi esetünkben most Ligeti András neve és művészeti kvalitása a garancia a szakmai fejlődésre; a muzsikusok is minden erejükkel igyekeznek megfelelni az elvárásoknak. Most rajtam és kollégáimon a sor, hogy ez a figyelem, ami irányunkban megnyilvánul, továbbra is megmaradjon. Ebben az esetben az eddigi reaktív turnézás átalakulhat proaktívra, vagyis a bejáratott utak mellé az újabb és újabb lehetőségek jöhetnek majd bel- és külföldön a zenekar számára.

– *Itteni munkája elején találkozott-e olyan problémákkal, amiket tűzoltás-szerűen kellett megoldania?*

– Egy nagyon fontos – ha nem is tűzoltás-szerűen – megoldandó dolog van: a már említett szemléletváltás. Ebben sokan rokonszenveznek velem a fenntartónál és a kollégák körében is. El kell kezdeni egyirányba húzni azt a bizonyos szekeret.

Szeretném továbbfűzni Ligeti András karmester úr gondolatát, amelyet a Zenekarnak adott interjúban olvastam. Cél a Bécsi Filharmonikusok, de az úton sok minden történhet. Az én feladatom pedig az, hogy lehetőleg minél kevesebb dolog akadályozza a zenekart az út megtételében.

Tóth Anna

Tempi passati

Tátrai Vilmos 85 éves

– 1912. október 7-én született Tátrai Vilmos hegedűművész, a Budapesti Hangversenyzenekar (ma Magyar Állami Hangversenyzenekar) alapító tagja és koncertmestere, a Tátrai Vonósnégyes és a Magyar Kamarazenekar megalapítója, 1965 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola professzora –

Tátrai Vilmos, Koródi András, David Ojsztrah

1. Egy hosszú pálya rövid története

– Ha valaki közel nyolc évtizedet tölt el a pódiumon, nemcsak életrajzi, de szinte történelmi emlékekkel kell, hogy rendelkezék. Hogyan kezdődött és alakult a pályája a tanulóévektől a zenekari játékon át a Tátrai Vonósnégyesig, a Magyar Kamarazenekariig, illetve a zeneakadémiai professzorságig?

– Igazság szerint már sokat és sok helyen volt alkalmam nyilatkozni ezekről a dolgokról, de talán vannak olyan mozzanatok, amik kimaradtak az eddigi nyilatkozatokból.

A történet hatéves koromban kezdődött. Apám döntött úgy, hogy hegedűt ad a kezembe. Ő maga kezdett tanítani, majd a MÁVAG Zeneiskolába kerültem, egy nagyon jó tanárhoz. Féléves tanulás után léptem először pódiumra. Ez egy nevezetes alkalom volt – természetesen nem az én fellépésem miatt. A Magyar Királyi Vas- és Acélgyár címből éppen kihúzták a „Királyi” szót; akkor volt

1919. Gyermekfejjel nagyon nagy sikerem volt és a tanárom biztatott: menjek ki és adjak ráadást. Nekem, féléves tanulás után még nem volt repertoárom, így a Bloch iskola soron következő darabját játszottam, ami történetesen a Himnusz volt. Nem értettem, hogy miért könnyezik a közönség...

Szerettem hegedülni, jól éreztem magam, rendszeresen szerepeltem és viszonylag fiatalon át kellett élnem az első „defektet” is. 15 éves voltam, a pubertás kor közepén, és a színpadra menve azt is elfelejtettem, milyen hangon kezdődik a darab. Tanárom megnyugtatóan, hogy ez a legrutinosabb előadókkal is előfordul; fogtam tehát a kottát és abból játszottam. Több ilyenre nem is emlékszem, holott nagyon sokat szerepeltem.

– Abban az időszakban, a világháború, a kommiun és a gazdasági válság idején külön szerencse kellett ahhoz, hogy anyagilag is győzzék a taníttatását.

– A gazdasági válság idején már nem győzték. Katonazenekarban játszottam, Fricsay keze alá kerültem. Vasárnap reggel 8-kor volt mise, 11-kor örségváltás és 2-től éjfélig a Kamaramozi. Mindez nagyon fárasztó volt, de nagyon sokat nyújtott zeneileg. Hiába hiszik ugyanis, hogy ez egy katonabanda volt; az operaházi zenekar mellett ez volt akkoriban az egyetlen szimfonikus zenekar, amely szerepelt Budapesten. Fricsay Richard repertoárja több, mint hatszáz műből állt. Nagy wágneriánus volt, Sevčiknél tanult hegedülni... Gál Jóska kollegámmal rendszeresen jártunk a lakására, így tőle közvetlenül ismertem meg a Sevčik-módszert. Sevčik azért tönkretett néhány generációt – ez olyan, mint a gyógyszer. Néhány szem gyógyít, a túlادagolás már méreg. Nem lehet reggeltől estig tulinizni!

– Ennyire jó lett a kapcsolat ebben a mégiscsak katonai jellegű viszonyban?

– Igen, holott eleinte nehezteltem Fricsayra. Más katonazenekarokban elképzelhetetlen lett volna, amit ő tett – azonnal odaültetett Sándor János (az Operaház későbbi koncertmestere) mellé koncertmesternek. Sándor Jánosra mindig áldóan emlékezem, mert sokat segített, rengeteg tanácsot adott. Mindig jó volt velem, még akkor is, amikor újoncként, a legérzékenyebb pubertás idején, kellemetlen dolgok történhettek egy katonazenekarban. Igaz, Fricsay nem engedte a szadizmusnak.

Mindig is büszkén vállaltam ezeket az éveket, még akkor is, amikor kollégák rácsodálkoztak katonazenekari múltamra. Annál is inkább, mivel a zeneirodalom jelentős részét ott ismertem meg. Biztos kenyér volt abban az időben, amikor hatalmas gyárak álltak le évente akár több hónapra is. Így pedig meg tudtam keresni a pénzt egy régi olasz hegedűre is, mégpedig igen jó zenei közegben.

2. A Mester és hangszerei

– Milyen volt ez a hangszer?

– Nagyon szép, de kicsi hangú hegedű volt. Amikor koncertmester lettem és sokszor kellett szólót játszani, ez a hangvolumen már nem volt elég. Akkor vettem egy francia (breton) hegedűt, aminek nagy volt ugyan a hangja, de olyan trombitaszerű volt, nem volt elég érzékeny. Ezen már sokkal hatásosabban szólaltak meg a nagyobb szólók. Dolgozott akkoriban a Reményinél egy hangszerész, a Friers, az övé most az egyik legrangosabb New York-i műhely – tőle vettem a jelenlegi hegedűmet. Ez érzékenyebb, elég erős hangú tiroli hegedű – biztos másoknak is tetszik a hangja, hiszen a legtöbb kritika megemlíti, milyen jó hegedűn játszom. Megvan rajta az E húrtól a G húrig szükséges kolorit, lehet dinamikát játszani rajta – mindezt már több, mint 200 lemez is bizonyítja –

Fricsayval később is megmaradt a kapcsolata?

– Szakmailag feltétlenül, hiszen nagyon képzett muzsikos és jó karmester volt. Nyugdíjazása után még bennünket is vezényelt a Budapesti hangversenyzenekarral. Volt néhány különleges mozdulata – életem 234 személyes karmester-benyomása alapján nyugodtan kijelenthetem, hogy jól vezényelt.

Azért is szükség van komoly szakmai tekintélyre, mert minden zenekar tele van „rebellisekkel”. Lázadoznak a muzsikosok, hogy valaki egyáltalán vezényli őket. Ahhoz tehát, hogy ezen egy karmester felülkerekedjék, technikailag, zeneileg és szellemileg bizony nagyon magas szinten kell állnia.

Ilyenkor mindig eszembe jut, hogy minden karmesternek, még a legjobbnak is, szüksége van kontrollra. Aki nem bíráltatja magát, az elfajul. A fiataloknak különösen oda kellene erre figyelni. Én egyedül a Ferencsiket láttam annak idején, aki bent ült az összes nagy karmester próbáján. Nem véletlen, hogy sok „zseniális” karmesterből semmi sem lett – nézni és hallani kell, hogy mit csinál a másik.

– Volt-e még az életében ilyen meghatározó pedagógus – muzsikos egyéniség?

– Az egyik Kresz Géza volt, akihez nagyon sokat jártam és tőle nagyon sokat tanultam. Gyakran brácsáztam is nála és át is akart engem „téríteni”. Azt mondta, hogy olyan hegedűs, amilyen én vagyok, van még jó néhány, de olyan brácsás, amilyen én lehetnék, nincs több. Én azonban konok voltam, és maradtam a hegedűnél.

– Fantasztikus írott és képi archívuma van – saját maga is készített képeket. Mikor kezdett el fényképezni?

– Egészen fiatal koromban. Ahogy az első katonazenészi keresetemből hegedűt vásároltam magamnak, a második „adag” összegyűjtött pénzből fényképezőgépet. Máig azt szoktam mondani, hogy a foglalkozásom fotós, a hobbym az, hogy muzsikos vagyok.

3. Alkonyi gondolatok

– Nem gondolt arra, hogy publikálja a többségnek már történelmi időket idéző felvételeket, kritikákat?

– De, most családi segítséggel tervezek egy kiállítást a 76 albumban lévő

anyagból és szeretném – ugyancsak családi összefogással – megjelentetni önéletrajzomat.

– Ennek biztos óriási sikere lesz, hiszen kevesen mondhatják el magukról, hogy annyi világhírű, korszakos jelentőségű muzsikussal álltak napi kapcsolatban, mint éppen Ön. Külön öröm, hogy ilyen vitalitással dolgozik ma is.

– Most, 85 évesen is egészséges vagyok és vannak családi hangversenyeink, amin szerepelgetek. Felsülni nem lehet, hiszen ha csak egyetlen egyszer is felsül egy művész, azonnal abba kell hagynia. Többnyire templomokban játszunk, színes műsorokat, hiszen drága unokám már az Operaház tagja (Fülöp Zsuzsanna – szerk.), édesapja is operaénekes (Fülöp Attila – szerk.).

Van azonban két nagyon rossz tapasztalás az öregségben – ezek nekem is újak, hiszen még nem voltam öreg. Az egyik az, hogy szinte mindenki meghalt az ismerősök közül, akiket szerettem. Igaz, ők általában idősebbek voltak nálam. A másik pedig az, hogy a hivatal és a közvélemény is azt hiszi, hogy munkaképtelen vagyok. Múltkorában is az egyik templomi hangverseny után odajött a Liszt Ferenc Kamarazenekarban játszó egyik kolléga és könnyes szemmel így szólt: „Tanár úr, hihetetlen, hogy ilyen szépen hegedül és nem engedik a dobogóra”. Mindig eszembe jut Kellér Dezső, akinek egyszer valaki azt mondta a FÉSZEK Klubban, hogy az öregségben sok szép is van. Kellér csak

ennyit válaszolt: „Mondjon legalább egyet”.

Én nem lelem honomat a hazában. Érzelmileg legjobban ez a mélységes etikai züllés terhel meg, amely az egész társadalomban megfigyelhető. Ennek megállításához évtizedek kellenek.

4. A Mester és tanítványai

– Legtöbbjükre büszke vagyok és nagyon örülök, hogy olyan életkörülményeket tudtak teremteni maguknak, amilyenről itthon álmodni se mertek volna. Annak is örülök, hogy alig van olyan, akinek fejébe szállt volna a dicsőség. Akad ilyen, de valóban csak elvétve.

– Tartja a kapcsolatot volt tanítványokkal?

– A legtöbbjükkel igen; írnak, telefonálnak, találkozzatok velük. Igazán hűségesek.

– A tanítás során volt olyan, hogy irányította a növendékeit aszerint, kinek milyen jellegű munkát (zenekari állást, tanítást vagy mást) talált „testreszabottabbnak”?

– Nem avatkoztam bele ezekbe a dolgokba és ha valaki tanácsért hozzám is fordult, mindig azt válaszoltam, hogy sorskérdésekben én nem tudok tanácsot adni. Tudja, ez úgy van, mint a lányokkal: lehet szép, lehet csinos, de amíg alaposan ki nem ismeri az ember, nem ítéltet véglegesen. Ki tudja, néhány év múlva milyenek lesznek az érzelmei, hogyan változnak meg?

Egyik leghűbb növendékem egyébként éppen Andrassy Pál, a Rádiózene-

A mester és tanítványai

kar koncertmestere, de még a leggyengébb is operaházi tag, ami annak idején azért nagy tisztesség volt.

5. Morális válság

– Valóban ennyire nem lenne rang napaság az Operazenekarban játszani?

– Nem erről van szó. Akkoriban az „első vonalban” az volt az egyetlen nagy szimfonikus zenekar (no meg a tagjaiból alakult Filharmóniai Társaság Zenekara). Utána alakítottuk meg az ÁHZ elődjét, a Budapesti Hangversenyzenekart. Most már hat-hét nagy szimfonikus zenekar van a fővárosban és ehhez szervezték még a Fesztiválzenekart – ezt egyébként a mai napig nem értem. Hiá-

kivétel közé tartozott, akit azért megbecsültek itthon is. Saját személyén is érezte ezt a – sajnos tényleg jellemző – megkülönböztetést?

– Nagyon sokszor még akkor is, amikor látszólag minden rendben volt. Másfél évtizeden át tanítottunk például Zempléni Kornél kollégámmal a nyári Bartók Szemináriumokon. Akkor hagytuk abba, amikor világossá vált: aki diszsidált és hazajött tanítani, luxus lakosztályt, és a miénknél háromszor annyi fizetést kapott. Amikor abbahagytuk, a kutyája sem törődött velünk.

– Ön nem járt külföldre tanítani?

– Voltam vendégprofesszor Caracasban és Assisiben – ez utóbbi tíz évig tar-

tabb volt, még arra is bízott, hogy alakítsam újra meg a Kamarazenekart. Ez már azonban tíz éve megszűnt.

Nem gondoltam volna egyébként, hogy az igazi veszteség éppen a rendszerváltás után ér. Megszűntek azok a dolgok is, amelyek jók voltak; törődtek a művészettel, virágzott a zeneélet. Igaz, hogy eleinte szinte teljesen, később részben a politika határozta meg a zenészek, a zenekarok életét is. Igaz, hogy állandó csatározást kellett folytatni elvakult funkcionáriusokkal, kerékkötő tisztviselőkkel. Lehet, hogy hiányzott a nagy sztárok jelenléte, de őket rádióban, hanglemezen meg lehetett hallgatni. A zenei élet azonban olyan pezsgő, viruló volt, mint még soha – én már a régebbit is elég jól ismertem. Most mintha ébredne, csak most már anyagilag nem győzik az emberek. Erre szoktuk mondani azt a bölcsességet, hogy aki meg tudja fizetni, az nem megy el, aki meg el szeretne menni, annak nincs pénze.

6. Szomorú veszteséglista

– Mi az, ami ebből a sok negatív élményből a legjobban fáj Önnek?

– Életem legfőbb vesztesége a Magyar Kamarazenekar. Születésének ötlete 1955-re tehető, amikor az olasz követség kérésére egy Corelli-estet adtunk, kamarazsámolyban. Mindannyian csodálkoztunk, hogy milyen jó érzés volt ebben a formában együttműködni. 1956 után összegyűltek azon, akik nem mentek külföldre. Némi vívódás után elhatároztuk, hogy kamarazenekart csinálunk a magunk örömére. A bemutatkozó hangversenyen minden szám után ráadást kellett játszunk. Még ma is hihetetlennek tűnik ez a siker, pedig aztán volt még részünk benne. Nyugat-Németországban nem akartak hinni a fülüknek – valaki például úgy vélekedett, hogy egy szocialista drillről lehet csak szó, csak így lehet ilyen pontos az együttes.

A harmincéves jubileumi hangversenyen (1987-ben), teltházas ováció után közölték velem, hogy nincs több koncert. Az „illetékes”, az akkori igazgató, Rátky elvtárs szerint én már eleget fitogtattam magam és eleget úsztam a dicsőségben. Tény, hogy mindig frenetikus sikerünk volt, de ezt a megfogalmazást és indokot mégis ostobának tartottam. Mindaddig sikerült kivédeni minden intrikát. Még a leginkább tárgyilagosságnak tűnő érvet is,

Flesch verseny London 1976. július

ba van ott a hatalom, az etikát én képviselem. Mert ha a budapesti közönség úgy nyilatkozik, hogy neki még egy zenekar kell, az más dolog. De annak a hatnak sincs igazán mozgáster! Ebben a dologban megint az munkált, hogy valaki elment, aztán hazajött és azonnal glóriát raktak a fejére. Az itthoni muzsikusok nálunk nagyon elátkozott emberek. Ma már inkább komikusnak érzem azt az esetet, amikor Angliából telefonált egy lord, hogy nagy örömére sikerült megvennie az utolsó lemezemet is. „Önre otthon biztos nagyon büszkék” – mondta befejezésül.

– Az ember azt gondolná, Ön a kevés

tott, nagyon jó volt, de a helyi pártok torzsalkodása végett vetett az ottani munkának.

– Ön nemzetközileg nagyom ismert és elismert muzsikus. Bizonyára számos versenyen is járt hivatalos minőségben.

– 36 nemzetközi versenyen zsűriztem – ezért is hihetetlen, hogy például a mostani Szigeti Versenyre meg sem hívtak.

– Készül-e a hazai muzsikus társadalom valamilyen születésnapi megemlékezéssel?

– Szenthelyi Miklós jóvoltából igen. A Nemzeti Filharmónia előző vezetése elzárkózott ettől; a mostani vezető nyitot-

amely szerint azért káros a Magyar Kamarazenekar működése, mert gyengíti a Magyar Állami Hangversenyzenekar ténykedését. Ezt az indoklást ugyanis egyik kollégánk egyetlen mondattal cáfolta meg: két napja egy Bruckner szimfóniát játszott a zenekar, amihez köztudottan nagy létszám szükséges. Közülünk egyetlen muzsikust sem vettek igénybe ehhez, pedig mindannyian itthon voltunk. Ettől kezdve békén is hagytak minket, egészen az ominózus jubileumi hangversenyig.

Ha megmaradt volna a Kamarazenekar, ma nem lennének ilyen súlyos anyagi gondjaim, hiszen ma már mindent lehet – utazni, koncertezni, felvételeket készíteni. Érvényesíteni lehetne a jogdíjakat. Annak idején, 1952-ben, amikor a Beethoven-Ehrungon Berlinben jártam és még szabadon át lehetett menni a nyugati városrészbe, meglátogattam az akkor már ott élő Fricsay Ferencet. Rögtön ott akart tartani és csak ámult, amikor én nem mutattam erre hajlandóságot. Ő már akkor megmondta, hogy kvartet-vezéssel nem lehet pénzt keresni.

– A „békén hagyás” azt is jelentette, hogy a zenekar szabadon koncertezhetett itthon és külföldön – már amennyire ezt az akkori körülmények lehetővé tették?

– Nem egészen. Csak a Filharmónia részéről tapasztalhattunk pozitív megnyilvánulásokat. A Minisztérium végig akadályozta a munkát, utazásainkat. Sajátos módon – számos meghívás ellenére – nem jutottunk el az Egyesült Államokba és több rangos meghívás sem jutott el hozzánk.

– Ez a negatív megkülönböztetés csak a Magyar Kamarazenekart érintette, vagy a Tátrai Vonósnégyest is?

– Érintette a kvartettet is, pedig igazán nem volt szégyenkezni valónk. Egyszer (valamikor 1956 után) Rózsa Miklós hívott fel, a magyar származású, híres zeneszerző. „Uram, itt ülök London legnagyobb hanglemez üzletében és hallgatom az Önök legújabb Telefunken lemezeit. Én még ilyen Beethoven vonósnégyest nem hallottam. Miért nem jönnek koncertezni? Most már lehet utazni!” Nem akarom hosszan ecsetelni, de felvette a kapcsolatot az egyik legnagyobb Los Angeles-i impresszárióval, akivel végül a Hivatal hiúsította meg a tárgyalásomat. Mászt segítettek ki helyettünk. Ha mégis eljutottam valahová, mindig jelteni kellett előtte, ki marad itthon a családból. Ez is hiányzik az életemből: családostul világot látni.

7. Persona non grata (?)

– Szabad tehát azt feltételezni, hogy mindez nem is annyira az együtteseznek, hanem az Ön személyének szólt?

– Kénytelen vagyok ezt feltételezni, annál is inkább, mert 1956-ban én benne voltam a Forradalmi Bizottságban.

– Érdekes, hogy nem büntették meg még jobban.

– Valóban, sokakat le is tartóztattak. Járdányi Pált és engem állítólag Kodály mentett meg a súlyosabb következményektől. Pedig megpróbáltunk kitartani az utolsó pillanattig. Elutasítottuk az ösz-

szes parlamenti delegációt, amely a Parlamentből érkezett. Végül megjelent egy szovjet tank a FÉSZEK Klubnál, ahol a Forradalmi Bizottság működött. És ekkor éltem át életem egyik legnagyobb csalódását: a túloldalról két kollégám intett. Odamentünk és azt mondta egyikük, hogy „Vili, ti hazaárulók vagytok”. Minden tisztelem és szeretetem ellenére ezt kikértem magamnak és attól kezdve nem álltam velük szóba.

Emiatt estünk el nagyon sok úttól annak ellenére, hogy mind a kvartettel, mind a kamarazenekarral óriási sikereket arattunk. És azok, akik mindezt megtették, most kapitalista impresszáriók és milliomosként élnek. Ezt nehéz megemészteni; annál is inkább, mert nekem 1956-ban eszembe sem jutott, hogy bárkin is bosszút álljak.

– Volt valamilyen hivatalos státusza a Magyar Kamarazenekarnak?

– Nem, soha. Fennállásunk 10. évfordulóján minimális havi fizetést kértem, de az volt a válasz, hogy Magyarország nem bír el két kamarazenekart. Most van vagy húsz.

– Nem is bírja el az ország, ezért aztán mindenki úgy „kavar” magának, ahogy tud.

– Sajnos ez a helyes kifejezés: kavarnak. Pedig annak idején a mai szóval élve piaci helyzetben is megálltuk volna a helyünket, olyan sikereink voltak, olyan kritikákat kaptunk. Több ezer dokumentumom van erről itthon, a fiókjaimban. Ebben is meglehetősen eltértek a hazai

A Tátrai vonósnégyes

ugyanis időről-időre tájékoztatták a zenekritikusokat, kiről lehet jót és kiről szabad csak rosszat írni. Voltak, akik nem törtek be: Breuer János, Meixner Mihály például szuverének igyekeztek maradni. Molnár Antal próbált segíteni, amikor azt javasolta, hogy jelenjenek meg itthon is részletek a magyar művészek külföldi kritikáiból. Először Pándi Marianne jelentetett meg ilyeneket a Filharmónia Műsorfüzetekben, az ismertető szövegekben.

Pedig jól kezdődtek a kritikák. A háború után Szervánszky Endre írásai jelentek meg a Szabad Népből, a Paraszt-párt lapjába Járdányi Pál írt, Az újságba Péterfi Pista bácsi, a Népszabadságba pedig Jemnitz Sándor.

– *Ez igazán jeles generáció volt!*

– Igen, ráadásul minden hangverseny-ről megjelent négy-öt kritika. Aztán a minisztériumban megjelent Barnáné és megszűntek a kritikák. Szokásom szerint nem hagytam annyiban, felkerestem a hölgyet és próbáltam megértetni vele, hogy nem a muzsikásoknak van szükségük a kritikákra. „Csak” Szigetire és Dohnányira tudtam hivatkozni, akik maguk is úgy tartották, hogy a muzsikásoknak nincs szükségük kritikákra, ők nem azokból, hanem más muzsikusoktól tanulnak. Azt a választ kaptam, hogy csak marxista kritikusok szerepelhetnek a magyar zeneéletben és szándékuk szerint fel is nevelnek egy ilyen generációt. Ezt az átképzést szolgálták a már említett tájékoztatók is.

Én sajnos a kegyvesztettek közé tartoztam. A sors fintora, hogy ma már semmilyen zenekritika sincs a napilap-

okban. Az sem vigasztal, hogy olvasott napilap úgynevezett zenekritikusát már perelik a kollégák, miután kiderült, hogy az illető még a kottát sem ismeri, de megengedhetlen hangon ítélik meg mások felett. Mindez természetesen nemcsak az illetőre nézve lesújtó, de az olvasókra is, akik ahelyett, hogy elutasítanák az ilyen botrányhősöket, elolvassák, esetleg igénylik írásait. Ez azért más, vagy másnak kellene lenni, mint annak idején az amerikai színésznők esetében, akiknek – bevallásuk szerint – mindegy volt, hogy mit írnak róluk, csak szerepeljenek a sajtóban.

Káros dolog, hogy amikor amúgy is kevés érdeklődés tapasztalható például kormányzati részről is a zene iránt, akkor a muzsikán csak gúnyolódó, azt nem komolyan vevő írásokat olvashatnak az emberek. Talán érthető, hogy nem vagyok jó lelkiállapotban.

– *Számomra csodálatos, hogy ilyen higgadtan tud minderről beszélni.*

– Iszonyúan sokat dolgoztunk és ittmaradtunk.

– *Nem gondolja, hogy jobb lett volna külföldön boldogulnia?*

– Nem, bár most már néha elgondolodom azon, mi lett volna, ha kimegyek. Bízottak mindig a tanítványaim, akik közül nagyon sokan külföldön telepedtek le és koncertmesterek, professzorok, összehasonlíthatatlanul jobb anyagi körülmények között, mint amilyenben én valaha is éltem. Én mindig azzal érveltem, hogy nem mehetek, hiszen ez a hazám, itt kell teljesíteni a kötelességemet. Bennem ugyan szemernyi magyar vér sincs, de mégis végzetesen magyar vagyok. És

úgy olvastam a Blösch metodikában, hogy a tanítás leghatékonyabb eszköze a példaadás. Nem szabadna így mellőzni azokat, akik hűek maradtak.

8. Isten és istenek

Néha elgondolodom azon a bibliai kifejezésen, hogy Isten a maga képére teremtetette az embert. Én mindent elhiszek Istennek, ezt az egyet azonban nem. Ez csak akkor lehetne igaz, ha Isten is ilyen lenne – de ez meg nem lehet. Úgy vagyok, mint Móra Téli istenében a kis parasztfiú.

– *Olyan világos képekben fejezi ki magát – szabad az embernek azt gondolnia, hogy különösen vonzódik Mozarthoz?*

– Valóban nagyon vonzódok hozzá, hiszen ennyire eszköztelenül senki ilyen tisztán, senki ilyen ezerszínűen nem fejezte ki magát. Néha egy Mozart-téma első négy taktusa gyökeresen különbözik a következő négytől – sajnos ezt sokan csak ledarálják, összemoszák. Nem tudják, hogy mennyi elképesztő fordulat, érzelmi változás van egy-egy dallamban és ha ezt nem adják vissza, ez a zene csupán gyerekes marad.

Másik kedvencem Haydn – rá Waldbauer hívta fel a figyelmem. És most, hogy megint ennyit játszom templomban, az jut eszembe, hogy azért mégiscsak vannak istenek, elképzelhető a politeizmus. Bach-zenéről jut eszembe: félelmetes, hogy valaki polifóniában ilyen subjektív tudjon lenni. És élmény a hangszerek királya alatt ülni, kezemben a hangszerek királynőjével.

Tóth Anna

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1077 Budapest,
Dohány u. 86.

Tel./fax:
142-3623

Nyitva:
hétfő-péntek
9.30-tól
18.00 óráig

**Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.**

Vonós, pengetős hangszerek készítése, javítása.

**Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.**

Vissza a komolyzenét a Vigadóba!

– beszélgetés Feledy Balázssal, a Művelődési és Szabadművelődési Alapítvány művészeti vezetőjével a vidéki szimfonikus zenekaroknak rendezett Vigadó-beli hangversenysorozat kapcsán –

– Vidéki zenekarok budapesti fellépésének sorozatát hirdette meg a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány a Pesti Vigadó koncerttermébe az 1997/98-as koncertévadra. Elég sok vihart kavart annak idején az Alapítvány létrejötte és kétes tisztaságú gazdálkodása. Minden jel arra utal, hogy Önök megpróbálják megvalósítani az Alapítvány eredeti célkitűzéseit, helyreállítani az intézmény szakmai becsületét. Miből tudják most fedezni ezeket az értékes és szimpatikus törekvéseket, mint a kamarazenekari és a vidéki zenekarok fesztiválja?

– A helyzet nem könnyű, hiszen az Alapítványnak nagyon sok, az alapító okiratban rögzített, művészet- és kultúrapártoló kötelezettsége van, amelyekre egyetlen fillér állami támogatást nem kap. Fő bevételi forrásunkat a Vörösmarty téri irodaház piaci alapon való értékesítése jelenti. Kénytelenek vagyunk oda jól fizető bérlőket szerezni; ők azonban – sajnos – nem a kultúra területéről kerülnek ki. Ennek sajnálatos következménye, hogy lassacskán kilúgozódnak onnan a kulturális cégek, amelyek többnyire képtelenek megfizetni ezeket a piaci béreket (az ország egyik legjobb helyén). Ez az üzletpolitika teszi azonban lehetővé, hogy céljaink megvalósítására legyen pénzünk.

Úgy próbálunk tervezni, hogy minden évben kijelölünk egy nagyobb célt, egy nagyobb volumenű rendezvényt, rendezvény sorozatot. Ebben az évben volt már egy kamarazenekari sorozatunk: meghívtunk hat magyar kamarazenekart, biztosítottuk a megfelelő honoráriumot, a Vigadót ingyen az együttesek rendelkezésére bocsátottuk. Öt budapesti és egy vidéki zenekar szerepelt a hat hangversenyen.

Közben megfogalmazódott az a koncepció, hogy nagy értéke lenne annak, ha a hat hivatásos vidéki szimfonikus zenekart meghívnanánk a Vigadóba egy-egy hangverseny erejéig és ennek biztosítanánk az anyagi hátterét. Ezt a kuratórium is támogatta, mivel egyre gyakrabban tűnnek ugyan fel vidéki zenekarok ebben a színes budapesti koncertéletben, egyedi lehetőség, ha koncentráltan, mintegy bér-

letszerűen mutatkoznak be azonos helyszínen, azonos rendezésű hangversenyeken. Ennek megteremtettük az anyagi hátterét, a kivitelezés az első pillanattól fogva a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, illetőleg Popa Péter elnök úr támogatásával folyt. A Szövetségtől még valamennyi anyagi támogatást is kapunk a minél sikeresebb kivitelezés érdekében. Ezért aztán közös név alatt is publikáljuk a rendezvéneysorozatot.

– Egy adott időintervallumon belül, mintegy fesztiválszerűen hallhatók ezek a programok, vagy különálló esteken a koncertévad során?

– Ez a teljes 97/98-as hangverseny-idején végigvonul; három zenekar (Győr, Szombathely, Pécs) játszik ősszel, a másik három (Szeged, Miskolc és Debrecen) az új naptári évben.

– Volt-e valami határozott kikötése a kuratóriumnak, ami a műsorválasztást illeti?

– Lényeges dolog, hogy teljesen szabadkezet kaptak a zenekarok a programok összeállításában, éppen azért, hogy mindenki saját arcát tudja megmutatni. Egyetlen kikötése volt a kuratóriumnak, hogy mindig hangozzék el egy kortárs, vagy olyan 20. századi magyar szerző műve, ami nem annyira közismert.

– Lehet már tudni, melyik együttes mit játszik? Elküldték a zenekarok a programot? Lehet-e tudni, hogy mindenki saját karmesterrel jön, hogy ki hoz vendégkarmestert, hogy lesznek-e szólisták és azok helyiek vagy nem helyiek?

– Többnyire mindenki saját karmesterrel jön és hozzá közellévő szólistákkal. Kollár Imre kétféle „minőségben” is fellép: a debrecenieket mint saját karmester, a szombathelyieket mint vendégművész dirigálja majd. Az ő műsorukon szerepel majd a Brahms Hegedűverseny egy Portugáliában élő magyar művész szólójával, és Weiner Leó Farsangja, mint magyar mű. A pécsiek, akik Lajtha egyik művét választották kortárs magyar kompozíciónak, sokat dolgoznak külföldiekkel; nálunk most Nicolas Pasquet vezényel majd, a szólista pedig Gyöngyössi Zoltán lesz. Hallhatunk majd Ránki-darabot a szom-

bathelyiek, Hidas kétharsonás versenyművét a miskolciak előadásában.

– Lesz-e ősbemutató?

– Ebben a sorozatban nem tudok róla, de itt a Vigadóban azért lesz. Október 1-jén, a Zene Világnapján, kamarazenekari sorozatunkban a Budapesti Vonósok Sári József új darabját fogják eljátszani. Október 22-én mutatjuk be Balassa Sándor 301-es parcella című oratóriumát, amelynek karmestere éppen a pécsiek révén ismertté vált Howard Williams lesz. Nemrég pedig Lendvay Kamilló legújabb, a MATÁV Szimfonikus Zenekar felkérésére komponált műve hangzott el a falak között.

Gondolom azért sem vállalkoztak most ezek a zenekarok ilyen feladatra, mert elég rövid volt a felkészülési idő; kora tavasszal született a döntés és ősszel indul a sorozat. Terveink szerint azonban a jövőben egyre több új magyar mű bemutatójára kívánjuk buzdítani a zenekarokat. Ezt kívánja a hely szelleme is, hiszen a Vigadóban, ahol annak idején a Filharmóniai Társaság Zenekarának székhelye is volt, sok ősbemutató és magyarországi bemutató hangzott el a történelem során.

– Kedvező volt az Alapítvány ötletének fogadtatása a zenekarok körében?

– Igen, nagyon örültek az ajánlatnak, és szerencsére a program is változatosnak ígérkezik. A magyar művek között sincsen átfedés.

– Kiknek, milyen közönségrétegnek ajánlják ezeket a hangversenyeket?

– Általában a budapesti koncertlátogatóknak, hiszen az Alapítvány országos hatáskörű feladatai között helyet kap az is, hogy a kiemelkedő vidéki együttesek számára megteremtse a fővárosi bemutatkozás lehetőségét is.

– Milyen fórumokon hirdették ezeket az eseményeket? A szokásos zenét is reklámozó csatornákat használták csak-, vagy megpróbálták más módon is népszerűsíteni a sorozatot?

– Igénybevettük a szokásos fórumokat, de érezzük, hogy a Pesti Vigadó közel nem olyan jól menedzselte a jegyeladás szempontjából, mint akár a Zeneakadémia, akár a Kongresszusi Központ. A már bejáratott

úton kívül magunk is értékesítünk jegyeket, bejártuk a zeneiskolákat – igyekszünk nem egyszerűen várni a vásárlóra, hanem elébük is megyünk. Megkeressük az érintett városok Budapesten élő szülőiteit; élesztgetjük a lokálpatriotizmust, erre támaszkodva is próbálunk közönséget tobozozni. Tartunk sajtótájékoztatót is.

– *Milyen árban forgalmazzák a jegyeket ezekre a hangversenyekre?*

– 500 - 900 Ft-ért, vagyis meglehetősen kedvező áron. A jegyeladásból származó pénz a költségeknek csak töredékét fedezi. A kuratórium kalkulált némi bevétellel, de nem ez a döntő kérdés.

– *Gondoltak-e arra, hogy impresszáriókat is meghívna, újabb meghívásokhoz, felkérésekhez segítve ezzel a vidéki zenekarokat?*

– Igen, csak most a magyar zenei élet jelentős kapacitását a folyamatban lévő átalakítások, átrendeződések látszanak lekötöni. Fontos lenne a jelenlétük.

– *Potenciális szponzorok meghívására nem gondoltak? Kultúrált zenekari börzére gondolok.*

– Erre nem gondoltunk, hiszen ennek az Alapítványnak a Vigadó „eladása” a feladata, nem pedig a magyar zenekaroké. Ha ilyen meghívásokra gondolunk, elsősorban a történelmi Vigadót, mint helyszínt ajánljuk ki, nem pedig a bérleket.

– *Mi a legfőbb céljuk a közvetlen szakmai hasznon túl az ilyen zenekari fesztiválok létrehozásának?*

– Szeretnénk visszahozni a komolyzenét a Pesti Vigadóba, amire szerencsére már nemcsak jelek utalnak, hanem folyamatként értékelhető. Mindez nem könnyű, mert közismert a magyar zenei életben, hogy a Vigadó kapacitása nagyságrendekkel kisebb például a Zeneakadémiáénál, a bérleti díja pedig ugyancsak nagyságrendekkel magasabb. Nem összemérhetők a két helyiség akusztikai adottságai sem – sajnos a mi kárunkra. Egyetlen komoly előnyünk, amivel még tudunk igazán élni, hogy egész nyáron működtethetjük a hangversenytermet, mert megoldott a légkondicionálás.

Mindennek ismeretében sem mehetünk lejjebb az árakkal, mert valamiből ki kell tudni fizetni a történelmi és az új épület üzemeltetését, és minden egyéb költséget.

Ennek ellenére is sikerült visszacsatlódnunk egy-két rendezvény erejéig az 1997-es Tavaszi Fesztiválba, és több terv is van már az 1998-as Tavaszi Fesztiválra vonatkozóan.

– *Örömmel hallom, mert a budapesti, sőt a magyar zenei élet fájó pontja a Vigadó, amely még ha nem is kiváló az akusztikája, egy szép terem, és nem mindenki tudja vagy akarja a Zeneakadémia Nagyertermét megtölteni közönséggel, aki meg tudná vagy meg akarná tölteni a Vigadó hangversenytermét. Igazán siker akkor koronázhatja majd ezeket a törekvéseket, ha adott esetben mégiscsak el tudnak tekinteni a teljes bérleti díjtól, és más jelle-*

gű rendezvényen tudják pótolni az így kieső bevételeket.

– A kuratórium szándékozik ilyen gesztusokat tenni, csak elképesztő számlákat kap kézhez nap mint nap. Ilyenkor újból életbe lépnek a tisztán piaci árak. Módunk van az Alapítványból támogatni bizonyos együtteseket és bizonyos koncerteket és ennek egyik módja, hogy a (piaci) bérleti díj egy részét az Alapítvány átvállalja. A MATÁV Szimfonikus Zenekar ezért tudja itt tartani egyik bérleti sorozatát. Rettenetesen sajnálom, hogy még az elődöm „elüldözte” a MÁV Szimfonikus Zenekart, pedig nekik hagyományosan volt itt bérleti sorozatuk sok-sok éven át.

– *ők is nagyon sajnálják.*

– Gondolom és látom, hogy most sem vagyunk benne a terveikben; mindkét bér-

letüket a Zeneakadémiára hirdették meg, ami nekik jobban megéri. Keressük a formákat, de hogy az Alapítványnak a saját lábán kell megállnia, határt szab a lehetőségeknek.

– *Azokból a kamatokból sem tud semmit visszaforgatni az Alapítvány, amely a létrehozásakor kézhez kapott pénzből származik?*

– Azt a pénzt az elődeink sajnos eldobozolták. Nincsenek bankbetéteink, tartalékaink. A bevételek azonnal visszaforgatód-

nak. Ráadásul az alapító okirat minket több művészeti ág támogatására kötelez. Olyan kérések is özönlenek a kuratóriumhoz, amelyek nem a Vigadóval függenek össze, hanem jó ügyekre kérnek pénztámogatást. Itt kell megemlítenem, hogy a közművelődési jellegű pályázatokra kapott központi pénzt is az Alapítvány; egyszer induláskor, egyszer tavaly, egyszer idén. Egyre kevesebbet, de

mégiscsak kapott. Ezeknek csak a pályázatot bonyolítjuk mi, csak a pénzt közvetítjük. Itt is drámai a helyzet – hányan esedeznek valóban filléres alamizsnáért, hogy továbbélhessenek!

– *Az ifjúságra nem gondoltak, amikor a komolyzene „visszatelepítését” tervezték?*

– De. A Dohnányi Szimfonikus zenekarnak lesz egy matinésorozata, amikor négy alkalommal Hollerung Gábor karmester segít az ifjúságnak a zenében való tájékozódásban. Ő hozza a közönséget, mi adjuk – kedvezményesen! – a termet. Örülünk, ha az ifjúság megismeri magát a Vigadót is, hiszen a Zeneakadémia mellett mégis ez volt mindig a budapesti hangverseny-élet központja.

Toth Anna

Solti György halálára (1912–1997)

Soká élt, akinek idő előtt keltik halálhírét – tartja a mondás. Sajnos, az élet más dolgai nem kapnak hasonló cáfolatot. Például, az a félreértésen alapuló hír sem, amely szerint Sir Georg Solti utoljára járt Budapesten. Minden helyesbítés ellenére, a téves, szomorúságot okozó rossz hír igazolódott be! Pedig a tervek – köztük kinyomatott koncertprogram-előzetessel – mást ígértek: hangversenyt a jövő évi Budapesti Tavaszi Fesztiválon, a Fesztivál-zenekar élén, s a bizonytalanabbak-távolibbak közé tartozott a Szabó Istvánnal készített operafilm Bartók egyfelvonásosából. Akik várták ezeket, – legjobban talán a művész-partnerek, de nem kevés érdeklődéssel a potenciális közönség is, – nem mondhatják el magukról, amit a világhírű dirigens: „Már elértem mindent, amit el lehet élni”.

Nekünk, a hátramaradottaknak, Soltiból annyi jutott, amennyit a hat héttel a 85. születésnapja előtt elhunyt muzikus művészetéből megörökített a média, s kinek-kinek több-kevesebb adalék emberi tulajdonságaiból, a szerencséseknek, a hozzá közelállóknak – utólag szomorúan kevésnek tűnő, mások szemében irigylésre méltóan sok – személyes élmény.

Zenei hagyatéka óriási: A DECCA hanglezetársaság exkluzív művészeként több mint fél évszázad alatt mintegy 300 felvétele jelent meg /köztük félszáz operái/ – hatalmas kincs. Köz-kincs, ha arra gondolunk: 1986 őszén ő volt az első klasszikus zenész, akinek egymillió példányban fogyott CD-felvétele. A médiumok javára írható az az érdeklődés, amellyel követték a nagy mestert a koncertéletben. A hangversenyek megörökítése, a portréfilmek készítése méltán népszerű vállalkozás, ugyanakkor felbecsülhetetlen érték került így átmentésre: általuk alkothatnak maguknak képet a művészeiről mindazok, akik számára már Sir Georg Solti is visszavonhatatlanul a Múlt nagyjai közé számít. Már életében legendává tudott válni: fiatalon kiérdemelte, hogy a Toscanini-nagyságrendű régi karmesteriskola utolsó képviselőjének tar-

tassék, abban a viszonylatban a legifjabbként – s meg kellett érnie, hogy vele búcsúzzunk Karaján és Bernstein után egy újabb jelentős karmester-típustól.

Típus? Aligha: egyedülálló jelensége utánzással nem követhető, nem lesz „iskolája” – talán egyszer majd felbukkanó szellemi utódjában reménykedhetünk csak. Gondolkozásmódjának, szavakba önthető elveinek, élettapasztalatainak, életbölcességének ismeretében kísérlelhetjük csak meg, hogy megértjük: hogyan, miért tudott olyanná válni, amilyennek pályája pillanatfelvételei láttatják. Az okok és indítékok, értelmezések és magyarázatok kutatója reménykedhet: az utolsó simításokat végezte emlékirataim a nyáron, amelyeket szeretett volna nyomtatásban látni 85. születésnapján. Távoztában is ajándékot hagyott ránk, amely remélhetőleg több nyelven is olvasható lesz hamarosan. Addig meg kell elégednünk azokkal az interjúban-nyilatkozatokban elszórt – önvallomás értékű – kristályszemcsékkel, amelyek némelyike közeli kapcsolatban állt a gyémántként szikrázó életművel.

„Az Isten tehetséget adott nekem, és én szorgalmasan dolgoztam rajta” – mondta egyszer. „Toscaninitől tanultam, hogy az életünket tegyük a zenére, a zenélésre, s utolsó lehetünk megfeszítve kell dolgoznunk. Dolgozni, amíg csak erőnkből telik. Küzdeni, hogy kifejezzem, megvalósítsam zenei elképzeléseimet” – e mondatait azért kell különösen csodálnunk, mert szavakba tudta önteni ezt az ars poeticát, vagyis tudatosan vállalta – ráadásul valóban tudott eszerint élni. Mert hangzatos általánosításokat mondani könnyű – de azokat élethosszig állandóan betartva élni: ritkaság!

A Toscanini-hatásként „örökölt” perfekció-igény, „pontosság-mánia” arról tanúskodik: az érzékeny muzikus rendkívüli mértékben szerette a tisztaságot. Tisztaságot a hangzásban, az egyensúlyban, a ritmusban. Tudás és tudatosság állandó jelenléte koncepciózussá tette számára, hogy pontosan tudja, mit akar hallani, hogy sohasem „improvi-

zál”. „A karmester feladata, hogy megvalósítsa elképzelését. Egyetlen határ van: az én elképzelésem határa”. Az övé – határtalan volt! „A legfontosabb: a látomás készítése” – neki minden egyes előadás új látomás-lehetőség forrását kínálta. Ezért történhetett meg, hogy mindig élet töltötte meg az általa dirigált műveket, ezért nem szürkült el a leggyakrabban megszólaltatott /mások által rövidebb idő alatt élvezhetetlenné elnyűtt/ repertoárdarab sem. „Muzsikálni úgy, ahogyan a bensőd kívánja, ahogyan a fantáziád szárnyal – ez a gyönyör”. E vallomásos mondat is Tőle származik. És rögtön sokatmondó, ha a következő – máskor-máshol mondottakkal szembesítjük: „Csak egyféleképpen muzsikálok, úgy, ahogyan szerintem a legjobb. Vagy tetszik, vagy nem tetszik, lehet választani.”

„Rendeltetésünk van itt a Földön” – vallotta meggyőződéssel, s ez a felelősség is aktivitásra serkentette. Alkotóerejére büszkén hirdette 70-évesen, hogy már húsz éve érzi magát ötvennek...

„Valamiféle magasabb hatalom szellemében hiszek, és talán a művészetben” – e mondatára szépen rímel vissza egy jó évtizeddel később „A remény koncertje”, amelyet az ENSZ megalakulásának 50. évfordulója alkalmából vezényelt. Erre 25 ország 42 együtteséből választotta ki a zenekar 80 tagját. Nagy elismerés a magyar zenekari kultúrának, hogy közülük öten magyarok voltak. Nekik életre szóló tanulságul szolgálhatott e szereplés /Major Tamás, Takács-Nagy Gábor, Éder György, Szabó Péter és Fejérvári Zsolt/. És példaképe lehet mindazoknak a fiataloknak, akiknek pályakezdését vagy épp a karrier indulását könnyítette meg, akár ösztöndíjjal, akár hangszer-ajándékkal.

Címe-rangja: angol, keresztnéve: német, vezetékneve: magyar. Sokan talán neki is köszönhetik, hogy magyarságtudatuk, magyar öntudatuk valódi, konvertibilis értékke vált saját értékrendjükben.

Fittler Katalin

Köln, Margitsziget, Kassa

A MÁV SZIMFONIKUSOK „A 3 SZOPRÁN” HANGVERSENYEIN

Köln, az ősi, történelmi német város.

A Rajna partján, szemben a világhíres Dómmal, a Nemzetközi Vásár hatalmas toronyépületeinek tőszomszédságában található a kölniek kedvelt szórakozóhelye, a *Tanzbrunnen* (Tánc-kút) Nevét onnan kapta, hogy a 3000 nézőt befogadó szabadtéri színpad nézőtere mögött szökőkutat vesz körül a táncparkett. Július 19-én, szombaton délután az arra járók szorgos emberek kis csapatát találhatták a ponyvatetővel borított szabadtéri színpadon, amint kottaállványokat, székeket, mikrofonokat állítanak fel, szerelik a világítást, beállítják a hangosítást, enni-innivalót hordanak az öltözőkbe. Mindenki gyors, gyakorlott mozdulatokkal teszi a dolgát, angol szavak harsannak. Hangverseny készülő, mégpedig amerikai produkció: „A három szoprán”. Rudas Tibor, az ötven éve Amerikában élő magyar üzletember, aki a világ-szenzációvá vált „Három tenor hangversenyét” létrehozta, Luciano Pavarotti első menedzsere, tavaly ezzel az új műsorral lépett Amerika és a világ nyilvánossága elé.

A három szoprán-énekesnő:

Kathleen Casello, Kallen Esperian és Cynthia Lawrence abban különböznek a

három nagy tenortól, hogy ők fényes karrierjüknek még az elején tartanak. Mindhárman a Pavarotti-énekverseny győztesei, fiatalok szépek és rendkívül tehetségesek. A televízió és a lemezek jóvoltából már az egész világon ismerik őket.

A hangversenynek magyar szereplői is voltak: a MÁV Szimfonikus Zenekar hetven muzikusa. Rudas Tibor magyarországi munkatársa, Kürthy András, az Opera Viva vezetője szerződtette az együttest. A műsor háromszor hangzott el: Köln után július 23-án Budapesten, a Margitszigeten, 26-án pedig Kassán. A zenekar Budapesten készült fel a koncertsorozatra Marco Armiliato karmester vezetésével, szabadtéri produkcióra, erre is rányomta bélyegét az időjárástól való kiszolgáltatottság. Előző nap megállás nélkül esett az eső, így mindenki kicsit összeszorult szívvel várta az estét. Az időjárás ezúttal kegyes volt, gyönyörű időben került sor a hangversenyre, amely nagy siker-

MARGITSZIGETI SZABADTÉRI SZÍNPAD
1997. JÚLIUS 23. 20 óra
(esőnap: július 24.)

RUDAS TIBOR
Bemutatja

A Három SZOPRÁN

Kathleen CASELLO Kallen ESPERIAN Cynthia LAWRENCE

VEZÉNYEL: MARCO ARMILIATO
KÖZREMŰKÖDIK: A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

rel zajlott le, a közönség a negyedik ráadás után sem akarta abbahagyni a tapsot és jól esett hallani, ahogy ez a szünni nem akaró taps is felerősödött és Bravo! kiáltások hangzottak el, amikor a karmester felállította a zenekart.

A műsortípust a Tenorok számtalanszor ismételt koncertfelvételei után már jól ismerjük, ez itt azonban mégis más. Patikamérlegesen kidekázott műsor, nehogy a három hölgy közül bármelyik is többet, vagy kevesebbet kapjon a dicsőségből. Mindhárman egy-egy operaáriát énekelnek – hadd legyenek szubjektív: muzsikusz fül számára ez a koncert csúcsa. Itt derül ki, hogy hangszépség, muzikalitás, drámai erő és még mindenféle más értékelési szempont szerint is valóban kitűnő művészek – majd a második részben egy-egy amerikai „song”-ot (ketten a Porgy és Bess-ből, egyikük pedig egy Kern-Hammerstein musicalből). Ezekon kívül, a műsoridő túlnyomó részében egyszerre vannak a pódiumon és tercetteket énekelnek: erre a célra, hármójuk előadására átdolgozott és hangszerelt u.n. medley-eket, amelyeket jóindulattal szvitnek, kevésbé jó indulattal egyvelegnek lehet nevezni: operák, operettek és Broadway-musical-ek részleteiből. Ezekben nagyon aranyosak, népszerű melódiákat énekelnek, nem fukarkodnak a virtuóz ének-mutatványokkal, de bizony zenei értéke e műsor-számoknak nem sok van.

A budapesti koncertre Rudas Tibor kü-

lönleges becsvággyal készült. Szülőházájába hozta el a produkciót és ismeri a budapesti közönség igényességét, ezért a műsort kicsit át is alakították. Minderről budapesti sajtótájékoztatóján beszélt a producer és ugyanekkor elmondta azt is: mind ő, mind a karmester olyan jónak találta a közreműködő zenekart, hogy máris bejelenti, ezt a zenekart akarja felkérni a jövő évi európai turnéra is.

A Margitszigeti Szabadtéri Színpad hatalmas nézőtere nem telt meg teljesen (hosszantartó rossz idő után az első szép este volt), de így is kb. 2500 ember hallgatta a hangversenyt. Az Egri csillagok díszlete előtt megint ragyogóan énekelt a három csalogány és ezúttal is kitett magáért a zenekar is. Érdekes, hogy a budapesti közönség nehezebben melegedett fel, mint a kölni. Talán a jellegzetesen amerikai ízlésnek megfelelő műsor-összeállítás volt idegen a magyar hallgatóságnak – a hangverseny végén azonban itt is óriási volt az ünneplés.

Július 26-án, szombaton, Kassán megint az időjárás volt a főszereplő. Pedig a kassaiak minden képzeletet felülmúló becsvágygyal készültek az eseményre. A város főutcája kiszélesedve körülöleli a Nemzeti Színházat és a Dómot (ahol II. Rákóczi Ferenc sírja található). A Nemzeti Színház mögött, a térszerűen kiszélesedő utcában állították fel a hatalmas szabadtéri színpadot, vele szemben pedig több száz méter hosszan lezárták az utcát és székeket, pa-

dokat helyeztek el. A távolulók számára óriási vetítővászon, hatalmas hangerősítő apparátus – mindez azonban nem tudta elűzni a szünet nélkül ömlő esőt. Jelezte pedig jövetelét Michal Kovac államfő is, végül azonban nem indult el az elnöki különgép: öt órakor a zenekar felült a pódiumra és néhány percig próbált, ekkor derült ki végérvényesen, hogy ilyen körülmények között nem lehet zenélni. Így aztán a zenekar egy napig a kassai rendezőség vendégszeretétét élvezte és másnap tartották meg a hangversenyt. Az esőzóna elvonult, estére elállt a szél is: ideális időben végeláthatatlan embertömeg előtt – becslések szerint 10 ezer hallgató volt jelen! – megint elsöprő sikerű hangverseny részei lehettek muzsikusaink.

A MÁV Szimfonikusok számára érdekes kirándulás volt egy eddig távolról ismert új világba, az amerikai szuperprodukciók világába, ám ennél több is: megmérettetés új körülmények között, még hozzá fényes sikerrel. Juraj Hrubant, a pozsonyi Operaház volt igazgatója, a szlovák rendezőség vezetője a zenekar kiváló játékának méltatása mellett külön kiemelte, hogy az esős délután idegfeszítő körülményei között milyen fegyelmezetten, sőt készségesen és kedvesen állt rendelkezésre a zenekar, Rudas Tibor pedig búcsúzóul átnyújtotta azt a levelet, amelyben írásban is megerősíti felkérését a jövő nyári turnéra.

Fenyő Gábor

1/3 old. hirdetés

A középdöntő küszöbén

33. alkalommal rendeztek Nemzetközi Zenei Versenyt Budapesten szeptember 9. és 21. között. A Szigeti József Hegedűverseny különleges vonzerejét biztosította, hogy az elődöntő szólisztikus műsora után a középdöntő és a döntő egyaránt zenekarral való szereplés lehetőségét kínálta.

Szeptember 15-én, a középdöntő kezdete előtt villáminterjút kértem a verseny igazgatójától, Schanda Beátától, a zsűri elnökétől, Kiss András hegedűművésztől, valamint attól a zsűritagtól, aki a szerkesztőbizottság munkájában is közreműködött: Perényi Esztertől.

F.K.: 84 jelentkező szerepel a verseny programfüzetében – hányan jöttek el, s ezt a létszámot hogyan értékelhetjük?

Sch. B.: 48-an Indultak el, 19 országot képviselve, és azt hiszem, hogy ez minden korábbi budapesti hegedűversenyénél népesebb mezőny. Ez egy teljesen normális arány, általában a jelentkezők fele indul el egy versenyen. Amikor jelentkeznek, nem feltétlenül tudják felmérni, hogy milyen felkészülést igényel, hogy milyen egyéb kötelezettségeik lesznek abban az időszakban.

F.K.: Mennyi volt a jelentkezési díj: sok-e, kevés-e, vajon összefügghet az összeg nagyságával, hogy könnyen le lehetett mondani a részvételt?

Sch. B.: 200 svájci frank volt a jelentkezési díj, és ehhez járulnak az utazás és szállás költségei. Ismerve a Nemzetközi Zenei versenyek világszövetségének hasonló versenyeit, ez nem rendkívül magas díj.

F.K.: Hogyan alakult a verseny anyaga? Az elődöntőben három Bachszonáta közül kellett választani egyet /pontosabban annak meghatározott két tételeit/, Bartók Szonátájának első tétele adott volt, s ami a külföldiek számára talán a legnagyobb erőpróba volt: három magyar kortárs-kompozíció közül kellett választani egyet. Lehet, hogy a lemondások egy része összefüggött azzal, hogy nem tudtak választani a magyar művekből? A műsorfüzet ilyesmit sejtet: a jelentkezők közül sokan nem adták meg időben, hogy mit választanak...

L.A.: A műsor viszonylag egyszerűen alakult. Perényi Eszter két magyar művet javasolt, Tihanyi Lászlótól az Attist, valamint Kocsár Miklós Szonátájának 2. és 3. tételét – én pedig egyet, Szokolay Sándortól a Passacaglia Fantasiát. Mind a három

művet ismertük régebről, a zeneakadémiai versenyeken a Kocsár-mű gyakran elhangzott, Tihanyi darabja is, a Szokolay-művet pedig a Mester lánya játszotta az egyik vizsgán, és onnan ismertük. Mindhárom mű nagyon tetszik, ezért határoztunk úgy, hogy ezeket fogjuk feladni a versenyzőknek. Akik eljöttek, halatlan magas színvonalom játszották mindhárom művet.

P.E.: Nem hiszem, hogy a magyar kortárs-művek közrejátszottak volna a lemorzsolódásban. Minden versenyző megkapta mindhárom kottát, és én is ismertem olyan külföldi versenyzőt, aki elmondta, hogy átjátszotta mindhármát, és nehezen tudott választani közülük. Tehát a késői döntés mögött egyáltalán nem az volt, hogy nehéz lett volna nekik valamelyik mű. Tapasztalatból már tudtuk, mennyi munkát igényel megtanulásuk – ezért is esett e darabokra a választás. Tényleg nagyon magas szintű volt az előadásuk, a szerzők is rendkívül meg voltak elégedve. Gyakorlatilag alig tudtak választani a jobbnál-jobb előadások közül, és mi is sokat vitatkoztunk, alig tudtuk kiválasztani, hogy ki kapja azt a különdíjat, amelyet a Főváros a mai magyar darabok legjobb előadásáért ajánlott föl.

F.K.: Végignéze a jelentkezők listáján, feltűnt, hogy Kiss András tanár úrnak egyetlen növendéke sem indult. ők nem akartak versenyezni, vagy szándékosan nem indította őket, esetleg azért, mert Ön a zsűri elnöke?

K.A.: Nem függenek össze ezek a dolgok. Nem én vagyok az egyetlen zeneakadémiai tanár, akinek nem indult növendéke. Az, hogy most épp én vagyok a zsűrielnök, az – gondolom – azért van, mert én vagyok a tanszékvezető a Zeneakadémián.

P.E.: Egy növendéked a nemrég lezajlott mosonmagyaróvári Flesch-versenyen I. díjat kapott, Várnagy Katalin. ő például arra a versenyre készült, ott más volt a műsor. És más versenyek is vannak. Most lesz a Sarasate-verseny, van, aki a Joachim-versenyre készül. A Szigeti József Hegedűverseny műsora eléggé különleges, speciális, hogy úgy mondjam. Nem mindenkinek „fekszik”.

F.K.: Perényi Eszter növendékei gyakran és sikeresen szerepelnek versenyeken. Mit tart jónak, mint tanár, a versenyekben?

P.E.: Főleg azt, hogy megtanulják a programokat. A versenyre való főkészülés nagyon nagy koncentrációt igényel. Ragyogó alkalom arra, hogy komoly repertoárt szerezzenek.

F.K.: Kaptak-e lehetőséget a magyar versenyzők, hogy műsorukat korábban közönség előtt eljátszhassák?

Sch.B.: Kinek-kinek magánügye, hogy hogyan készül fel a versenyre. A hazai jelölteknek annyi előnyük van, hogy a termet, az akusztikai élményt nyilván jobban ismerték.

K.A.: Kifejezetten válogató-verseny nem volt.

Sch.B.: ... de tudok olyan vidéki zene-művészeti főiskoláról, amelyik például meghívott versenyre készülöket, szereplési lehetőséget biztosítva nekik.

F.K.: A „hivatalos” fővárosi koncertéletben tehát nem volt lehetőségük?

Sch.B.: Nem, de azt hiszem, hogy nem is lenne fair! Most már nem az van, mint ami húsz évvel ezelőtt volt, hogy a magyarok egy házi zsűri előtt játszottak, és csak azok indulhattak a nemzetközi versenyen, akiket az a zsűri továbbengedett.

10-15 éve is volt ilyen: akkor a Versenyiroda kötelessége volt a szervezés, mert ő adott engedélyt a versenyen való indulásra. Mivel ez ma nincs semmiféle engedélyhez kötve, azt hiszem, ez nem várható el.

F.K.: Milyenek látja a zsűrielnök a mezőnyt az elődöntők után?

Milyenek a mai magyar hegedűsök?

K.A.: Azt hiszem, az a tény, hogy a 12-es középdöntőbe három magyar versenyző jutott, önmagáért beszél. Sejteti, hogy változatlanul méltán híres a magyar vónós-iskola.

Ismét csengetnek – elszólítják tőlem beszélgetőpartnereimet, akik az Erkel Ferenc Kamarazenekar kíséretével, új funkciókban ismerkednek a tizenkettekkel. Közülük kerül ki az a hat szerencsés, akinek lehetősége lesz a döntőben – néhányuknak a gálakoncerten is – a Ligeti András vezényelte MRT Szimfonikus Zenekarával is együtt muzsikálni.

Fittler Katalin

(A döntőről és a győztesekről következő számunkban tudósítunk.)

Diákok a diákzenekarban

Szabó Tibor, a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium igazgatója beszél az iskolában folyó zenekari munkáról, és az ezzel kapcsolatos problémákról

– Iskolánkban az első évfolyamon nem működik semmiféle zenekar. Ez a vonós, elsősorban a hegedű szakos kollégák szakmai véleménye alapján alakult így. Ennek oka, hogy mi többnyire 14 éves korban, első szakiskolás korukban kapjuk meg a növendékeket. Ez az utolsó pillanat, amikor technikájukon, hangszerkezelésükön alapvetően módosítani lehet.

Második évben évfolyamzenekar működik, amelyet tanárpáros vezet. A vonós szakértő Petőfi Erika, aki ezt a munkát rendkívüli hozzáértéssel és lelkiismeretességgel végzi. A Festetich Vonósnégyes második hegedűseként a zenei, technikai problémákat alaposan elemző, igényes kamarazenészként dolgozik a gyerekekkel. Ennek a zenekarnak a karmestere Füzesséry Tibor, aki karmesteri képességét és rutinját adja ehhez a munkához. Ez a zenekar azonban gyakran játszik karmester nélkül is. Jó gyakorlat ez a növendék koncertmestereknek. Ha versenyművekről van szó, a vonós szólista gyakran maga vezeti a zenekart is.

A zenekar elsősorban barokk és klasszikus művekkel foglalkozik. Szeptembertől februárig dolgozik ebben az összetételben. Legfeljebb két programot dolgoznak ki, amelyek a Zeneakadémia Kistermében szólnak meg. Igény szerint fúvósokkal is kiegészülhet az együttes. Tavaly például három Mozart zongoraverseny is elhangzott három, azóta már főiskolás jeles növendékünk – Szvoren Ádám, Balog József és Nyári Gyula – szólójával.

– Említette, hogy a második zenekar csak februárig dolgozik. Mit csinálnak az év hátralévő részében?

– Februárban a negyedikesek kiválnak a szimfonikus zenekarból, mert nekik akkor már az a legfontosabb, hogy eredményes vizsgák után ugyancsak eredményes felvételi vizsgát tudjanak tenni. Nagy érvágás ez a zenekar számára, de mindenképpen meg kell tenni, mert egy fél évre szükség van erre az egyéni felkészülésre. A tanuló egzisztenciájánál nincs fontosabb az iskola számára, mert ez a legfontosabb a növendékek és a szülők számára is. Sok szülő éppen azért adja hozzánk tanulni a gyereket, mert biztosítva látja, hogy a növendékek személyes jövőjével is törődünk. Ennek még a zenekar működését is alá kell rendelni. A növendékeknek marad

még épp elég idejük a főiskolán zenekari rutint és képességet szerezni. Ha nem szerzi meg, az már nem a mi felelősségünk.

– Ilyenkor februárban aztán a negyedikesek megüriült helyeire beülnek azok a másodikosok, akik a záróhangversennyel befejezik a kamarazenekari munkájukat? Lehet tehát érdemi munkával kezdeni az új tanévet?

– Így van. Tavasszal már azért pódiumra lépünk az új összetételű együttessel.; az „Ifjú szólisták”-at kísérik – iskolánk kiváló, versenygyőztes hangszereit – zeneakadémiai koncertünkön. Szoktunk azért zenekari darabokat is játszani, tavaly például Bach D-dúr szvitjét és Weiner Farsangját játszottuk. A vonóstanárok ezt ideális választásnak tartották – a Bach-szvit barokk mű, technikai szempontból nem irreális a növendékek számára. De örömük volt a fúvósoknak is, hiszen nehéz, igényes trombitaszólamot kellett eljátszani a három szólistának.

– Gondolom, a jó produkciók a jó személyi feltételeknek is köszönhetőek

– Természetesen. A szimfonikus zenekar hangszercsoportjaival többé-kevésbé rendszeresen dolgoznak iskolánk művésztanárai. Néhány példa: Bodonyi István hegedű, Fejérvári János brácsa, Déri György cselló, Kemény János fafúvós, Beleznyai Tibor kürtkvartett, Simon Attila trombita, Avar Antal harsona, Adamik Gábor rézfúvós kamarazene. Arra is volt példa, hogy amikor Gyöngyössy Zoltánnal játszottuk Nielsen Fuvolaversenyét, ő valóságos kurzust tartott a versenymű kíséretének kidolgozása közben. Most, november 13-án Scsedrin vonósokra és ütősökre komponált Carmen-szvitjét fogjuk játszani a Zeneakadémián két fiatal tanárunk – Holló Aurél és B.Nagy Tünde -, valamint az egész ütőtanszak közreműködésével. Ez a közös munka nyilván tanári munka is lesz. Elmondhatjuk tehát, hogy rendkívül gazdag az a szakértői háttér, amire a szimfonikus zenekar munkája épül.

– Tanárkollégái partnerek olyan szempontból is, hogy ilyen fontos szereplésre való felkészüléskor a növendékekkel egy-egy exponáltabb zenekari helyet „átvegyenek”?

– Igen, a nagyzenekarnál is van egy viszonylag kialakult tanári háttér. Attól függően, hogy a darabokban hol, mennyi segítségre van szükség, vesszük igénybe munkájukat. Általában az őszi koncerte-

ken egy nagy szimfonikus művet is műsorra tűz a zenekar. Ennek azért is van értelme, mert a gyerekek sokat járnak zenei táborba, ahol azért találkozhatnak ilyen nagyobb szimfonikus darabokkal. Valahol nekünk is versenyben kell maradnunk és próbálkozni kell nagyzenekari kompozíciókkal. A verseny nem vonatkozhat természetesen arra, hogy összehasonlítsuk magunkat bármelyik nagyobb szimfonikus zenekarral – erről szó sincs. Inkább csak arról van szó, hogy látni kell néha a felcsillanó szemeken, amikor egy-egy, lemezről már ismert nagy zenekari állás hozzávetőleges színvonalon megszólal. Ez amúgy is a felfedezés, a rácsodálkozás időszaka az ő életükben. Tavaly a Páva-variációkat választottuk. Decemberben, egy kiközvetített koncerten ugyanezt játszotta a Zeneakadémia zenekara is, és az abban részt venni nem tudó zeneakadémisták helyett a mi növendékeink közül választották a kisegítőket. Elmentem arra a hangversenyre is, és büszke voltam, hogy a két produkció között nem lehetett igazi színvonalbeli különbséget észlelni.

– Hányan döntenek el, kinek van beleszólása, hogy a nagyzenekar mit játsszon?

– Én döntöm el, de van lehetőség a vitára. Nemcsak formálisan, hiszen ez egy közismerten vitaközös tantestület. Régi kedves segítőtársam Bodonyi István, aki sokáig volt az akkori Postás Zenekar (ma MATÁV Szimfonikus Zenekar) koncertmestere. Ő nagyon jól, nagyon belülről ismeri ezt a szimfonikus zenekari „üzemet”. Ismeri a karmesterek többségét, ismeri a műveket, pontosan tudja, hol, milyen hibalehetőségek nehezítik meg a hangszerek illetve a karmesterek dolgát. Előre fel tudja hívni a figyelmet bizonyos zenekari helyekre, hol, mire kell vigyázni. Ő tehát mindig elmondja kritikai észrevételeit az én műsorválasztásommal kapcsolatban, amit hol figyelembe veszek, hol nem.

– Bizonyára rengeteg szempontnak kell eleget tenni.

– Így van, tehát szelektálni is tudni kell. Ebben az évben Muszorgszkij Egy kiállítás képeivel szeretnénk foglalkozni. Komoly feladat, elkezdjük már a szólampróbákat és nem kételkedem abban, hogy a november 13.-i koncertre a zenekari tagok meg fogják tudni oldani a problémákat.

– *Hogyan férnek ebbe a koncepcióba például a más zenekari és hangszeres technikát követelő Haydn és Mozart szimfóniák?*

– Ez alapvetően a kisenekar profilja, de én is igyekszem napirenden tartani a szimfonikus zenekarban, abban a stádiumban, amikor a távozó negyedik helyére „átül” a kisenekar. Játszottunk korai Mozart szimfóniákat, kevésbé ismert zongoraversenyeket, Haydn zongoraversenyt Eckhardt Gáborral, Hargitai Imrével. A Nemzeti Galéria Kupolatermében is játszottunk, a Magyar Rádió „Hangverseny délidőben” sorozatában. Tapasztalatom szerint ezeket még talán nehezebb eljátszani, mint a nagy romantikus műveket. Ebben a korban a hegedűsök még nemigen tudnak mozarti spiccatot játszani – igazán jól később is csak nagyon kevesen tudják. Manapság annyi historikus együttes van, annyira nagyon jó felvételen lehet hallani ezeket a kényes, áttetsző darabokat, hogy nem akarok gyerekeket kitenni egy szinte garantálható kudarcélménynek.

– *A szólamvezetők tanárok vagy növendékek?*

– Nálunk mindenki diák, pontosabban a mi iskolánk tanulója. Nem vagyok híve a korosztályokat vegyítő szisztémának. A tanárok csak segítenek.

– *Szokott-e vendégkarmestert hívni? Fontosnak tartja-e az ily módon szerethető élményt a gyerekek számára?*

– Az élményt fontosnak tartom, de nem szoktam. Egy vendégkarmester fellépése ugyanis adott, intenzív próbaidőszakot igényel, ami teljesen felborítaná az iskola na-

gyon nehezen összeállított működési ritmusát. Nem lehetne főtárgy órát tartani, megszűnne a közismereti oktatás – sorra kapnám a kritikákat. Az élményt pedig megszerzik a gyerekek másutt, hiszen nagyon sok helyen játszanak tanévben és szünetidőben egyaránt.

Szívesen hozzásegítem ehhez az élményhez őket oly módon is, hogy külföldi produkciókban veszünk részt, ahol természetesen nem én dirigálok. Most nyáron például Dél-Tirolban voltunk, ahol egy Eurokórus, 12 kóruszövetség legjobb kórustagjaiból delegált, mintegy százfős énekkar működött. A karmester, Erwin Ortner, jelenleg a bécsi Zeneakadémia rektora, az ottani karvezetés tanszak, valamint a Schönberg és Rádióénekkar vezetője volt. Schubert Esz-dúr miséje szerepelt a programon, én „szállítottam” a kísérő zenekart. Két koncert volt: egy Dél-Tirolban, egy Liechtensteinben; mindenki konzis volt abban a zenekarban és mindenki meg volt elégedve a teljesítménnyel – legjobban maga a karmester. Második alkalommal kért fel minket hasonló munkára; először egy ennél kisebb apparátussal utaztunk, Bruckner f-moll miséjében, és Mendelssohn 42. zsoltárjában működünk közre. Vagyis házon belül adottak a feltételek ahhoz, hogy kényes ízlésű, elkényeztetett vendégkarmester igényeinek is száz százalékosan megfeleljünk.

Az ilyen nyári programok alkalmával én magam tanúsítok önkorlátozást: ide nem kötelező eljönni. Június közepén vége a tanévnek, és felajánlom az esetleges nyári koncerteket. Akinek már terve van (akár a

szüleivel, akár más zenekarral), nem jelentkezik.

– *Nincs néha kísértése, hogy profibbá tegye a zenekart? Érték ezalatt esetleg bérleti hangversenyeket, szükség esetén kiegészítőket?*

– Volt, de ma már meggyőződés, hogy a mi feladatunk, ha iskolai keretek között, iskolai zenekarként működünk. 1983-84-85-ben, amikor itt igazgató lettem, sorra születtek az emlékezetes produkciók: Dido és Aeneas, János passió. Az 1987-es Europa Cantat-on négy oratóriumot kísértünk. 1986-87-ben, amikor kinőttek tőlünk az azokban résztvevő gyerekek, volt egy kísértés, hogy verbuváljunk belőlük félprofi szimfonikus zenekart. Úgy láttam, az igényük is megvan, hiszen sorra csatlakoztak az ifjúsági szimfonikus és kamarazenekarokhoz, maguk is alapítottak együtteseket. Az Europa Cantat-on közreműködők szinte ugyanabban a felállásban tűntek fel Dohnányi Szimfonikus Zenekarként. Akkor én úgy döntöttem, hogy nem szállok ringbe, hanem megmaradok az iskolai keretek között.

– *Mit tart az elengedhetetlen technikai stúdiumokon kívül a legfontosabbnak a szakiskolai szimfonikus zenekari munkában?*

– A szakmai tapasztalatszerzésen túl fontos a sikerélmény – a nagyzenekari apparátusba való beilleszkedés, az ismert hangzás létrehozásának élménye. Fontosak a pódiumélmények is, és minden olyan lehetőség, ami a zenekari játék, a zenekari repertoár megismerése felé „terelgeti” ezeket a középiskolai diákokat. Tóth Anna

CORPUS hirdetés

Cristoph Richter:

A zenekari művészek képzése

(ajánlás a módszerek tökéletesítéséhez)

Prof. Dr. Cristoph Richter a Berliini Művészeti Főiskola tanára

A zeneművészeti főiskolákon ez idő tájt kezdődnek azok a megbeszélések, melyek témája a zenekari művészek képzésének reformja. A vitát egy tanulmány váltotta ki, amit egy, az Egyesült Államokban élő tanár, David Tomatz (Moore School of Music, Huston) európai körútja után írt egy Dallasban megrendező konferenciára. A tanulmány az oktatás gyengeségeiből, öt főhibát helyez az előtérbe.

- A tanulmányok elvégzéséhez szükséges köteleesség-, kötelezettség-érzet hiánya általában minden diáknál.

- A karmesterképzés hiánya, minden hangszeres tárgynál.

- A zenepedagógia tárgyak nem elég részletes ismerete.

- A szisztematikus zenekari munka hiánya.

- A főiskolák épületeinek városban belüli egymáshoz viszonyított rossz elhelyezkedése.

Ez a lista segítségével szolgál az esedékes reformok elvégzéséhez. Az általa kidolgozott javaslatok, melyek a már említett reformokat irányozzák elő, messzemenően megegyeznek a Berliini Művészeti Főiskola (BMF) terveivel, elképzeléseivel. A következőkben ismertetendő reformterv, amit én dolgoztam ki konkrét javaslatokat tesz a David Tomatz által észrevételezett problémák megoldására. A módszereket a BMF oktatási rendszerének figyelembevételével dolgoztam ki.

A FŐISKOLAI ZENEKAR MUNKÁJÁBAN VALÓ KÖTELEZŐ RÉSZVÉTEL

A művészeti főiskolák azon tanulói akik a zenekari művészképző kart választották, kötelesek 8 szemeszteren keresztül heti 6 órát próbálni és az így felkészített zenekarban a koncerteken részt venni. A próbákat jelenleg a koncertre való felkészülés ideje alatt, blokkokban tartják. Ez azt jelenti, hogy nem folyik állandó zenekari munka, hanem az úgynevezett „projektek”, melyek a felkészülést és a koncertet foglalják magukba, egy szemeszteren belül többször ismétlődnek. A névsorokat a zenekari vezetőség és a tanulók ötletei alapján állítják össze.

Ez a projekt-munka sok külföldi zenekar és főiskola munkamódszerének ellentmond, mert ott a tagok, vagy tanulók folyamatosan heti két-három próbán vesznek részt. Sok főiskolán erre a fajta munkára több zenekar is működik, és mindegyik más-más stílusú zenével foglalkozik. Legtöbbször ezeken a zenekarokon belül kisebb állandó együttesek is működnek. Az ilyen zenekarok a karmester-képzős növendékek gyakorlati lehetőségét is szolgálják. A folyamatos munka vagy koncertelőadásokra irányul, vagy az általános repertoár megszerzését tekintik céljának.

A BMF-en és más főiskolákon dolgozó kollégákkal végzett megbeszélések arra engednek következtetni, hogy manapság a „projekt-munkával” szemben azt a fajta folyamatos munkát részesítik előnyben, ami a repertoár megszerzésére irányul. Ezen az eszmecseréken mindkét alapmodell előnyei és hátrányai előtérbe kerültek:

A projektekben végzett munka előnye, hogy a valóságos helyzetet szimulálja, mikor is a koncertre való felkészülésre csak kevés idő áll rendelkezésre. Ezenkívül a növendékeknek zenekari munkát csak a szemeszter töredéke alatt kell végezniük, és a fennmaradó időben foglalkozhatnak saját hangszerükkel.

Hátrányai ezzel szemben:

- hogy ez idő alatt a növendékeknek olyan magas fokú az időbeli igénybevétele, hogy a többi tárgy óráit nem tudják látogatni és a főtárgy órákra sem tudnak fölkészülni

- a próbák tanulságai csak egy adott koncertre szólnak

- ilyen rövid idő alatt nem jut idő a zenekari játék általános problémáival foglalkozni.

Néhány kolléga a két alapmodell ötvözését ajánlja, ahol a folyamatos munkán belül a ritkán beiktatott projektek időtartamát max. 5 napra csökkentenék. Minden kolléga egyetért viszont abban, hogy a repertoár megismerésének a blattolás szintjén nincs értelme. Mindenképpen fontos a komoly, részletező munka, amely bizonyos állásokkal és a zenekari játékkal általában foglalkozik. Két dologban teljes az egyetértés a kollégák között, miszerint:

- a „projekt-munka” eredményei nem pótolják a stúdió ez idő alatti teljes kiesésének káros következményét,

- a kézzel fogható eredményekre törekvő munka mindennél fontosabb.

A véleménykülönbségek ismeretében úgy érzem, az a feladatom, hogy felvázoljam a zenekari művész-képzés alapvető feladatait és céljait. Ezt annál is inkább fontosnak tartom mivel David Tomatz rámutatott a szisztematikus zenekari munka hiányára.

A zenekari muzikusok szakmai helyzete

A zenekari zenélésre való felkészítés eredetileg egy, a kézművesség kitanulásához szükséges folyamathoz volt hasonlítható. Ez a képzés mester és „tanonc” között többnyire a fővárosi zenedében, zenei egyletben (céh), vagy az udvari, illetve katonai intézményekben történt. A zenei és elméleti tárgyak összefogásával kialakuló átfogó képzés története csak a konzervatóriumok alapításával, tehát a 17-19. században kezdődik. Erre a legjelentősebb bizonyíték a Mendelssohn által alapított lipcsei konzervatórium máig fennmaradt tanterve. A művészeti főiskolák alapítása óta a zenekari művész-képzés egy nagyon színes és sokoldalú tudománnyá nőtte ki magát, amely magába foglalja az előadási módok sokaságát (szóló, kamara, különböző együttesek), valamint a különböző stílusokat (barokk-, klasszikus-, romantikus- és kortárs zene stb.). Az egész zenei világ mai állapota szükségessé teszi a reformokat, a képzés reformját első sorban. A zenészeknek meg kell felelniük a megnövekedett elvárásoknak. Az a tény, hogy kb. 100 éve nemcsak a kortárs zenét adják elő, hanem a föld összes kultúrköréből származó régebbi

szerzők műveit is, arra készíti a zenészeket, hogy különböző technikákat sajátítsanak el, melyek lehetővé teszik a repertoár állandó bővítését. Mindezt nem lehet a hagyományos hangszeres képzés és a zenekari képzés keretein belül megoldani. A főiskolák kötelezve vannak a hagyományos együttesek és módszerek felhasználására. A második ok a szükséges reformok elvégzésére, a rugalmasság, amit a piac követel a hivatás gyakorlásában, vagy akár a munkahely-változtatás terén. Manapság senkinek nincsenek biztos esélyei az általa választott hivatásban.

Senki sem bízhat abban, hogy hosszú ideig gyakorolhatja ugyanazt a tevékenységet. Muszáj mindenkinek azzal számolni, hogy pályafutása során több különböző tevékenységet is kell végeznie.

Ezek a növekvő nehézségek kényszerítik a főiskolákat, hogy időben fölismerjék a változtatás szükségességét és alternatívákat tudjanak nyújtani az ezekre való felkészítésben. A feladatuk az, hogy az ott végzők fel legyenek készítve arra, hogy reagáljanak a zenei élet által nyújtott lehetőségekre, és azokat kihasználva más-más tevékenységeket tudjanak végezni (pedagógia gyakorlat). Erre a jelenleg már létező szituációra koncentrálni kell a reformokat elindítani.

A szakmai képzés (a zenekari képzés céljai a hangszeres képzésen belül)

A zenekari képzésnek három célja van:

- a) a minőségi előadáshoz vezető út alapkövei a lelkesedés és a kötelességtudat, a cél tehát: a muzikálisan művészi lelkesedés
- b) repertoár-ismeretet kell gyűjteni és ezeket a műveket részletesen megismerni: repertoár játék
- c) a zenekari játék alapvető problémáinak ismerete és átlátása: a probléma-orientált zenekari játék

Az első cél eléréséhez szükség van az eredmény-centrikus munkára, ami a koncertre való felkészülésre összpontosít. A zenekari játékot mindenkinek közös teljesítményként kell fölfognia, és önzetlen módon felelősnek kell éreznie magát az előadásért. Az egyéni játékkal kell felelősséget vállalni a szólamért, a zenekarért és a műért. Ennek a célnak az eléréséhez régi, jól bevált módszer a koncert-körutak szervezése.

A repertoár-játék, mint a képzés része, nem ér semmit, ha a gyakorlatban lapról olvasási-, vagy átjátszó-próbaként jelenik meg. Sokkal több haszna van egyedül, fontosabb repertoár darabokból nehéz vagy híres állásokat kiragadni és azokat tökéletesítve, művészi szintre emelni. Szintén fontos a különböző stílusok előadásának ismerete. A repertoár-játéknak egyszerre kell tartalmaznia a megismerést, az összehasonlítást és az intenzív, részletekben való foglalkozást.

A harmadik cél eléréséhez nemcsak arra van szükség, hogy minden játék-, és előadási problémát felismerjünk, hanem, hogy meg is értsük, mert csak így lehet később minden adandó alkalommal felhasználni a megoldásokat.

Ezekhez a problémákhoz tartoznak:

- egy adott szólamban (I.,II. hegedű, brácsa, stb.)játszani és a következő feladatokra koncentrálni: egymás hallgatása, intonáció, levegővétel, frazírozás, hangszínváltás, stb.

- különböző kompozíciós technikák értelmezése és kiemelése
- a kísérés és szólójáték: különböző kísérek megjelenítése, a szólistával együtt mozogni, és számára – szükség esetén – engedményeket tenni
- tutti-részek zenei felépítése
- a különböző karmesterekre való reagálás
- játék kis-, és nagy létszámban
- meghallani más hangszeres csoportokat és a távolság függvényében reagálni

A fentieket és az esetleges egyéb problémákat, témák kiragadásával, szisztematikusan kell kidolgozni.

Két extrém koncepció a zenekari művészek kiképzésére

A zenekari művészek képzésére két különlegesen eltérő módszer létezik, melyek a tanulás folyamatának alapvetően különböző felfogásán alapulnak.

Az egyik lehetőség, hogy a kiválasztott zenekari darabokat egy minőségi előadásra tanuljuk, ezt a tanulási folyamatot pedig szólam és összpórákkal támogatjuk. Ez a módszer arra a véleményre épít, miszerint minden fajta probléma, ami a zenekari játékkal összefügg, a koncertre való fölkészülés ideje alatt megoldódik, tehát megtanulható. Ezen a módszeren belül is két metódus közül választhatunk:

a) A karmester az általánosságban megjelenő hibákra vagy problémákra hívja föl a figyelmet, és azt kiválasztott példákon ismertetve rávilágít a megoldásra. Természetesen úgy is dönthet, hogy a mű tanulása során felvetődő problémák megoldását a tagokra hagyja és így mindenkinek magának kell a helyzetet átlátania és megoldania. Az így szerzett tapasztalatokat aztán más művekben újra lehet hasznosítani.

b) Ez a módszer nem annyira a műből inkább a konkrét problémákból indul ki, és ebből a probléma-orientált hozzáállásból következik, hogy a problémák megoldását nem a tanulás folyamatában, hanem már előtte megismerjük. Természetesen ez a módszer is a zeneirodalom darabjait használja „eszközként”. A módszer lényege az, hogy nem a darab megtanulása a legfőbb cél, hanem az általam fentebb összefoglalt feltételek és képességek megszerzésének előteremtése a művek segítségével. Ezen a módon egy probléma (pl.: a kíséret) egyszerre tanulható Mozart, Brahms és Bartók művein az ezekből kiragadott példák segítségével.

Az itt ismertetett két módszer, tehát a koncertre való készülés és a szisztematikus probléma-orientált módszerek egyike sem képes kielégítő eredményeket szolgáltatni a képzés számára, csak önmagában. Sokkal inkább használható a két módszer ötvözése a felkészülés szakaszaihoz idomulva. Egy ilyen képzés összeállítás és megszervezése tartozik a főiskolai karmester legnagyobb feladatai közé. Ez utóbbi állításom kritikus megjegyzésnek tűnhet, a ma elterjedt gyakorlattal szemben, ahol is a főiskolai zenekarokat, mint koncert-zenekarokat használják ki, ahelyett, hogy a zenekart, mint „kiképző” együttest kezelnék, ahol a hivatás problémáival foglalkoznak azért, hogy később a zenekari zenész önálló emberként tudja megoldani a rá, és a zenekarra háruló problémákat.

TANULMÁNYI KEDVEZMÉNYEK A ZENEKARI MŰVÉSZKÉPZŐ SZAK ELŐKÉSZÍTÉSÉHEZ ÉS TÁMOGATÁSÁHOZ

A hangszeroktatás hozzájárulása a zenekari képzéshez

A hangszeres képzés alkotja a zenekari játék művészi szintre való emelésének központját. A technika és a művészi megformálás szempontjából itt képzik a tanulókat hangszeres zenésszé. Minden zenekari művész itt kezdi pályafutását, ahol megtanulja a próbajátékokra szükséges szólókoncerteket és zenekari állásokat. Ebből következően a hangszeres tanár átveszi a főiskolai zenekarra való felkészülés bizonyos részeit, feladatait, akár szólampróbák megtartásával is. Itt tanulják meg a növendékek a különböző játék-lehetőségeket egy szólamon belül. Ez a fajta játék azért állítja más nehézségek elé a vonósokat, mint a fúvósokat, mert a fúvósok és ütősök a szólamukat többnyire egyedül játsszák. Ezért fontos főleg a fúvósok számára, hogy már a főtárgy órán elkezdjék fejleszteni az együttjátszási képességüket, kezdve a duóktól a triókon át egészen a kisebb létszámú együttesekig, ahol más hangszerek is játszanak. Ez a munka arra szolgál, hogy azokat a finom érzékeket fejlessze, amik az együttjátszáshoz szükségesek: egymás hallgatása, a másik szólamának ismerete, lélegzés, artikulálás, frazírozás, információ átadás, a formai és harmóniai folyamatok észlelése, kísérés, vezetés, önmagunk alárendelése.

A kamarazene-oktatás hozzájárulása a zenekari képzéshez

A kamarazene, mint tárgy elsősorban arra szolgál, hogy a kamarazenei művek speciális játékmódját, kommunikációs lehetőségeit és formavilágát megismertesse a növendékekkel. Ezek mellett a kamarazene jelenti a zenekari játék alapjait, ahol is a problémákat átláthatóbb kereteken belül, mintegy labor-munkával lehet megoldani, ezzel is előkészítve a zenekari munkát. A kamarazenei művek átláthatóbb szerkezete lehetőséget nyújt arra is, hogy a már említett képességek szükségességét (melyek a zenekari játék elengedhetetlen feltételei) hamarabb felismerjük. Itt a zenélésen kívüli képességek fejlesztésére is szükség van. Ide tartozik a felelősség, az átlátás és az aktív részvétel a formálásban, hangulatkeltés, valamint spontán reakciók a többiek cselekedeteire. A kamara-, és a hangszeres órák beillesztését a képzésbe két modell is szolgálja, melyek egymással kombinálhatóak. Az egyik lehetőség, hogy az oktatás ezen részét, olyan tanárok veszik át akiket csak erre az adott feladatra foglalkoztatnak. Ez a modell lehetővé teszi a főiskolák számára prominens kamaragyüttesek tagjainak megnyerését. Erre sok működő példát találunk az Amerikai Egyesült Államokban.

A másik modell szerint minél több főtárgy-tanár tanítana az órarendjén belül kamarazenét is. Ez azt az előnyt hordozza magában, hogy a növendékek a kamarazenélésben mélyebben merülnek el. Támogatni kell, hogy a növendékekből alakult jól működő kamaragyüttesek együtt maradjanak és nívós feladatokat lássanak el, miközben más-más tanárnál tanulnak, valamint, hogy a növendékek minden szerepet kipróbáljanak. (I, II hegedű, I. oboa, angolkürt stb.)

A német főiskolák nagyon jól tennék, hogy akár a növendékek számának csökkentésével növeljék az így ugyan kevesebb, de jobban kvalifikált növendék esélyeit. Ezzel a módszerrel egy növendék több ismeretet szerezhet, mivel több órára tud bejutni.

Az ifjúsági és főiskolai zenekarok közötti konkurencia

Már hosszú ideje fogadják és várják nagy örömmel a leendő zenekari zenészeket a különböző ifjúsági zenekarok. Ezek a zenekarok komoly konkurenciát jelentenek, mivel alternatívaként jelentkeznek a növendékek elé táruló piacon. Nagy előnyük, hogy önkéntes alapon szerveződnek és nem egyszer prominens karmestereket, vagy szólistákat alkalmaznak. Ezenkívül rendkívüli csábereje van a gyakori koncert-körutaknak is. Ez a zenekari forma-, és munka-fajta azért vonzóbb a főiskolainál, mert kivételes helyzeteket szimulál, úgymint az együttélés (átmeneti), vagy a professzionalitás (megjátszott, vagy valódi), és olyan különleges zeneműveket választanak, melyek az általuk kiválasztott muzsikusokat odavonzzák, végül pedig ezeket a projekteket általában nemzetközi találkozók kereteiben működtetik. Tehát az ifjúsági zenekarok mindazt tudják nyújtani, mind művészi, mind szakmai és érzelmi szinten, ami a főiskolai zenekarok sikerességéhez hiányzik. Természetesen a főiskola zenekarában végzett munka kötelesség és a tanulmány része, és ezért sem tud olyan vonzó lenni, mint az ifjúsági zenekarok. Néhány főiskolai tanár komolyan foglalkozik a fennálló veszéllyel, miszerint a főiskolai zenekarok fölöslegessé fognak válni. Ha a zenekar a tanulmányok része akar maradni, akkor olyan problémákkal kell foglalkoznia, amik az ifjúsági zenekarokban nem megoldhatóak. Ezekhez a problémákhoz tartozik a már említett repertoár-munka, azon belül a két tanulási módszer, valamint kombinációjuk, és a hosszú távú használhatóság érdekében a részletező munka. (A Jupiter szimfóniára akár egy egész szemesztert is számhatunk). Olyan munkára van szükség, mely a követelményeknek megfelelő eredményeket tud felmutatni. A főiskolai vezetés feladata a zenekart más zenekarokhoz hasonlóan kedvelté tenni ami nagy részben függ a karmester és a vezető tanárok személyétől, azok kisugárzásától. Eme sikerek eléréséhez szükség van arra, hogy belássuk: a főiskolai zenekar nem koncert-, vagy turné-zenekar, hanem egy tanulmány, melynek a zenekari zenésszé való képzés a feladata, nem pedig a fiatal zenészek felhasználása a főiskola céljaira.

A mellék és kiegészítő tárgyak a képzésen belül

Két oka van a művészi képzést mellék-tárgyakkal támogatni. Ezek a tárgyak az egyik oldalról a hivatás gyakorlásának minőségét, másik oldalról pedig a hivatáson kívüli más zenei tevékenységek színvonalát növelik. Mind a két funkció nagy előnyt jelent manapság, mikor sok zenekari művész kénytelen más zenei tevékenységet is folytatni. Ezért nagyon fontos az úgynevezett mellék és kiegészítő tárgyakat még inkább átgondolni és a választott munka szolgálatába állítani.

A hagyományos kiegészítő és melléktárgyak

Zongora mint kötelező tárgy

A zongoraóra célja, hogy a növendék a zongora praktikus használatával átlátást szerezzen zeneművekről, harmóniai összefüggésekről, és minden olyan zenei történésről, amit a saját hangszerén, vagy a szólamában nem tehet meg.

Az olyan zongora-oktatásnak, ami a zenekari játék hasznára van, tulajdonképpen egy „al fresco”-játéknak kéne lennie. A kötelező-zongora órán invenciókat, szonatinákat és Bartók mikrokozmoszokat technikailag megoldani a cél és az eszköz összeke-

verése. Ez a módszer nem kínál belátható előnyöket a hivatás szempontjaiból, és nem motiválja a növendéket. Az ilyen foglalkozásra egyáltalán nincs szükség. A félreértések elkerülése végett természetesen szükség van a technikai alapokra, de az sokkal effektívebben is megoldható a szakmához szorosabban tartozó irodalom használatával (pl.: átdolgozások).

Hallásgyakorlatok

A hallásgyakorlatok hagyományos korlátozása a hangköz-, akkord-, és harmóniai folyamatok, valamint formák felismerésére nem tölti be azt a szerepet, melyet be kéne töltenie. Sajnos nem fogja segíteni a zenészt sem a saját hangszerén való játéka közben, sem a más hangszeres csoportok meghallásában.

Fejleszteni kéne a hagyományos, fent említett módszereken kívül:

- a saját, és mások játéka inonációs hallását
- a hangzás, az összefüggések, az artikuláció, és a frazírozás különböző környezetben való meghallását

A hallásgyakorlatok példái az éppen tanulás alatt álló zene-műből kell, hogy származzanak. Az a fontos, hogy a hallás szoros kapcsolatban legyen a hallás-fejlesztéssel, a hallás-vizsgálattal, az összhangzattal és a hangszeres játékkal. A hallásfejlesztés valójában nem egy speciális tárgy, hanem az összes foglalkozás állandó feladata. Ezt a tevékenységet tudatosan ápolni kell minden ezzel foglalkozó tárgy óráin.

Zenetudományok

Formatan, összhangzattan, hangszerismeret

Az ún. zenetudományokkal foglalkozó tantárgyak feladata, hogy a művészeti képzés alapjait fektesse le, és ezzel segítse elő a zene megértését és megértetését. A tanítványoknak meg kell tanulniuk magukat egy zeneműben otthon érezni és feltalálni, valamint azt, hogy mit mivel tudnak kifejezni. Tudniuk és ismerniük kell a zenei építkezés dramaturgiáját. Ezeket elemezniük, majd érthetően előadniuk kell. Ezért tanulnak hagyományos harmóniai rendszereket, mint a formatan, a metodika és a kontrapont. Ezeket a rendszereket példákön látványosan bemutatják. Ez az ága a zenetudományoknak nem közkedvelt, mivel általában nem az éppen a tanulók által igényelt, tanult zeneművekkel foglalkozik, valamint a saját játékaiban való felhasználás lehetőségeiről többnyire nem esik szó. Előnyére válna az oktatásnak, ha közelebb hozná a „növendék zenéjét” a „mélyben rejtőző” alapvető szabályokhoz:

- még meg nem értett zenei jelenségek elemzése
- olyan példák választása, melyekkel a tanulók éppen foglalkoznak
- műhelyszerű munkastílusban való dolgozás, összhangzat-, és formatani próbálkozások lehetősége

Zenetörténet

Aki zenél – mindegy, milyen formában – megjelenít és reprezentál egy részt emberi kultúrából, emberek próbálkozásait, azok egyszeri és megismételhetetlen helyzeteit, és törekvéseiket a változtatásra és a meghallgattatásra. A zene egyike azoknak a produktumoknak, mely az emberek életmódját próbálja megjeleníteni. A zene egy esztétikailag megformált „élelmiszer”. Mivel a

zene ilyen funkciókat és igényeket elégít ki, nem szabadna, hogy a zenetörténettel való foglalkozás mindössze kronológiai levezetésekre, stílusokra, biográfiákra és hagyományokra korlátozódjon. Inkább be kéne ágyaznia az egész szellemet, amiben született, és amiben mindig újra, és újra használni fogják, és amiben értelmet kap. A zenetörténet ily módon esztétikai élményként, valamint az emberek történeti cselekedeteiként jelenik meg. Ez a felfogás a zenetörténet és a más, zenével foglalkozó tárgyak számára a következő konzekvenciákkal jár:

- A tanulók teljes áttekintést kapnak egy korszakról, ahol az adott zenemű keletkezett. Bepillantást kapnak a szokásokba, a hagyományokba, stb. ..., és az összefüggések világossá válnak számukra.
- Fontos, mint feltétel, hogy a növendékek által éppen játszott, vagy tanult kamarazene-, illetve zenekari-irodalomra közzelítsünk rá részletesen
- A kitérő témák (amik a átlátást segítik) és az aktuális témák ki kell, hogy egészítsék egymást.
- A zenetörténeti előadások nyelvezetének nem szabad száraz adatokban bővelkednie, hanem látványos fordulatokban gazdag, a tanulók figyelmét lekötő stílusban kell zajlania. A zenét nem, mint a halott múltat, hanem, mint feléleszthető (az előadáson keresztül) jelenként kell kezelni.
- A zenetörténet, mint tantárgy kevésbé tudományos, inkább intellektuális szórakozást, kultúr-élményt kell, hogy nyújtson
- Ez a zene-analízisre is vonatkozik, amit a szabályok tömkelege helyett inkább, mint a zenei kódok kulcsát kéne felfogni és előadni.

Hivatásos továbbképző szakok

Éneklés

A lehetőség, hogy saját hangunkat nehéz zenei fordulatok (intonációs problémák, dinamikai és dallami kifejezések, stb.) megjelenítésére használjuk, mindenki számára nélkülözhetetlen. Ahhoz, hogy az éneklés, mint tantárgy más zenei tevékenységek előnyére sikeres legyen, mindenképpen szükséges az énekórák bevezetése, melyek alapvető célja az énektechnikai kifejezőeszközök megismerése és megtanítása. Valószínűleg ez a munka nem lenne eredményes a hagyományos énektanítás módszereivel, mivel az a szóló-éneklés technikai részeivel foglalkozik elsősorban. Inkább ajánlanánk a kisebb kórusokban való munkát, ami a kifejezőeszközök megtanulásának szempontjából ugyanolyan hatásos, míg az éneklés szigorúan technikai részét háttérbe szorítja. Így lehetőség nyílik az intonáció, a feszültség, a szólamvezetés és más fontos melodikus elemek gyakorlására. Ezekhez a feladatokhoz példák választása igen egyszerű, akár a gregorián, vagy kontrapunktikus, sőt kortárs zenéből is.

Vezénylés

A vezénylés mint tantárgy bevezetése két cél elérése érdekében ajánlott. A vezénylés alatt értjük azt, hogy lehetőség van a zenét a test eszközeivel érthetővé tenni, másrésről pedig, hogy a zenét saját lélegzetünkkel formáljuk, és végül megjelennek az összefüggések, az időben állandó és folyamatosan változó dolgok között. Így lehet a vezénylés egy újabb, a zenei kifejezést fej-

a karmesterrel való munkában, így elősegítve a kölcsönös megértést

Zenepedagógiai tárgyak

Majdnem minden zenész ad hangszeres órákat. Ez a kijelentés általában a zenekari zenészekre is igaz. A zenekari állások nehéz megszerzésének ténye még inkább szükségessé teszi a tanítás általi pénzkeresést. Ezt a feladatot csak az tudja vállalni, aki legalább alapfokon találkozott a tanítás tudományával, és tudja melyik úton kell vezetni a növendéket a technikai és zenei kifejezőeszközök felé, valamint a nevelés alapvető pszichikai, szellemi és esztétikai rálátásával rendelkezik. A zenepedagógiának a tanulási folyamat alatti megismerése már csak azért is előnyös, mert lehetőséget ad a saját tanulmányok átgondolására, ami elősegítheti az úgynevezett önképzést. Hol tudják megtanulni a hangszereket a tanítás gyönyörű de felelősségteljes tudományát? Hacsak nem végeznek el egy külön szakot, akkor saját óráikon tanulhatnak a tárgyból. Mielőtt a zenészek egy kiegészítő tanulmánynak választják a zenepedagógiát, a saját óráikon kell elkezdeniük megfigyelni a didaktika és metodika valamint a konkrétan az ő tanításukra használt módszerek alapjait. A saját tapasztalatok, valamint az együttes munka megbeszélése kell, hogy a tanítás alapját képezzék. A kifejezetten tudatos önpedagógiának az adott órán kívül a következő előnyei vannak:

- Az óra utólag lépésről-lépésre felülvizsgálható
- A tanítványtársak óráit figyelve a konzekvenciák levonhatóak
- A tanár jelenlétében egy másik növendék tanítható a tanár módszerével
- A csoportos-, és osztályórák végén közös megbeszélés tartható

Azok a tapasztalatok, melyeket a növendék a saját óráin szerzett, széles körben általánosíthatók, és továbbfejleszthetők:

- néhány zenepedagógiai előadás meghallgatásával
- az érintett hangszer metodikájának közelebbi ismeretére irányzott néhány gyakorlattal
- az általános pedagógiai és pszichológiai ismeretek megszerzésével.

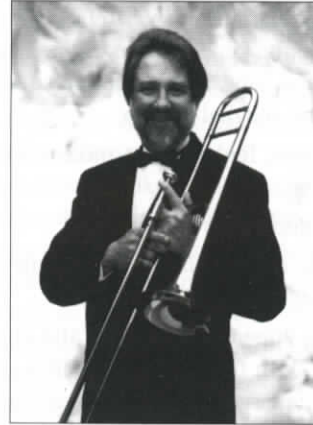
Általános képzés

A tárgyi tudáson kívüli általános tudási szint beszűkülésének elkerülése végett ma fontosnak látszik a zenélést minél szélesebb spektrumú tudás alapjaira helyezni, miszerint a zeneelés nem egyszerűen csak a szakma technikai része, hanem egy, a kultúrával, történelemmel és társadalomtudományokkal összefüggő összetett művészeti ág. Az idő múlásával a zenekari zenész munkája a szűken szakmaiból egy művészi-szellemi munkává változott. Ezt az örömteli változást támogatandó kéne a zenekari zenészek képzésébe a már említett, és immáron társadalomtudománynak számító tárgyakat beiktatni. Az egymással összefüggésben álló tárgyakat egy szakon oktatni, hogy az így világossá váló párhuzamokat könnyebb legyen a gyakorlatba beágyazni. Ezt a tárgyat nevezhetnénk kultúr-, és társadalom-tudománynak, ami az éppen aktuális tárgyhöz kötődő aspektusokkal foglalkozna és foglalná azokat össze. Ugyanúgy, mint a zenetörténetre, erre a tárgyra is érvényes, hogy látványos, könnyen vizualizálható, és a tanítványok gondolatvilágával, életstílusával összeegyeztethető legyen.

(Das Orchester 97/4)

CONN[®]Armstrong[®]BENGE[®]Artley[®]

VILÁGHÍRŰ MÁRKÁS HANGSZEREK TÖBB ÉVTIZEDES HAGYOMÁNYOKKAL

Európa határain túl is ismert posanművész
Jiggs Whigham
különleges KING típusú
hangszerén játszik.

Ön is kipróbálhatja az
UMI Ausztria bemutatótermében,
vagy a magyarországi
vezérképviselőnkben:
H-1011 Budapest
Bem rkp. 6. l em.
Telefon/fax: (36-1) 201-0125
Képviselő:
Dipl. Ing. BORSOS ILONA

**VÁSÁRLÁSI LEHETŐSÉG
A HANGSZERÜZLETEKEN KERESZTÜL!**

AUSTRIA VERTRIEBSGMBH

Wolfenstrasse 20 B A-4400 Steyr
Telefon: (43) 7252/86808 Telefax: (43) 7252/86810

SSS Karakter Kft.

Próbajátékot hirdet

a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus zenekara,

I. klarinétos helyre.

A meghallgatás anyaga

a Magyar Rádió kottatárában vehető át.

Zongorakísérőt biztosítunk, amennyiben nem saját
kísérővel kíván játszani.

A részletes szakmai önéletrajzot
az alábbi címre kérjük:

MAGYAR RÁDIÓ Rt.

Zenekari Iroda

1800 Budapest

Bródy Sándor u. 5-7.

Jelentkezési határidő: 1997. október 15.

A magyar hegedűkészítés története

1995. őszén monstre kiállításon mutatták be a müncheni Városi Múzeumban a világ minden tájáról összegyűjtött, magyar készítésű hegedűket. A több hónapon át nyitvatartó kiállítás idején szimpóziumot is rendeztek több mint száz európai hegedűkészítő műhelyből érkezett 130 kolléga részvételével, amelynek témája természetesen a magyar hegedűkészítés volt. Jogos természetesen a kérdés: miért nem itthon, miért éppen Münchenben? Hazánk utolsó száz évének története megadja ezekre a kérdésekre a választ: sok hegedűkészítő is arra kényszerült, hogy határainkon túl keressen boldogulást, sok muzsikos és hangszergyűjtő menekítette külföldre vagyonával együtt a tulajdonában lévő, értékes magyar vonós hangszereket. München pedig azért adhatott ott-hont egy ilyen jelentős magyar vonatkozású eseménynek, mert ott él és dolgozik Benedek Péter, akinek hangszerei, vonói messze földön híresek, és inkább zeneszalonként tisztelt műhelye München egyik ékessége.

A könyv maga is műtárgy: gyönyörű fotók és színes ábrák a legszebb fényes műnyomó papíron, több, mint 400 oldal terjedelemben, számos fontos információval, amely a külföldieknek is segít megérteni, miért Münchenben láthatja viszont ezeket a magyar kincseket. Mindenekelőtt azzal, hogy kétnyelvű: német és angol nyelven olvasható. Aztán pedig olymódon, hogy ismerteti Magyarországot történetét 896-tól 1918-ig, vagyis a trianoni békéig. Mindezt a különböző történelmi „állapotokat” tükröző Európa-térképek segítségével.

A magyar hegedűkészítés történetének írott fejezetei 1365-től ismertetik a szakma magyarországi képviselőit. Először átfogó képet kaphatunk a régebbi korokról, majd kissé részletesebben foglalkozik a magyar hegedűkészítés első igazi központjával, Pozsonnyal. Utána családonként ismerteti a híres hegedűkészítő dinasztiákat. A sort a pozsonyi mesterek kezdik: a 18. századból a Leeb, a Thir, a 19. századból az Ertl, Hamberger, Schmied, Tauber, Wörle nevekkel ismerkedhetünk meg, de szó esik azokról is, akik a Monarchiában kezdtek, de már a

szlovákiai Bratislavában fejezték be munkásságukat.

Pozsony után Pest következik. A 19. század elején kezdtek népszerűvé, ismertté válni a pesti hegedűkészítők, akik eleinte szinte kivétel nélkül német származásúak voltak. Nem kerülik el a szerkesztők figyelmét a korabeli soproni, nagyszebeni, kassai és magyar származású cseh mesterek nevei, életrajzi adatai sem.

A közléseket dokumentumok támasztják alá. Egyik legjelentősebb köztük az 1837-es születésű Mesterkönyv - ebbe a könyve vezették be mindazokat a hangszerésmestereket, akik 1836 és 1867 között A Pesti Hangszerész Kézműves Céh tagjai voltak. Ezt a céhet (ipartestületet) 22 hangszerkészítő alapította 1836-ban; 31 évig tartó működése során összesen 59 mestert és 2 céhmegbízottat jegyeztek be: 20 zongorakészítőt, 19 hegedűkészítőt, 8 fafúvós hangszerkészítőt, 8 rézfúvós hangszerkészítőt és 4 orgonaépítőt. A gitár- és cimbalomkészítőket külön nem nevezik meg; ők vagy a zongora-, vagy a hegedűkészítők csoportjához tartoztak. Az ott bejegyzett 19 hegedűkészítő között akadnak a mai gyakorló muzsikusk számára is közismert nevek: Josef Schunda (aki 1848-ban mint fafúvós, majd 1858-ban mint hegedűkészítő jelentkezett), Nemessányi Sámuel, Mönnig Adolf.

A nagy hegedűkészítők családfája után egy fontos jegyzék olvasható a könyvben: azoknak a hangszereknek készítői és letkezési évszámait, amelyek a könyv mintegy 400 oldalán lévő, fantasztikus minőségű fényképein szerepelnek, amelyek méretes modellrajzai minden fontos adattal együtt a fotók előtt megtalálhatók. A képi ábrázolást minden esetben az alkotó részletes életrajza előzi meg (továbbra is természetesen két nyelven). A fotók között mindenütt szerepel a cégjelzés hiteles felvétele.

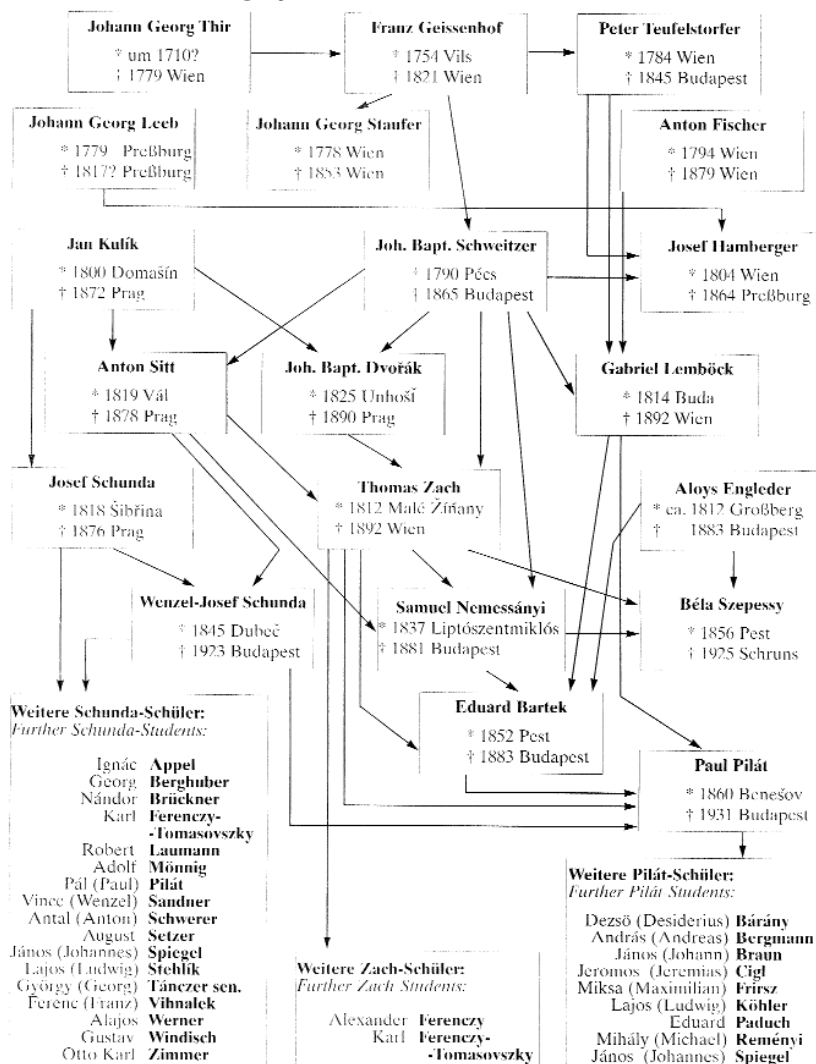
A könyv – vagy talán inkább album – tehát csodálatos, szakmailag igényes, kivitelezése ámulatba ejtő. Lehet, hogy nem is kellene szomorkodnunk nemzeti értékeink, hazai szakembereink külföldi jelenléte miatt, hiszen itthon ma még egyszerűen nincsenek meg a feltételei a magyar hegedűkészítés történetének ilyen

rangos bemutatásához. Külön öröm, hogy a szerző Benedek Péter, a Müncheni Városi Múzeum Hangszermúzeumának vezetője, dr. Gunther Joppig bevezető szavai előtt a Magyar Hangszerész Szövetség elnökének, Semmelweis Tibor előszavát olvashatjuk.

Tóth Anna

A magyar hegedűkészítő ismert kronológiája

Mestervonók diákoknak és világsztároknak

A Szigeti József Hegedűverseny idején Budapesten tartózkodott, kiállítást és műhelyt rendezett be valamint előadást tartott a Zeneakadémián C. Daniel Schmidt, a világhírű drezdai vonókészítő dinasztia egyik legfiatalabb tagja. Asztalán a különböző szerszámok, a hegedűverseny résztvevőinek javításra váró vonói mellett fényképalbum feküdt, amelyben – többek között – Pinchas Zuckermann, Itzhak Perlmann képet találtam, amint Daniel Schmidt vonói próbálgatták. Lehet valaki mégoly zseniális hangszerész, ahhoz, hogy huszoneves korában ilyen ismeretségi és vevőköre legyen, mélyebb tradíciók kelljenek. Ezekről faggattam beszélgetésünk elején.

– Hol, kinél tanulta ki a vonókészítés mesterségét?

– Édesapámnál, Drezdában. Tíz évig nála, az ő műhelyében dolgoztam.

– Neki is saját üzlete volt?

– Neki is, sőt, családjunkban ez a hivatás több, mint kétszáz évre tekint vissza és mindig mindenki a saját műhelyében, saját üzletében dolgozott. Az egész családban, a

szélesebb rokonságban is régi története van a hangszerkészítésnek. Vannak hegedű- és blockflöte-készítő ágak, rokonunk az ugyancsak híres vonókészítő Paulus és Dörling család. Mindannyian Markneukirchenben vagy környékén élnek. Én ebben nőttek fel: otthon vonókat készítettek, ha nagyapámhoz mentem, ő is vonókat készített, ha nagybátyáimhoz látogattam, ott

megint csak vonót, esetleg hegedűt készítettek. Kisgyermekkoromtól a hangszerlakk, a megmunkált fa illata jelentette az otthon, a családi biztonságot. Meg sem fordult a fejemben, hogy mással is foglalkozhatom, mint ezzel. Jelenleg három Schmidt vonóműhely van Drezdában: apámé, az enyém és a fivéremé. Ezek mind különálló műhelyek, hiszen teljesen önál-

lón, saját elképzelés szerint dolgozunk. Mindegyikünk másképp vezeti az üzletét, másképp foglalkozik a megrendelőkkel, saját stílusában dolgozik.

– *Saját, különálló vevőkörrel is rendelkezik? Külföldön is?*

– Igen, bel- és külföldön egyaránt. Mindhárman nagyon sok nemzetközi megrendelést teljesítünk, nagy nemzetközi vevőkörrel rendelkezünk. Én három évet dolgoztam Izraelben, a fivérem egy évig Hollandiában, Hágában élt. Ezek a külföldön töltött időszakok több szempontból is mindig nagyon hasznosak – sajátos ismeretségi kör kialakításához vezetnek. Más jellegű kapcsolat is kialakulhat: vannak teljes zenekarok, amelyeket egy-egy vonókészítő lát el vonókkal. Én például egy norvég zenekarral vagyok ilyen üzleti kapcsolatban, no meg az Izraeli Filharmonikus Zenekarral.

– *Kapcsolatot tart a drezdai zenekarokkal is?*

– Drezdában mindenki, természetesen. Az Opera- és Operettszínházzal, a Drezdai Filharmonikus Zenekarral és a Staatskapelle muzikusaival. Szerencsére Drezdában élénk kulturális élet van, és ez sok munkát ad. De jönnek Lipcséből, Berlinből, Frankfurtból, Münchenből – egész Németországból is. Készítetnek, javíttatnak, héha még restauráltatnak is vonókat.

– *Értett-e változást az üzletmenetben Németország újraegyesítése óta?*

– Valami változást éreztem, de a jó minőség régen is mindent eldöntött. Aki csúcsmínőséget keres, hajlandó akár ötezer kilométert is utazni, hogy azt megkapja. Amikor Drezda az NDK része volt, hozzánk akkor is jártak egész Németország területéről, Nyugat-Európából, sőt a tengeren túlról is. És ez fordítva is igaz: ahogy annak idején apámhoz sok orosz muzsikusként járt, úgy mind a mai napig nekem is számos orosz megrendelőm van.

– *Készítéssel, javítással vagy eladással, esetleg mindhárom tevékenységgel foglalkozik drezdai műhelyében?*

– A mindennapos munka jelentős részét a kisebb javítások teszik ki, de a fő profilom természetesen az új vonók készítése, amelyeket értékesítek is. Adott esetben régi vonók restaurálásával is foglalkozom. Ezek nagyon munkaigényes feladatok, erre külön specializáltam magam.

– *Honnan szerzi be a készítéshez szükséges alapanyagot?*

– Vannak ilyen alapanyagokra specializálódott kereskedők. Kulcskérdés természetesen a fa; ezt Brazíliából vásárolom. Tudnia kell azonban, hogy az a fa, amit én veszek, majd csak a gyereke(i)m számára jelent alapanyagot. 40-50 évig kell ugyanis tárolni, szárítani a vásárolt fát ahhoz, hogy jó vonót lehessen belőle készíteni. Én például mostanában a nagyapám által vásárolt

fából dolgozom, ami még a háború előtt vagy közvetlenül utána került Drezdába.

– *Vannak saját tanulói is a műhelyében?*

– Nem, még nincsenek. Apámnak voltak tanulói – például a gyerekei. Én szeretnék majd iskolát nyitni, hiszen nagyon sokan jelentkeztek már, akik nálam szeretnének tanulni. Ehhez kell azonban a megfelelő menedzsment. Mindössze másfél éve dolgozom önállóan, előbb tehát lábra kell állnom, a magam szakmai életét kell felépítenem. A műhelyem is olyan kicsi, hogy ott nincs hely egy második ember számára. Amúgy sem olyan egyszerű egy új vállalkozást elindítani még akkor sem, ha az ember csak saját magáért felel. Ez a jövő feladata, egyelőre túl fiatal vagyok ehhez.

Most egyetlen célom van: megközelíteni a vonókészítés apám által képviselt szintjét. Ezért már sokat tettem, sokat utaztam, sokat tanultam, de még nem értem el apám színvonalát. Számomra ő a példakép. Fontos, hogy elérjem a magamnak kitűzött célt, mert nagyon szeretem, amit csinállok.

– *Ha valaki vonót rendel Önnél, kell-e, hasznos-e tudni, milyen hangszeren játszik az illető? Kíváncsi-e, milyen hangszerhez kell a megrendelt vonó?*

– Nagyon kíváncsi vagyok a megrendelő személyiségére és hangszerére egyaránt. Tudni szeretem milyen – új, régi, olasz, német – hegedűhöz kéri. Fontos, hogy tartja a vonót: lapos vagy magas csuklóval játszik. Ilyenkor nem egy vonót készítek, hanem ötöt, hatot, hogy legyen a muzsikusként lehetősége kipróbálni. Nemcsak egy darab vonót nyomok a kezébe, és ha az nem tökéletes, akkor nincs más választása. Ha ma valaki egy ilyen minőségű vonót vásárol annak valóban „a” vonónak kell lennie.

– *Mit csinál azokkal a vonókkal, amik így megmaradnak?*

– Nálam nincs megmaradt vonó; várólista alapján dolgozom, két évre előre vannak megrendelőim. Arányában ez úgy néz ki, hogy húsz ember vár vonóra, de én egyszerre csak hatot csinállok. Mindegyiknek akad gazdája.

– *Milyen hírességek számára, híres hegedűhöz készített már vonókat?*

– Nézze, én dolgoztam Perlmannak és Zuckemannak, akik Stradivarin, Guarnerin játszanak. De nehogy azt higgye, csak sztárokkal találkozom. Járnak hozzám főiskolások, kezdő muzsikusként is.

– *Volt-e olyan saját találmánya, amit szakmai titokként őriz?*

– Nem, ugyanis a vonókészítésben már szinte mindent kitaláltak. Hihetetlen magas szinten van a technológia. A legtöbb, amit tenni lehet, hogy a lehető legtökéletesebben dolgozzunk. A stilizálás, díszítés terén elképzelhetők még újítások. Külön kérdés a régi vonók javítása, restaurálása, ahol születnek még új technológiák. Nagy fi-

gyelmet igényel a különösen értékes vonók javítása – Shlomo Minznek például 40.000 dolláros vonója van.

– *Csak hegedűvonókat készít, vagy brácsa-, cselló- és bőgővonókat is?*

– Minden vonós hangszer számára. Nemrég készítettem vonót a New York-i Filharmonikusok első brácsát játszó hölgye számára, aki egyébként Zuckermann egyik kamarapartnere. Kaptam ezen kívül egy érdekes feladatot a hangszermúzeumtól: egy 1590-es csellószerű hangszerhez kell vonót készítenem; ez nem is barokk, hanem reneszánsz. Az első vonók 1740-ből maradtak fenn. Ahhoz, hogy a munkát jól meg tudjam csinálni, más források után kell néz-nem, tanulmányoznom kell az adott korról foglalkozó szakirodalmat – Hollandiában, Svédországban vannak korabeli metszetek, Agricola, Praetorius olvasása ajánlatos.

– *Vannak egyéni kívánságok?*

– Természetesen. Elsősorban ami a díszítést, a stilizálást illeti. Perlmann például ahhoz ragaszkodott, hogy a kárában négy-szögletes izraeli gyémántok legyenek. Mások monogramot rakatnak a kárába.

– *Vannak-e a vonók méreteinek olyan szabályai, amelyek egyénileg módosíthatók?*

– A hosszúság és a súly is alakítható bizonyos határokon belül. Volt olyan művész, akinek a szokásosnál 15 mm-rel rövidebb vonót készítettem, mert olyan rövid karja van, hogy így neki jobb volt. ez úgynevezett 7/8-os vonó. Szpivakov pedig másfél centivel hosszabbat rendelt, mert azt mondta, hogy ő még akkor is tartani akarja az utolsó hangot, amikor a zenekar már elhallgatott.

Súly szerint is vannak szabályok. A hegedűvonók 60-62 grammosak, a brácsa-vonók tíz grammal nehezebbek, a cselló-vonók 80-83 grammosak. Ezek a normál súlyok. Minden más csak speciális kívánságra jöhet létre, de sosem mondjuk, hogy abnormális, hanem azt, hogy szokatlan. Csináltam már 57 grammos hegedűvonót, de Natalia Gutman 86 grammos vonóval játszik.

– *Mi lett volna, ha lánynak születik? Akkor is vonókat készítené?*

– Nem tudom, mert a vonókészítés azért nem igazán női szakma. A fa, amit megmunkálunk, hihetetlenül kemény. Le szoktam tehát beszélni erről a lányokat, kivéve, ha nagyon jó erőben vannak.

– *A szerszámokat maguk készítik?*

– Szinte kivétel nélkül mindegyiket. A speciális késeket, gyalukat, reszelőket. Van, amit megveszünk, és úgy alakítjuk át, de inkább magunk is készítjük.

– *Milyen vonós hangszeren játszik?*

– Én magam brácsázni szoktam.

Tóth Anna

A Rádiózenekar új Beethoven-felvételéről (Coriolan nyitány, 1. és 2. szimfónia)

A fővárosi koncertélet kiemelkedő, és méltán nagy sikert aratott rendezvényei közé tartozott az év első felében, vagyis az elmúlt koncert-évadban az a bérleti sorozat, amelynek keretében a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara állandó karmestere, Vásáry Tamás vezényletével műsorra tűzte Beethoven összes szimfóniáját. Az MR és a Hungaroton Classic emblémájával, örvendetes gyorsasággal jelennek meg egymás után a szimfóniák, alkalmanként nyitányt is tartalmazó felvételeken. Szeptemberig négy korong kerül közülük kiadásra, az első hat szimfónia koncert-felvételével.

A Coriolan-nyitányt követően csendül fel az első kettő, az április 10-i és május 15-i estek műsorából (HCD 31717).

Azt tartják, hogy amelyik együttes „összkiadást” készít, sokkal többet tud az illető komponistáról, mint azok, amelyek csupán kiragadott néhány művét ismerik gyakorló muzsikusként. A Rádiózenekarnak talán egyetlen olyan tagja sincs, aki ne játszott volna több-kevesebb Beethoven-szimfóniát. Azzal, hogy valamennyi megszólaltatásában részt vett, korábban feltehetően csak kevesen büszkélkedhettek. Most tehát itt volt a nagy alkalom, karmesternek és együttesének egyaránt – s a zenekarát számára is lelkesítő, hogy egyazon zenekar tolmácsolásában kaphat egy-egy képet a bécsi klasszikus mester szimfonikus terméséről.

A hangrögzítés fejlődésével a felvételek a perfekció, a minél tökéletesebb előadás képzetével kényeztetik a vásárlót, aki egy ideig örül ennek, majd hiányolni kezdi az élő előadás lendületét, még akkor is, ha ott előfordulhatnak feledésre méltó pillanatok. A koncertfelvétel: sajátos áthidalása a két-fajta zenehallgatási lehetőségnek. Jó nevű profi együttes természetesen megkülönböztetett figyelemmel játszik ilyenkor, vagyis a játékosokra sokkal nagyobb felelősség hárul, mint ha nem lennének jelen a tárgyilagos-szigorú mikrofonok. A Rádiózenekar számára a népszerű művek aligha jelenthettek nehézséget – más kérdés, hogy a dirigens olvasatában mi kerül hangzó megvalósításra.

Az első két szimfónia esetében a „korai” jelleg érvényesült. Hallhatóan problémát

lanul kel életre a partitúra, fölényes technikai biztonsággal, széles dinamikai skálával. Kevésbé derül ki, hogy e művek mennyire képesek számot adni szerzőjük felkészültségéről. Beethoven harmincévesen jelentkezett először szimfóniával. Ebben minden bizonytalansága van annak a felelősségnek, amelyre a nagy elődök szimfonikus termése készítette Beethoven: neki Mozart örökségéhez és Haydn nagyszámú műfaj-meghatározó kompozíciójához kellett méltónak lennie. Ráadásul

töltenek be a fúvósok. Módosíthatják szereplésükkel a vonós-bázis meghatározó hangszínét, máskor önállóan, szólisztikusan felelgetnek egymásnak vagy a vonósoknak.

Önálló és kevert színek gazdag palettája dicséri a szerzőt – s ha azóta az újabb stílusok, korszakok összehasonlíthatatlanul gazdagabb hangzást eredményeztek is, mindez nem kisebbíti Beethoven hangszerelő művészetét. A régiben meglátni az újat, örülni a korábban nem létező lehetőségeknek: nem kis feladat ez napjaink muzikusának, aki változatos repertoár birtokában már-már magától értetődőnek tekinti játszanivalóját. Márpedig ha a zenekari művész nem érzi a látszólagos apróságok jelentőségét, óhatatlanul elszűrűkíti a hangzást!

A Rádiózenekar, Vásáry Tamás irányításával, korai művet sejtető magától-értetődéssel, ugyanakkor értékes kompozíciónak kijáró műgondtal, precizitással játszsza a nyitányt és a szimfóniákat. A hangzások ki dolgozott, valóban megszólal az partitúra. Legtöbbször nemcsak világos-áttekinthető a formálás, hanem (s ez ritka nagy érték!) lélegzik is a zene. Talán csak a III. tételek kontrasztáló formarészei követik túl „hirtelen” egymást. A tempók sarkítottak, a leglassabb tempót is folyamatában

képesek megtölteni intenzív hanggal – amikor pedig gyors tétel szól, szinte sissereg a vonó! Hallunk már-már Mendelssohnt előlegező tündér-scherzót, s a forradalmi romantikára emlékeztető diadalmas harsogást egyaránt.

Talán csak egyvalamivel adósunk a zenekar: azzal az örömmel, amit a Beethoven-zene megszólaltatása kivált/kiválthat az előadókban. Azzal az örömmel, amivel megunhatatlanul hallgatjuk újra meg újra a szimfóniákat. Mert a zenehallgatás – jó esetben – aktív tevékenység! Tudom, a lelkesedés elsősorban az amatőrök sajátja. De a hivatásos zenekari játékos sem fásulhat bele a zenélésbe, és nem adhatja fel azt a követelményt, hogy minden egyes előadás alkalmából átélje és megjelenítse mindazokat a hangulatokat és érzéseket, amelyek élővé teszik a felcsendülő muzsikát.

Fittler Katalin

azidőtájt módosult a zenehallgatás fóruma: a hangversenyélet kialakulásával, nyilvános koncertekkel nagy létszámú közönség számára kellett komponálni.

Beethoven számára a szimfónia: az összefoglalás műfaja. Ilyen meg gondolásból már az 1. szimfóniát is „érett” alkotásnak tarthatjuk, ráadásul olyan műnek, amely magán viseli a szerző egyéni stílárís jellegzetességeit is. Kialakult hagyományt folytat – ugyanakkor tovább is fejleszti azt! Minden mű – kísérlet. Az egyes darabok jobban hasonlítanak, amikor van mindenki által értett-beszélt zenei köznyelv, és ilyenkor biztosabb is a kísérletek sikere. E meg gondolásból fokozottan kell odafigyelni az első szimfonikus művek egyéni hangjára.

Beethoven zenekar-kezelésének sajátossága a fúvós hangszerek rangjának-jelentőségének növelése. Főként a 2. szimfóniától válik jellemzővé az „áttört” szerkesztés, de már az elsőben is különböző funkciókat

Megjelent a Duna Szimfonikus Zenekar új CD lemeze

Zenekarunk legnagyobb öröme, május elején elkészült a BM Duna szimfonikus zenekar új, önálló CD lemeze. A CD készítésének ötlete az évek óta sikeresen működő Duna-koncert sorozat kapcsán vetődött fel. A nagyrészt külföldiekből álló közönség többször is jelezte igényét, hogy felvételt vásárolna a zenekarról. A zenei anyag A zenei anyag felvételét igen hamar elkészítettük, a lemezek nyomása, a megfelelő tok és borító már több anyagi befektetést igényelt, ezért egy kis időbe került, mire a kezünkbe vehettük a kész CD lemezt. az exkluzív külső és a minőségi hangzó anyag azonban kárpótolt minket a várakozásért. Reméljük, hogy a közönség is hasonló véleményen lesz, és minél többen vásárolnak majd belőle.

A CD-vel párhuzamosan, a BM Filmstúdió segítségével egy videó-felvétel is készült a zenekarról, amelyen az elmúlt szezon legsikeresebb koncertjeiből lát-

hatnak részleteket az érdeklődők. Ez a kazetta nagy segítséget nyújthat, ha új külföldi partnereknek szeretnénk bemutatni az együttest. A férfiak új frakkja, és a hölgyek szép estélyi ruhája hozzájárul a filmen is látható egységes zenekari összképhez.

Külön öröm, hogy ezek a lényegesen előrelépések, amelyekkel az utóbbi időben büszkélkedhetünk, egybeesnek a zenekar megalakulásának 35. évfordulójával. Mivel fenntartónk, a BM Duna Palota idén 100 éves, így május 27-én nagyszabású ünnepi műsor keretében együtt ünnepelhetünk. az ünnepi műsor és fogadás díszvendége Kuncze Gábor belügyminiszter úr volt, aki további támogatásáról biztosította a Duna Palotát és a Szimfonikus zenekart, mint a belvárosi kulturális- és zenei élet fő képviselőit. Az ünnepi hangverseny után a miniszter Úr jutalmat adott át a zenekarban hosszú ideje eredményesen dolgozóknak: Pápai

László bőgő, Lőrincz István bőgő, Pintér József hegedű, Vock Tamás fuvola, Deák

András vezető karmester értékes tárgyjutalmat kapott. A zenekar művészeti igazgatója és fuvolása Szklenár Ferenc a Magyar Köztársaság arany érdemkereszt kitüntetését vehette át.

Kuncze Gábor belügyminiszter Szklenár Ferenc művészeti igazgatónak és fuvolaművésznek nyújtja át a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetését

Az idei szezon külföldi vendégszereplésekben is bővelkedett. Két svájci kórossal állunk sikeres partnerkapcsolatban. Novemberben Langenthalban jártunk, márciusban Bernben vendégszerepeltünk, május végén pedig A. L. Webber Requiemjét adtuk elő Kriegstettenben, igen nagy sikerrel.

Reméljük, hogy egyre magasabb színvonalú koncertjeink, és a megjelent CD-nk segítségével tovább nő zenekarunk iránt az érdeklődés, aminek kitartó munkával kívánunk megfelelni.

Dóráné Bátki Margit
brácsa szólamvezető

Introdukció és Coda

/Emlékezéstöredék Sz.B-re/

Volt egyszer egy gyerek, aki olyan volt mint a többi hasonló társa. Játékos, eleven, szeleburdi, aki minden játszótéren és grondon egyszerre tudott jelen lenni, ahol pattogott a labda, vagy valamilyen izgás-mozgásra volt lehetőség.

Volt egyszer egy gyerek és most ugyanarra a gyerekre gondolok, aki elhatározta: el fogja játszani Bach János Sebestyén II. Brandenburgi versenyének trombita szólóját. Nem zongoryvezető szeretett volna lenni, király, vagy haramiavezér, nem egy szép kis mutatós trombitadarabról álmódott, nem – : ő elhatározta, hogy majd – nem is sokára – eljátssza Bach János Sebestyén II. Brandenburgi versenyének nyaktörő trombitaszólamát.

Volt vagy tíz éves ekkor. Legnagyobb szerencséjére Soroksáron született, méghozzá Feri bácsi – a híres trombitás volt az Édesapja. Így talán érthető az álma és az is, hogy pár év múlva a Fakopács utcai házuk konyhájában – többen hallottuk – szép kísérletet tett, csak úgy zenekari kíséret nélkül a versenymű trombita szólamának eljátszására. Nagyon nagy szenzáció volt ez akkor.

Híre is ment szerte Soroksáron.

Ez a gyerek egyébként nem volt alapvetően „álmodozó” típus. Ahogy nőtt-növekedett nagyon is reális életet élt. No persze nem unalmasat. Tudott ő 20 cm-es vízbe fejest ugrani, zsebkendőnyi területen négy csel után kötényt adni a Szigeten, még évei számát tekintve is kamaszként kísérte haza – nagyon is komoly szándékkal – atyai jó barátom feleségét, fél nap alatt két regényt elolvasott és azokat puskaropogásszerű sebességgel tíz perc alatt tudta elmesélni, tudott sikerrel leszokni a dohányzásról háromszor is hetente, ha kellett, tudott reggelire töltött káposztát enni, ha körömpörkölt éppen nem volt, ultiban, ferbliben, levettben, snapszliban, snúrozásban, snóbliban verhetetlen volt. Játsszótársai csak a jóindulatában bízhattak és abból volt is neki rengeteg. Így aztán nem csoda, hogy az egész környező világ a barátja lett.

Bárcsak ha a felével megelégedett volna...!

Tehát volt ez a gyerek, akinek gyorsan teltek a napjai – az élete –.

Mindenféle iskolákat elvégzett. Sokan el se hitték. „Érett” lett, meg tanár, művésztanár és házasember, de főleg TROMBITÁS lett, s mint ilyen, a kollégám, meg hát persze nekem is a barátom, – de felnőtt ember az nem lett –! Lehet, hogy fucsán hangzik, de így volt ez rendjén. Sőt!! Ez volt a csodája. Az eleven eszű és éplelkű emberek körében nem sokaknak adatik meg ez a kegy.

Volt tehát ez a gyerek, akivel trombitásként együtt jártuk be a fél világot. Többnyire egy szobában aludtunk meg nem aludtunk és hatására néha-néha én is fel tudtam hozzá nőni – gyerekek –. Sokat tudnék mesélni – mindig segítőkész látás-futásairól, önzetlenségéről, kiismerhetetlen kamikaze cselekedeteiről, de hihetetlen pontosságáról, alkalmazkodó képességéről is, ha a munkáról volt szó mikor a zenekarban együtt játszottunk, szólóztunk itthon és a világ nagy koncerttermeiben. Említhetném még hétköznapi kölykös szertelenségét és munkabéli művészi megbízhatóságát, de megszakadt bennem a szó – mert hallottam valamit – azt mesélik és ezt én nem értem: Ő már nem jön velem többet sehová, noha a világ másik fele még vissza volna-. Ő már e világgal nem foglalkozik. Ő már csak az álmának él.

Van ez a csodálatos gyerek – a Székér – a Szekeres Béla, mert hát róla írok és most már végérvényes: lesz is.

Akik őt igazán ismerték, azoknak biztosan. Őbennük tovább él összetéveszthetetlen, Eulenspiegeles lények.

Kivételes napokon hallani fogják, amint angyali trombitáján most már a legméltóbb helyszínen játssza Bach János Sebestyén II. Brandenburgi versenyének trombita szólamát.

Magas ívű röptödhöz jó szelet, játékoskodhoz – álmodhoz – jó anszotot kívánok.

Geiger György

**MÁV
SZIMFONIKUS
ZENEKAR**
Szeptember 30. Zeneakadémia

Lukács Miklós bérlet
Haydn: Az évszakok
Közreműködik: Magyar Rádió
Énekkara (karig.: Strauss Kálmán)
Vezényel: Medveczky Ádám

Október 9. Zeneakadémia

Erdélyi Miklós bérlet
Beethoven: VigadóII. szimfónia
Beethoven: IX. szimfónia
Közreműködik: Magyar Állami
Énekkar (karig.: Antal Mátyás)
Vezényel: Gál Tamás

Október 20. Zeneakadémia

Lukács Miklós bérlet
Mendelssohn: Szentivánéji álom –
nyitány
Mendelssohn: Hegedűverseny
Mendelssohn: Olasz szimfónia
Közreműködik: Vanami Takayoshi
(Japán)
Vezényel: Pál Tamás

November 17. Zeneakadémia

Erdélyi Miklós bérlet
Beethoven: I. szimfónia
Petrovics: Jónás könyve
Közreműködik: Magyar Állami
Énekkar (karig.: Antal Mátyás)
Vezényel: Gál Tamás

November 24. Zeneakadémia

Erdélyi Miklós bérlet
Mozart: A-dúr szimfónia K. 201.
Mozart: A-dúr zongoraverseny K. 488.
Beethoven: Esz-dúr zongoraverseny
Beethoven: Egmont-nyitány
Közreműködik: Nagayoshi Yuko
(Japán)
Vezényel: Hamar Zsolt

December 1. Zeneakadémia

Erdélyi Miklós bérlet
Schumann: Genoveva-nyitány
Schumann: Gordonkaverseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Közreműködik: Onczay Csaba
Vezényel: Lukács Ervin

December 12. Zeneakadémia

Lukács Miklós bérlet

Brahms: Kettősverseny
Vajda: Hegedűverseny
R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám
csínyjei
Közreműködik: Perényi Eszter,
Perényi Miklós
Vezényel: Gál Tamás

**MATÁV MAGYAR
SZIMFONIKUS ZENEKAR**
Október 2. Zeneakadémia

Haydn: 88. (G-dúr) szimfónia
Bruckner: V. szimfónia
Vezényel: Ligeti András

Október 9. MATÁV Zeneház

Ifjúsági bérlet/I.
Évfordulók nyomában I.
Beethoven, Schubert, Mendelssohn,
Brahms művek
Műsorvezető: Zelinka Tamás
Vezényel: Hamar Zsolt

Október 13. Vigadó

Jubileumi koncert II.
Liszt-est
Les Préludes
Esz-dúr zongoraverseny
Orfeusz
Tasso
Közreműködik: Oravecz György
Vezényel: Vasady Balogh Lajos

Október 16. Zeneakadémia

Rossini: Semiramis-nyitány
Liszt: Haláltánc
Mozart: A-dúr zongoraverseny K. 488.
Schumann: Zongoraverseny
Közreműködik: Michio Tazawa,
Kanao Otamoto, Tomoko Harayama
(Japán)
Vezényel: Ligeti András

Október 30. Zeneakadémia

Schubert: Rosamunda-nyitány
Schubert-Liszt: Wanderer fantázia
Schubert: V. szimfónia
Vezényel: Hamar Zsolt

November 6. MATÁV Zeneház

Ifjúsági bérlet/II.
Évfordulók nyomában II.
Schubert, Mendelssohn, Brahms művek
Közreműködik: a Zenekar kamara-
együttese
Műsorvezető: Zelinka Tamás

November 14. Vigadó

Jubileumi koncert III.
Opera-est
Közreműködik: Szilfay Márta, Pánczél
Éva, Molnár András, Bátor Tamás
Vezényel: Medveczky Ádám

November 20. Zeneakadémia

Mozart-est
g-moll szimfónia
d-moll zongoraverseny
Haffner (D-dúr) szimfónia
Közreműködik: Baranyay László
Vezényel: Medveczky Ádám

December 11. Vigadó

Jubileumi koncert IV.
Csajkovszkij-est
Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Rokokó variációk
V. szimfónia
Közreműködik: Varga Tamás
Vezényel: Lukács Ervin

December 18. Zeneakadémia

Honegger: Karácsonyi kantáta
Beethoven: IX. szimfónia
Közreműködik: Sólyom-Nagy Sándor,
Cserna Ildikó, Takács Tamara, Gulyás
Dénes, Magyar Állami Énekkar
(karig.: Antal Mátyás), Magyar Rádió
Gyermekekara (karig.: Thész Gabriella)
Vezényel: Ligeti András

**BM DUNA SZIMFONIKUS
ZENEKAR**
**A Duna-koncertek időpontjai a Duna
Palotában:**

szeptember 20., 25., 27.
október 2., 9., 11., 16., 18., 23., 25., 30.
november 1., 8., 15., 22., 29.
december 25., 26., 28., 29., 30.

**Az Opera-gála koncertjeinek időpont-
jai a Duna Palotában:**

szeptember 26. és október 10.

Október 3. Duna Palota

Téli bérlet
Tátrai Vilmos köszöntése
Vivaldi: a-moll kettősverseny
Beethoven: D-dúr hegedűverseny
Brahms: Hegedűverseny
Közreműködik: Tátrai Vilmos, Baráti
Kristóf, Lendvai József
Vezényel: Szenthelyi Miklós

Október 4. Zeneakadémia

Tátrai Vilmos köszöntése
Vivaldi: a-moll kettősverseny
Beethoven: D-dúr hegedűverseny
Brahms: Hegedűverseny
Közreműködik: Tátrai Vilmos, Baráti
Kristóf, Lendvai József
Vezényel: Szenthelyi Miklós

Október 12. Duna Palota

9.30 Kicsinyek zenélő órája
11.00 Gyermekbérlet
Leg... leg... leg... a zenében
A gyermekek zenei rekordokkal
ismerkedhetnek meg.

Október 17. Kongresszusi Központ

Opera Gála
Közreműködik: Bátor Tamás, Miklósa
Erika, Miller Lajos, Molnár András,
Wiedemann Bernadette
Vezényel: Deák András

Október 24. Cegléd

Puccini: Mise
Vezényel: Deák András

November 4. Nemzeti Galéria

Hangverseny délidőben
Mendelssohn: Hebridák-nyitány
Mendelssohn: Esz-dúr kétzongorás
hangverseny
Mendelssohn: Skót szimfónia
Közreműködik: Pertis Attila, Egri Mónika
Vezényel: Deák András

November 9. Duna Palota

9.30 Kicsinyek zenélő órája
11.00 Gyermekbérlet
Horoszkóp – csillagegy
Melyik hónapban és melyik csillag-
egyben születtek a nagy zeneszerzők?

November 14. Duna Palota

Beethoven: Hármassverseny
Dvorák: I. szimfónia
Közreműködik: Magyar Zongorás Trió
Vezényel: Deák András

November 28. Duna Palota

Mozart-est
Divertimento
Sinfonia Concertante K. 297/b.
Esz-dúr szimfónia K. 543.
Közreműködik: Kovács Zsolt, Gáy
Tamás, Rebe Attila, Szabó József Zsolt
Vezényel: Drahos Béla

December 7. Duna Palota

9.30 Kicsinyek zenélő órája
11.00 Gyermekbérlet
Zenészdinasztiák, névrokonok
A Bach-Haydn-Strauss családkról.

December 12. Duna Palota

Brahms: Tragikus nyitány
Mahler: Egy vándorlegény dalai
Brahms: II. szimfónia
Közreműködik: Sudlik Mária
Vezényel: Kovács János

**MAGYAR RÁDIÓ
ÉS TELEVÍZIÓ
SZIMFONIKUS ZENEKARA****Szeptember 21. Zeneakadémia**

A Szigeti József Hegedűverseny
Gálahangversenye
Vezényel: Ligeti András

Október 1. Zeneakadémia

Korunk Zenéje '97
A Zene Világnapja
Dubrovay: Faust, az elkárhozott
Vajda: Leonce és Léna
Közreműködik: Fekete Attila,
Ambrus Ákos, Herczenik Anna,
Meláth Andrea, Wiedemann
Bernadette, Szüle Tamás,
Gerdesits Ferenc, Pataki Antal,
Kállai Gábor
Vezényel: Kovács László

Október 25. Zeneakadémia

Mendelssohn: Hebridák-nyitány
Schumann: a-moll zongoraverseny
Respighi: Templomablakok – négy
szimfonikus impresszió
Közreműködik: Ránki Dezső
Vezényel: Pier Giorgio Morandi
(Olaszország)

November 1. Zeneakadémia

Oratórium-bérlet
Verdi: Requiem
Közreműködik: Bátor Éva, Takács
Tamara, Walter Coppola, Berczelly
István, Magyar Rádió Énekkara
(karig.: Strauss Kálmán)
Vezényel: Vásáry Tamás

November 7. Szent István Gimnázium

Haydn: D-dúr szimfónia No. 104.
Mozart: Hegedűverseny
Stravinsky: Tűzmadár – szvit

Közreműködik: a Szigeti-verseny
legjobb magyar versenyzője
Vezényel: Wolfgang Czeipek

November 18. Nemzeti Galéria

Hangverseny délidőben
Tartini: D-dúr trombitaverseny
Mozart: B-dúr fagottverseny
Schubert: V. szimfónia
Közreműködik: Palotai István,
Harsányi Zsolt
Vezényel: Kesselyák Gergely

November 28. Zeneakadémia

Bach: 60. kantáta
Berg: Hegedűverseny
Mahler: Dal a Földről
Közreműködik: Németh Judit,
Timothy Bentch, Kovács István,
Lendvai József, Magyar Rádió
Énekkara (karig.: Strauss Kálmán)
Vezényel: Vásáry Tamás

December 7. Zeneakadémia

Berlioz: Római karnevál
Mendelssohn: IV. szimfónia
Wagner: A bolygó hollandi – részletek
Wagner: Lohengrin – részletek
Wagner: Tannhäuser – részletek
Közreműködik: Magyar Rádió
Énekkara (karig.: Strauss Kálmán)
Vezényel: Johannes Harneit
(Németország)

December 16. Zeneakadémia

Kodály Nemzetközi
Zeneszerzőverseny
Díjkiosztó gálahangverseny
Kodály: Psalmus Hungaricus
A Kodály Nemzetközi
Zeneszerzőverseny három díjnyertes
művének bemutatója
Közreműködik: Magyar Rádió
Énekkara (karig.: Strauss Kálmán),
Magyar Rádió Gyermekkara (karig.:
Thész Gabriella)
Vezényel: Vásáry Tamás és Kovács
János

December 23. Zeneakadémia

Oratórium-bérlet
Händel: Messiás
Közreműködik: Hamvasi Szilvia,
Szántó Andrea, Mukk József, Kovács
István, Magyar Rádió Énekkara
(karig.: Strauss Kálmán)
Vezényel: Vásáry Tamás

A tisztánlátás érdekében:

„Audiatur et altera pars!”

„A zsákutca vége...” címmel interjú-köteg jelent meg e lap júniusi számának hasábjain Tóth Anna tollából, melynek sorában szinte „mindenki” megszólalhatott, csak a „vádlott” nem, aki talán mégis a legtöbbet tudja – s nem olvasmányából – a jelenlegi Filharmóniáról, az ÁHZ és az Állami Énekhar sorának rosszra fordulásáról –, az utóbbi három évben. Azaz azokról az eseményekről és összefüggésekről, amelyek a mostani helyzet kialakulásához vezettek. Engedtessek meg tehát, hogy a Nemzeti Filharmónia „még” hivatalban lévő igazgatója is kifejthesse – öncenzúra nélküli – álláspontját.

Kezdem azzal, hogy amikor 1993. december 1-jével kineveztek a Filharmónia igazgatójává, első feladatomban tekintettem, hogy az ÁHZ belső helyzetét megismerjem és tisztázuk a szándékokat. Találkozáván az ÁHZ intendánsával és a zenekari bizottság tagjaival, azt kérdeztem, mit kíván az ÁHZ? Önállósulni vagy a Filharmónia keretein belül maradni? Mert én aszerint cselekszem. A válasz az volt: igaz, az ÁHZ már korábban is többször fontolgatta a kiválást, de az adott helyzetben a Fesztiválzenekarral való nyílt versenyben a Filharmónia váderyője nélkül veszély fenyegetné. Tehát a maradás mellett döntöttek és én – lehetőségeim szűk határain belül – igyekeztem mindent elkövetni az ÁHZ belső önállóságáért. Szinte minden kívánságot teljesítettem, ideértve a külön menedzser és szerkesztő szerződését, valamint több mint 60 művész számára az „NN-életbiztosítást” is. Véltőleg motiválhatta az ÁHZ illetén döntését az is, hogy tagjai másfél évvel korábban az MDF vezette kormány és Kupa Mihály jóvoltából közel 100%-os béremelésben részesültek, s az ígérvény, miszerint az elkövetkező években inflációkövető bércorrekcióra is sor kerül...

Aztán 1994-ben kiderült, miután az év tavaszán Mádl Ferenc miniszter úr segítségével Boross Péter miniszterelnök úrnál járunk Kobayashival az élen, hogy legfeljebb egyszeri külön támogatást kaphatunk – beleértve bizonyos beszerzéseket is – 50 millió Ft értékben. Ebből hangszereket és hangszerszállító autót vásároltunk az ÁHZ-nak és 1994 karácsonyán plusz 1 havi bért adhattunk az ÁHZ művészeinek és az Énekhar tagjainak is.

1994 őszén azonban – a kormányváltást követően – különös dolgok történtek. Még 1992 decemberében Bozay Attila igazgatóként főzeneigazgatóvá nevezte ki Kobayashi Ken-ichit, ami egyben azt jelentette, hogy minden esztendő végén megállapodásba foglaltuk a következő időszak programját. Az egész

ügyet az ÁHZ zenekari bizottsága tárgyalta meg vele az intendáns lakásán, nekem csak az aláírás kötelezettsége jutott. Ám közben az ÁHZ bizonyos körei – nevetek is mondhatnék – és a Minisztérium művészeti ügyekben illetékes helyettes államtitkára a hátam mögött, tudtomon kívül tárgyalásokat folytattak arról, hogy egy, a liberális körökhöz közel álló karmestert hoznának a zenekarhoz – művészi vezetőnek. Ez a terv azonban meghiúsult. Kobayashi maradt. Ebből aztán – mint ismeretes – nagy ribillió kerekedett. De most ezt nem részletezem, majd egy másik alkalommal, megfelelő írásos dokumentumokkal. – Mindenesetre ettől a pillanattól kezdve állandósult a bizalmatlanság a Minisztérium és a Filharmónia, úgy is mondhatnám, az igazgató és a minisztériumi vezetés között.

Mindezek nyomán és következtében egyrészt sem az ÁHZ, sem az Énekhar bére négy éven át nem változott, pedig számos esetben kértem írásban és szóban a Minisztérium vezetőit erre. (Csak az idén a minden közalkalmazottat érintő 17%-os keresetnövekedés címen kaphatott mindenki béremelést!)

Másrészt: a Filharmónia költségvetési támogatása 3 éve nominálisan ugyanannyi, az év végén összesíthető teljes költségvetési támogatás összege pedig a következőképpen alakult: 1994 – (az MDF kormányzat utolsó éve) 325 millió Ft, 1995: 316 millió Ft, 1996: 303 millió Ft. 1994-hez viszonyítva tehát 22 milliós csökkenés 1996-ban, miközben 28-30%-os infláció terhelte éppen a dologi kiadásokat. Nem kell hozzá közgazdásznak lenni, csak józan parasztszettel kell gondolkodni, hogy rájöjjön bárki a tudatos ellehetetlenítés tendenciájára. Ez a szent igazság, aki mást mond, nem mond igazat.

Természetesen mindezek együtt a belső feszültségek fokozódásához vezettek, szembekeverült az ÁHZ és a Filharmónia hangversenyrendezése, az ÁHZ és az Énekhar, az Énekhar és a hangversenyrendezés, Budapest és vidék., S miután ez így alakult, megjelent a Minisztérium végtelen magabiztossággal – mondván: ez tarthatatlan. Sőt rátett egy lapáttal: Divide et impera. És aztán kiderült, hogy a Filharmónia fizetésképtelen... Majd megérkezett – a kultúra támogatásának érdekében az M. és SzM Alapítvány szent ajándéka – a „villanyoltás”. Jobban ezt tervezni sem lehetett volna... Tisztelet Tóth Anna eszének, aki az „Ásó, kapa, nagyharang” c. interjújában rákérdezett a szándékosság vétségére. Igen – ez vélhetőleg mind nyilvánvalóan történt meg – a sajtókampanyál és különféle rágalmozásokkal tetézve. Hiszen aki egy kicsit is ért ehhez a szakmához, tudhatja, hogy 300 millió forintból – a saját bevételeket is hozzávéve – nem lehet egy 116

tagú hangversenyzenekart és egy 82 tagú hivatásos kórust fenntartani, ellátni és közben 1200-nál több hangversenyt rendezni a fővárosban és szerte az országban... – miközben a 300 millióból 85 milliót fizettünk vissza évente a TB-nek, amikor a Rádió Zenekara és Ének-kara, valamint Gyermekkara 1997-ben 408 millió Ft-ot kapott az állami költségvetésből.

Összefoglalva – az elmúlt 3 esztendő bőven elegendő lett volna a Nemzeti Filharmónia korszerűsítésére, ha a Művelődési Minisztériumban megfelelő felkészült – a művészethez értő és az intézmények tevékenységét ismerő szakemberek – s nem egymást váltó „magán-szorgalmú” aktívák – dolgoznának és dolgoztak volna, akik partnernek tekintenek és tekintették volna a Filharmónia vezetését, s nem az Aczél-korszakra emlékeztető „felsőbbrendű” vezetési stílusban képzelték volna és képzelnék el „alattvalóik” fejbölgőgató együttműködését.

Dr. Tóthpál József

*

Kovács Géza úrnak
a Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetsége Elnökségi Tagjának

Igen Tisztelt Uram!

Abban a reményben fordulok Önhöz jelen levelemmel, melynek – helyreigazítási kérelem gyanánt is – teljes és szó szerint közlését kérem a „Zenekar” című lapban, hogy az „audiatur et altera pars” elv érvényre jutását elősegítvén tisztább képet alakíthatok ki a magyar zenekari közvéleményben a Rádiózenekarról és annak bizonyos belső ügyeiről, az Ön személye garanciát jelent számomra a korrekt és elfogulatlan tájékoztatást illetően.

Amit lényegesnek tartok leszögezni: pillanatnyilag nem saját jó hírnevemhez fűződő jogaim érvényesítését tartom a legfontosabbnak – bár azt is minden módon védeni kívánom, sokkal lényegesebbnek vélem, hogy tárgyilagos mederbe tereljük a „Zenekar” folyóirat a Rádiózenekar és személyem felé irányuló, egyre kitiűntetőbb figyelmét, a hozzám érkező visszajelzések (fenntartónk oldaláról, más zenekarok részéről) egy olyan helyzetről vélnék tájékozódni, mely, remélem, távolról sem olyan súlyos, mint amilyennek tűnhet, – ha, ahogy esetünkben is történt – kellő szakértelemmel vázolják fel.

Eddigi működésemről röviden: egy minden pályázati feltételt kiálló menedzser igazgatót (Közgazdasági végzettség, zenei menedzsermúlt, kitűnő tárgyalási készség, pompás, kreatív ötletek, adekvát image, stb.) követtem funkciójában – tőle az akkori Zenekari Tanács elnöke perben – haragban vált el. Saját kezdeményezésemre e pozíció elfoglalásának felté-

teléül szabtam, hogy titkos, bizalmi szavazással a Zenekar tagsága nyilvánítson véleményt arról, hogy 23 évi szakszervezeti érdekképviseleti munkám ismeretében alkalmasnak vél-e a poszt betöltésére.

Erre a lépésre senki nem kötelezett – kötelezhetett, ez a pozíció nem választott, a fenntartó nevezi ki, az általa munkáltatottak irányítására, leváltani is ő jogosult, megfelelő fejelem szempontok stb. figyelembevételével.

Ezt megelőzően csak azért nem lettem az első Zenekari Tanács (ZT) elnöke, mert döntő többségű rám eső szavazat ellenére úgy gondoltam, hogy helyet adok friss, új erőknak, magam pedig szakszervezeti oldalról támogatom az új testületet.

Eleve tisztában voltam azzal, hogy új munkám, a zenekar adminisztratív vezetése szükségesszerűen népszerűség-csökkenéshez vezet majd, hiszen e funkció betöltőjének dolga, hogy a zenekar hosszú távú érdekeit érvényesítse, időnként szembeszálljon az egyes tag pillanatnyi érdekeivel, amelyet az, persze személyes sértésnek tekint és érthető, emberi módon megpróbál közüggé nemesítve megtorolni. Ilyesféle konfrontáció előbb-utóbb majd mindenkiel bekövetkezik, hiszen a zenekari tagok nagy része érdekelt – természetes módon – hangszerek, hangszertervezők adásvételében, elvárja, hogy eladóként számításba jöjjön, (megoldás: belső tag – kereskedőtől nem, legfeljebb gyártótól – pl. kitűnő, olcsó hangszerládaikat veszünk) valamint egyéni, ill. kiscsoportos, a nagyzenekarinnál lényegesen jobban jövedelmező hánkniban, turnékban, melyek elkerülhetetlenül ütköznek fontos zenekari elfoglaltságokkal. Létezik ezenkívül ki nem élt hatalomvágy, szakmai gőg (hogyan mer egy tisztviselő, egy hivatalnok művészek elfoglaltságába beleszólni, stb.) és hát persze, sokszor tényleg nem megy, nem mehet úgy minden, ahogy szeretnénk, – szeretném, s ilyenkor a közvetlen vezetőre hárul a puffér nemes feladata, ő testesíti meg a közszellem fenntartásához oly fontos ellenség-képet. Világos, hogy csak idő kérdése, hogy mikor látja meg az elégedetlenek egyre növekvő táborra a kellő lélektani pillanatot a füstbomba felrobbantására. Addig is jó szolgálatot tesz egy kis suttagó propaganda, egy-két jó gondolat don Bartolo áriájából. Az „igazság órája” egy – valóban elég nehéz, de nem elviselhetetlen – turnén adódott, olyan nehézségek közepette, melyeknél korábban akárhányan már jelebbeket is leküzdöttünk. Két éjszakai gyűlésen – egyikre sem hívtak meg, nehogy „már megint kimagyarazzam magam” – némi sör és nagy láрма közepette egy népes – főleg nem vonósokból álló testület – a Zenekari Tanács elnökletével arra a határozatra jutott, hogy engem le kell váltani, és erről szavazást kell tartani. (Ilyen lehetett az atmoszféra a „Bountyn” is. (Ugyanis célszerű időnként igazgatót cserélni, egy új vezető bejáratási ideje elég ahhoz, hogy szilárd szokás-

jogok alakulnak ki, s az új fiú megtanulja, ki vel nem érdemes kukoricázni, kit kell máshová elengedni, akkor is, ha közben fontos koncerntünk, vagy turnénk van stb. Fontos az is, hogy ne lásson át bizonyos szitákon, ezért lehetőleg kintről jött, s ne zenekari muzsikus legyen. Persze ha sikerül olyan utódot találni, aki Vásárynak, a fenntartónak és a zenekari tagságnak is egyaránt megfelel, s ezt az állapotot tartósan fenntartani képes, én leszek a legboldogabb, végül is, ki nem szeretne tejjel-mézsel folyó Kánaánban élni?

Vásáry Tamás lesújtva hívta a Rádiót telefonon, én meg úgy döntöttem, hogy hazatértünk után beadom lemondásomat, e törvénytelen és rám nézve méltatlan eljárás miatt, hiszen minden civilizált helyen tartózkodnak ad hoc, csak az egyik félnek kedvező időpontban tartott puccsszerű és jogosulatlan népszavazástól, pláne, ha csak egyoldalú kampány folyhat. E lemondást a fenntartó nem fogadta el, és nem akarván romba dönteni Vásáry zenekarát azzal, hogy azonnal felállók, így azt a megoldást választottam, hogy elhárítottam a rádió újabb három évre szóló ügyvezető igazgatói állásajánlatát azzal, hogy egy pályázati eljárás lefolytatásáig ideiglenesen a funkciót ellátom. Ez kizárólag az én döntésem volt, a Zenekari Tanács nem volt képes a Rádiót és Vásáryt meggyőzni alkalmatlanságomról, a pályázat-hoz is én ragaszkodom, s nem a Zenekari Tanács intézte el azt, amúgy ilyesmire se joga se módja nem lévén.

A legfőbb érvek egyike az volt, hogy túl lojális vagyok a főzeneigazgatóhoz és a Rádióhoz) ezért tartanak, nem?/. Vásáry Tamást mindenestre arra kértem, hogy ne függessze fel munkáját, s semmit se tegyen "megmentésemért".

S most az általános: a „Zenekar” lap cikkeivel kapcsolatos megjegyzéseim:

1) Interjúk kefelevonatát célszerű és hasznos az alannal egyeztetni, így elkerülhető, hogy olyan eljárások (ritkán szedés stb.) befolyásolják az olvasót, mint az esetben 1996. szeptemberében történt, igaz, ezt csak olvasói észrevételekből hallottam, nekem a nyilatkozónak és a MSZSZS alapító tagjának példányt nem küldtek, csupán az ominózus turnén résztvevő Zenekar körében forgott egy-két lapszám.

2) A turnézó zenekarról szóló recenzió managementet ócsárló cikke, (1997. tavaszán) nem nevez meg felelősöket, így csak remélem, hogy az embertelen szervezőkről szóló kitételek nem jutottak el német ügynökhöz, ha megsértődne, nehéz lenne másik olyat találni, aki

- a) a turné 98%-ban ötcillagos szállóban lakatja (jól) a Zenekart, (igaz, egyszer, a két szálló közül egyben nem volt lift, s ő ebben tényleg „hibás” volt.
- b) Németország legjelentősebb termeibe viszi a Zenekart.
- c) mindezt olyan anyagi feltételek mellett, me-

lyek kibírták a napidíjra akkor, frissen kivetett 48% jövedelemadót.

- d) azóta is több jelentős meghívást szerez számunkra
- e) Az 1997. Júniusi számában 1 zenekarról (MRT) az egyik érdekképviselet, (ZT) 1 zenekarról (BFZ) abból kivált muzsikusok, a többi hatról igazgatója ill. karmestere nyilatkozik.

A szerkesztés – szándékosan, vagy gondatlanságból, alapvető információs normákat szegett meg ezáltal.

Ezt sajtóetikailag kifogásolhatónak, a Rádiózenekar és fenntartója részéről sérelmesnek látom, így fordulhat elő, hogy az utóbbiról kedvezőtlenebb kép áll elő a valóságosnál, a címlapon szereplő „patthelyzet” pedig egyenesen – amúgy nem létező drámát sejtet.

Végighaladok először Andrassy Pál (A.P.) majd Kollár Béla (K.B.) nyilatkozatán, miközben csak találgathatok, hogy az újságíró Tóth Anna (T.A.) milyen információk alapján állította össze kérdéseit – ezek mind a Rádió vezetése, mind a magam számára meglehetősen prekonceptiózusnak és maliciózusnak tűnnek.

1) A Magyar Rádióknak van már Szervezeti és Működési Szabályzata, az együttesekkel ez csak röviden foglalkozik, a részletezés egy Művészeti Igazgatói utasítás dolga lesz, ez készülő – a ZT szerepe, amely főleg tanácsadásból, javaslatlételből állhat, itt fog körvonalazódni.

Kérdés: mikor döntött úgy a munkáltató hogy nem óhajtja figyelembe venni a ZT javaslatait? Eddig ez- személyemen keresztül – minden lényeges kérdésben (fizetésemelés, megbízások hosszabbítása, új tagok felvétele stb.) megtörtént. Ezt A.P. később maga is elismeri.

A szponzorok által adandó pénzekről a Rádió Rt. Gazdasági igazgatóságának rendelete dönt, mivel itt és a turnék elszámolásában az Rt. Bevételeiről van szó, teljesen világos, hogy ezek az adatok nem publikusak, nyilvánosságra kerülésük ellenkezik az Rt. (és a Zenekar) érdekeivel. A ZT-t semmi nem kötelezi titoktartásra, mivel nem a munkáltató meghívásából működik, s annak így felelősséggel sem tartozik.

2) A szolgálaton kívüli hánknik ügye teljes egészében a ZT-re tarozik, ebbe viszont a Rádió RT-nek nincs betekintése, itt tehát a helyzet éppen fordított, az újságíró T.A. kérdése, így érthetetlen.

3) Ki gyanakszik kire? (T.A. kérdez, A.P. válaszol)

A gyanú szóról a „Kriminális” vagy az orwelli világ jut az ember eszébe, ez a „gyanúsítottal” szemben sértő, konkretizálás híján pedig csak beszenyező hatása van. Nem tudok semmi általam elkövetett inkorrektségről, s ha bárki ilyennel, vagy mással gyanúsít, adjon módot a tisztázásra, különben az a „gyanúm” támad, hogy rosszabb fajta demagógiával álllok szemben.

guk. Egy másik alternatíva szerint a Filharmónia még megkezdte az évad koncertjeinek szervezését, de azt más a kht.-k folytatják, azaz a garanciával, hogy a bevételekkel pontosan elszámolnak, s azok jelentős részét a Filharmónia válságmenedzselésére fordítja. Ez a megoldás komoly önkorlátozásra kényszerítette az új kht.-kat, hiszen csak nyereséges vagy legalább nullszaldós koncertek megrendezésére vállalkozhatnak. Az a lehetőség is lemerült, hogy a Filharmónia egyelőre mégsem szűnik meg: a minisztérium a válságmenedzselésre elkülönít egy összeget, s egyúttal válságstábot állít fel.

A szakmai programokat ez esetben már az új kht.-k koordinálnák, a Magyar Állami Hangversenyzenekarnak és az Állami Énekkarnak pedig mielőbb önálló – költségvetési támogatásban részesülő – nemzeti alapintézménnyé kell alakulni. Az sem kizárt, hogy az átmeneti időszakban a minisztérium a kht.-k számára pályázatokat ír ki, amelyek segítségével bizonyos alapfunkciók (például ifjúsági és kortárs zenek hangversenyek rendezése) továbbra is elláthatók.

Információink szerint a válságkezelő tervben szereplő, rendkívül jelentős adósságálla-

mány és tervezett veszteség váratlanul érte az MK szakembereit, akik korábban azt remélték, hogy a közhasznú társaságok létrehozása után a Filharmónia átalakításának már nem lesz további költségvonzata. A minisztérium munkatársai – Koncz Erika, a művészeti főosztály vezetője irányításával – a közeli napokban feltehetően döntést hoznak arról, hogy az említett válságkezelési módok közül melyiket támogatják.

Időközben lezárult a Filharmónia koncertszervező tevékenységét folytató közhasznú társaságok igazgatói posztra kiírt pályázat. A budapesti irodát az október elejére tervezett megalakulástól Igrin György, a keletmagyarországi irodát Gonda Ferenc, a nyugatmagyarországi pedig Várnagy Attila majd. Szakmai körökben meglepetést okozott a két évtizede a filharmóniánál dolgozó Igric György kinvezése, mert sokan Tóth Antalt, a ferencvárosi Nyári Játékokat koordináló kht. jelenlegi vezetőjét látták volna szívesebben a fővárosi iroda élén.

A minisztérium zene tanácsadó testülete – amelynek munkájában értesüléseink szerint Csengery Adrienne (Magyar Zenei Tanács),

Hollós Máté (Magyar Zeneszerzők Egyesülete), Popa Péter (Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége), Gyimesi László (Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete), Malina János korábbi minisztériumi zenei osztályvezető és Victor Máté zeneszerző vett részt – azonban a menedzser típusú vezetőnek tartott Tóth helyett inkább művész igazgatót választott, a Zeneakadémia karvezetés tanszakán diplomázott Igric György személyében. Igric pályázata egyébként a hagyományok folytatására, a filharmónia értékeinek megőrzésére épül.

Kiemelten fontosnak tartja az ifjúsági koncerteket, a Korunk Zenéje, és a Budapesti Régi Zene Fórum sorozatot, a kortárs magyar szerzők darabjainak bemutatását, a bérletrendszer megújítását, zenei konferenciák, versenyek, mesterkurzusok rendezését, CD-lemezek kiadását és a Budapest környéki (gödöllői, ráckevei), koncertek szervezését. Szoros kapcsolatot kíván kiépíteni az ÁHZ-val és az Állami Énekkarral. Munkáját elképzelései szerint három fős szakmai tanácsadó testület segíti majd.

Retkes Attila

Asszisztensként Mozart-operát dirigál

Fricsay unokája Szegeden

DÉLMAGYARORSZÁG
1997. AUG. 11.

Nemrégiben itt járt a Szegedről indult világhírű karmester, Fricsay Ferenc unokája, aki maga is pályakezdő dirigens.

Fricsay 1934 és 1944 között a szegedi zenei élet meghatározó egyénisége volt. Bartók és Kodály növendékeként végezte el a zeneakadémiát, majd egészen fiatalon a szegedi operatársulat és a helyi zenekar vezetője lett. A háború végén néhány évre Budapestre került, majd 1947-től a bécsi Staatsoper karmestere lett. Évekig a berlini Städtische Oper, utána a bajor Állami Opera, végül az újjáépült nyugatberlini opera főzeneigazgatója, illetve a berlini Rádiózenekar vezető karmestere volt. Hanglemezeinek köszönhetően művészetét évtizedekkel halála után újra felfedezték.

– Fricsay-unoka van több is, de én vagyok az egyetlen, aki a zenei pályán követi nagyapát – indítja a beszélgetést Ferenc von Szita, akivel még az Aida egyik előadása előtt, a szabadtéri nézőtérrel beszélgettünk. – Hat évvel Fricsay Ferenc halála után születtem, így csak a felvételeit ismerhettem meg. Megható érzés volt Szegedre jönni, ahol nagyapám fiatal korában sok évet töltött kezdő karmesterként. még nagyobb öröm azonban a jövő: Pál Tamás zeneigazgató úr felkért, hogy a jövő évad-

ban a Don Giovanni-produkcióban legyen az asszisztense, sőt három előadást vezényelhetek is. Magamról annyit: pesten születtem, de kétéves koromtól kezdve Nyugat-Berlinben élek. A salzburgi Mozarteumban tanultam karigazgatást és vezénylést, ahol 1995-ben kiegészítéssel szereztem diplomát.

Hogyan került kapcsolatba Szegeddel?

– Salzburgban volt egy kedves szegedi ismerősöm, Bozoky Andrea gitárművész, aki javasolta, hogy elhoz Szegedre, és bemutat Pál Tamásnak. A zeneigazgató úr felkérésére boldogan mondtam igent, hiszen kiváló zenésznek, elsőrangú karmesternek tartom. A fiatal karmesternek ma bárhol a világon borzasztóan nehéz munkához jutniuk, mert a nívós operaházak arra töreksenek, hogy ismert, nagy nevekkel dolgozzanak, s nem szívesen adnak lehetőséget a pályakezdőknek.

Mit gondol, mi lehet az elmúlt években világszerte kibontakozott Fricsay-renezsánsz oka?

– 1993-ban, halálának harmincadik, és 1994-ben, születésének nyolcvanadik évfordulóján kezdődött a Fricsay-renezsánsz. nyugat-Berlinben a legfontosabb zenei körökben persze mindig is nagyon ismerték és tisztelték őt. A háború után ő

volt az első, aki felismerte, hogy misszió és üzlet is egyben, ha a komolyzenét a hanglemezek által mindenki hazaviheti az otthonába. Exkluzív szerződést kötött a Deutsche Grammophon hanglemez-gyárral és lehetőleg mindent igyekezett felvenni. Amíg élt, jóval több lemeze volt, mint Karajannak. Úgy véltem, amióta kihalt ez a fantasztikus karmester-generáció, válságba került a komolyzenei lemezipar.

Muzsikusként mit gondolt Fricsay Ferenc lemezeiről?

– A felvételeinek minőségét, zenei tartalmát nagyon becsülöm, zenészként nagy érdeklődéssel, ugyanakkor kritikával is hallgatom a lemezeit. Azóta felgyorsult a világ, nagyon fontosá vált, hogy az ember gyorsan tegye a dolgát, kevés próbával vezényeljen el egy-egy koncertet. Borzasztóan rutinos muzsikosokra van szükség, ezért egyfajta promiskuitás lett jellemző a zenei világra. Néhány dologban ez nagyon érdekes dimenziókat hozott, másrészt az a hátránya hogy már se pénz, se idő, se mód nincs arra, hogy a karmesterek egy-egy darabot olyan alaposan, precízen kidolgozzanak, mint ahogyan azt évtizedekkel ezelőtt Fricsay és Karajan, vagy még régebben Toscanini tette.

Hollósi Zsolt

Hirdessen!

Lapunk eljut a zenészekhez, zenekarokhoz, zenei szervezetekhez, zenei műhelyekhez, iskolákhoz, hangszerkészítőkhöz, hangszerészekhez, valamint minden zenével foglalkozó intézményhez, s a zeneszerető közönséghez egyaránt.

Áraink:	1/1 oldal	50 000 Ft+ÁFA
	1/2 oldal	25 000 Ft+ÁFA
	1/3 oldal	17 000 Ft+ÁFA
	1/4 oldal	12 500 Ft+ÁFA
	1/6 oldal	8 000 Ft+ÁFA
	1/8 oldal	5 000 Ft+ÁFA

Apróhirdetés (kb. 25 szóig) magánszemélyeknek ingyenes, közületeknek 500 Ft

Az árak a hirdetés szerkesztési díját tartalmazzák.
A hirdetés több számra való előzetes leköltése esetén árkedvezményt adunk.

Folyamatosan hirdető árkedvezménye hat számra 25%,
három számra 10%

Legyen a partnerünk, hirdessen velünk!

1/1 1/2 1/3 1/4 1/6 1/8

Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

Megrendelőszelvény

A mai napon megrendelem a

ZENEKAR

című folyóiratot

..... példányban.

A lap egyedi számainak ára 120 Ft.

Előfizetési díj (hat számra): 650 ft + postaköltség

Név:.....

Cím/város:.....

utca:.....

irányítószám:.....

Dátum:.....

Aláírás:.....

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagjai:

BM Duna Szimfonikus Zenekar:

Cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 53
Tel.: 1173-142, Fax: 1172-773
Próbaterem: Budapest,
1101 Kerepesi u 53.
Telefon és fax: 117-5858

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 11/c.
Telefon: (52) 412-395

Dohnányi Szimfonikus Zenekar

1221 Budapest, Anna u. 15/b.
Telefon és fax: 227-4021
Próba: 1074 Budapest,
Rottenbiller utca 16-22.
Telefon: 322-1488, fax: 267-8667

Győri Filharmonikus Zenekar

9022 Győr, Liszt Ferenc u. 13.
Telefon: (96) 312-452

Magyar Állami Hangversenyzenekar

1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
Telefon: 118-0162, 117-622/330

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Telefon: 131-2550

Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara

1088 Budapest, Bródy S. utca 5-7.
Telefon: 138-8326

Magyar Szimfonikus Zenekar Távközlési Zenei Alapítvány

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Telefon: 215-5770, fax: 215-5462

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Telefon: 138-4085

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábíán u. 6/a.
Telefon: (46) 323-494

Pécsi Szimfonikus Zenekar

7621 Pécs, Kossuth utca 19.
Telefon: (72) 324-350

Szegedi Szimfonikus Zenekar:

6721 Szeged, Festő u. 6.
Telefon: (62) 316-927

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Thököly u. 14.
Telefon: (94) 314-472

Tátrai Vilmos 85-ik születésnapját ünnepeljük